

BOG, PROMISAO,
STVARANJE

Naslov originala
GOD, PROVIDENCE, CREATION
Emanuel Swedenborg

THE SWEDENBORG SOCIETY
20 BLOOMSBURY WAY, London
1976

Bog, Promisao, Stvaranje

na latinskom
od

EMANUELA SVEDENBORG A

Prevod s engleskog
Risto Rundo

Beograd
2009

Sadržaj

Predgovor

Prvo poglavlje

Atanazijsko verovanje

Atanazijsko verovanje	17
Prostiranje misli	20
Kako se čoveku otvara nebo	21
Misao o Bogu	23
Ljubav i delo	24
Trojstvo prema Atanaziju	26
Božansko i ljudsko u Gospodu	30
Devičansko rođenje	32
Istiniti nauk o Trojstvu	34
Atanazijsko verovanje i Istinski nauk	36
Trojnost u Gospodu	39

Drugo poglavlje

Bog

Hrišćanske ideje o Bogu	41
Bogo-čovek	44
Čovek prijemnik života	49
Stupnjevi života	54
Sve što pripada samom životu jeste Bog	55
Božanski red	57
Bog kao večan i beskrajn	59
Bog kao svemoć	60
Uticaj (influx)	63

Treće poglavlje

Božansko Proviđenje

Spasenje kao cilj Božanskog Proviđenja	64
Zakoni Božanskog Proviđenja	65

Četvrto poglavlje

Stvaranje

Duhovno sunce129
Život životinja131
Životinje u nebu i paklu134
Duša kod životinja136
Razlika između čoveka i životinja137
Duša kod biljaka139
Nema čina (efekta) bez uzroka140
Priroda i životni nagon142
Sve teži ljudskom obliku143
Tri sile145
Biljke u nebu146
Sile teže k poslednjim izražajima147
Duhovne i prirodne biljke149
Svrha biljne duše150
Svi ljudi mogu da vide (razumeju) božanske stvari151

Peto poglavlje

Svemoć i Sveznanje

Stvarnost Duhovnog Sveta154
Prostor i vreme u Duhovnom Svetu155
Naturalizam157
Nebo kao jedan (Čovek) pred Gospodom159
Gospod je život svega161
Sveprisutnost Gospodova i u paklu162
Andeosko okruženje164
Sve što je stvoreno ima svrhu166
Svrha je zajedničko dobro167
Ljubav i Mudrost u Gospodu su jedno168

Predgovor

Od svoje šesnaeste godine čvrsto verujem u učenja koja su preko Emanuela Svedenborga data svetu. Njegova je misija bila u tome da uči ljude da slušaju svoj unutrašnji glas radije nego li mišljenja i rasprave. Posle godina usrdnog proučavanja Biblije, pitam se da li za moju veru koja je obratila moju tamu u svetlost dugujem više Svedenborgu nego što sam to do sada mislila. Odajem duboko priznanje Emanuelu Svedenborgu za bogatije tumačenje Biblije, za dublje razumevanje značenja Hrišćanstva, i za dragoceno osećanje Božanskog Prisustva u svetu. Često pokušavam da se setim osećanja koja su me navela da prihvatim Svedenborgovo tumačenje Hrišćanstva rađe nego li ono koje mi je nudio moj otac; no bez uspeha. To je bilo isto ono što je navelo Jozefa Konrada da ide da vidi more. Kao i on, i ja sam tako reći iskočila iz svoga društva i tradicije – ostalo je ono što sam postala.

Svedenborgova teološka učenja sadržana su u dugim tomovima. Zbir svega, sveopšta teologija, nalazi se u njegovom *magnum opusu*, *Istinskoj Hrišćanskoj Religiji*. No njegovo središnje učenje je jednostavno. Sastoji se od tri glavne ideje:

Bog je Božanska Ljubav
Bog je Božanska Mudrost
Bog je Moć u primeni (*usus*, služenje, korist)

Ove ideje su kao talasi okeana koji zapljuskuju svaki zaliv i luku uvek novom snagom volje, vere, i energije. Svedenborg daje novu stvarnost našim pojmovima o Bogu i o zagrobnom životu, pojmovima koje smo primili od

Emanuel Svedenborg

vekova nedokazane vere. Ta nova stvarnost je zapanjujuća i uzbudljiva kao andeoski glasovi koji su najavili Gospodovo rođenje. Svedenborg nam donosi sveže svedočanstvo koje podržava našu nadu da će veo biti skinut sa očiju koje ne vide, da će tvrde uši da živnu i da će neme usne da progovore. A to je potrebno jer živimo u dobu tužne ravnodušnosti prema svemu što se odnosi na veru, i u dobu koje nema strpljenja za napore da se zakoni života objasne duhovnim terminima.

Jedino su zaista slepe one oči koje neće da vide istinu – oni ljudi koji zatvaraju oči pred duhovnom vizijom. Samo za njih tama je neopoziva.

Oni koji ispituju tamu s ljubavlju i poverenjem kao bakljom nalaze da je ona dobra. Slepi ljudi koji imaju oči (unutrašnje, prim prev) znaju da oni žive u duhovnom svetu koji je neshvatljivo divniji nego li materijalni svet pred kojim za njih stoji veo. Krajolici koje oni posmatraju nikad ne blede. Cveće koje gledaju je besmrtno cveće koje raste u Božijem vrtu. Svedenborghova poruka je kao stena koju je Mojsije otvorio, iz koje je potekla slatka živodarna voda, obilje istina za one koji su gladni i žedni na njihovom hodočasničkom putu kroz doba materijalizma i sebičnosti.

Učenja koja je izložio Svedenborg vode ljude divnim putem u Božiji grad svetlosti. Hodam njegovim suncem obasjanim putevima istine, pijem čistu vodu znanja, a oči moga duha su se otvorile te upoznah radost vida koji pobeđuje tamu i kruži nebom. U jedno sam sigurna; ne treba žaliti bilo koji napor da se donese uteha ograničenim i stradajućim ljudskim bićima u ovom tamnom i prema sebi okrenutom dobu; a Svedenborgova poruka znači mi mnogo!

Ona je obojila, učinila stvarnom i objedinila moju misao o budućem životu; ona je uzvisila moje ideje o ljubavi, istini i korisnom radu; i bila mi je najjači podstrek da prevazidem moja ograničenja. Atmosfera koju Svedenborg stvara potpuno me obuhvata. Svaka njegova i najmanja fraza mi nešto znači. Ima neka izuzetno umirujuća i bla-

Bog, Promisao, Stvaranje

gotvorna moć u Svedenborgovim mislima za osobe moga temperamenta. Kad bih samo mogla da odašiljem iz sebe ono duhovno rasvetljenje koje sam primala kada sam svojim prstima čitala Nebo i Pakao.

Od tada svakoga dana istražujem „Nauk“, i nalazim da je istinit.

Kad bi ljudi počeli s malo strpljenja čitati Svedenborgove knjige, ubrzo bi ih čitali iz čiste radosti. Našli bi toliko toga o nebu što bi im bilo drago i dovoljno toga što bi im pokazalo da je duša svuda, i dovoljno dokaza da su Ljubav i Bog tako povezani da ne možemo da znamo bilo šta o jednom a da ne znamo nešto o drugom. Njegova knjiga Božanska Ljubav i Mudrost je izvor života u čijoj blizini sam uvek srećna. U njoj nalazim odmor od bučnog ludila spoljašnjeg sveta s puno reči a malo značenja i s delima male vrednosti. Umačem prste u ovu veliku reku svetlosti koja je viša od svih zvezda, dublja od tišine u koju sam utonula. Samo je ona velika dok je sve ostalo malo, delimično. Kad bih samo bila u stanju da na druge prenesem polovinu misli i plemeninih osećanja koja su pohranjena u Svedenborgovim spisima, pomogla bih ljudima mnogo više nego što sam to mogla do sada na bilo koji drugi način. Kakva bi to bila radost meni kada bih postala oruđem kojim se Svedenborgova poruka daje svetu koji je duhovno gluv i slep.

Svakome ko je čitao njegova dela otvorenog uma nameće se zaključak da je Svedenborg opisivao svet koji je njemu bio jasno stvaran kao što je nama ovaj svet u kome mi živimo. A činjenica je da je to (taj svet) sistem savršenog reda, i da se u njemu svaki deo slaže sa svakim drugim delom. Vidi se da se isti zakoni odnose kako na sastav duhovnih oblasti tako i na tumačenje Biblije i na ljudski um. Ako čitalac veruje u otkrivenja, naći će u samoj Bibliji uverljive dokaze za Svedenborgova učenja.

Potpunost, homogenost, i univerzalna prilagodljivost načela jesu tri karakteristike njegove filosofije. Kao što

Emanuel Svedenborg

list raste iz grančice, ili kao što telo zavisi od uma, tako je i svaki deo njegovog sistema povezan sa svim drugim delovima. Kroz sve svoje spise, Svedenborg naučava da se svaka istinska religija odnosi na život, i da je život religije činiti dobro.

Pored toga, on nam kaže da Reč – Zakon Života – ima punoću, svetost, i silu u doslovnom smislu kao i u našim delima. Svaka parabola, svako saglasje (korespondencija) u Reči zahtevaju od nas da ih primenimo u život u svemu što je suštinsko za zdravlje, prosvetljenje, i oslobođenje čovečanstva. To znači da treba da težimo da Duh prevedemo i dela. Ako mislimo da je ovo nemoguće, kako možemo da se nazivamo učenicima Onoga koji je umro na krstu da bismo mi imali život, i to život u obilju?

Teolozi se oduvek trude da sažmu u stalan oblik čovekove trenutne utiske o Bogu oslanjajući se pri tome na uvek izmičuće i promenljive aspekte Njegove Reči. Mnoge protivrečnosti su se ispoljile u doslovnom tumačenju Biblije, a prema tome i pogrešna shvatanja o Božijoj prirodi i o Njegovoj svrsi.

Svedenborgov genije je tumačio sakralni simbolizam Biblije onako kao što je Josif tumačio Faraonove snove u zemlji u kojoj je bio sluga.

Teolozi njegovog vremena zatamnili su svoja razmišljanja sa mnogo reči a malo pravog znanja. Dok su oni stajali bespomoćni pred zavesama Svetinje, Svedenborg ih je razmaknuo svojim dubokim pogledom, i otkrio Svetinju nad Svetinjama u njenoj punoj slavi. Divne istine o Božanskom Čoveštvu bile su izvrnute, razdvojene i iseckane da se više nisu mogle prepoznati, a Gospod se izgubio u mrtvim narečjima. Svedenborg je povezao razbacane i polomljene delove, dao im prirodan oblik i značenje te tako uspostavio jednu „novu zajednicu sa Bogom u Hristu“. Svedenborg nije bio onaj koji razara nego onaj koji božanski nadahnuto tumači. Bio je prorok poslan od Boga. Njegova prva i poslednja misao koja se provlači kroz njegove spise je u tome

da pokaže da se u Bibliji, kada se pravo čita i tumači, nalazi najistinitiji i najplemenitiji mogući pojam o Bogu.

Većina ljudskih umova je tako sazdana da u njima postoji jedna Tajna Odaja gde se čuvaju teološki pojmovi, a njihovo središte je ideja o Bogu. Ako je ta ideja neistinita i okrutna, sve ono što iz nje sledi logično prima nešto od takve ideje. Jer ono što je najviše je isto tako i najdublje, i to je sama suština svakog verovanja i misli i ustanove koja iz toga proističe. Ova suština, kao duša, oblikuje se u sliku same sebe u svemu u što ulazi; i kako se spušta u planove svakodnevnog života, zarobljava istine u čovekovom umu unoseći okrutnost i zabludu. Verovanja čiji su plod uobražene ekscelencije*, ona podstiču nabožna osećanja i ceremonije čija svrha nije dobro čovečanstva, a koja postaju zamena za pravedan i koristan život, ovakva verovanja zatamnjuju moralnost i od nje čine oruđe nekog vrhovnog bića kome se ljudi klanjaju s divljenjem, ali koje je u istini odvratno dobrim i mudrim ljudima.

Lutajuća ideja o jednom nevidljivom Bogu, izjavljuje Svedenborg,

„nije ničim određena; stoga se ona gubi i nestaje. Ideja o Bogu kao duhu, kad se veruje da je duh eter ili vetar, je prazna ideja; ali ideja o Bogu kao Čoveku je prava ideja; jer Bog je Božanska Ljubav i Božanska Mudrost, sa svim osobinama koje idu uz to, a subjekat svih tih osobina je čovek, a ne eter ili vetar.“

Voden svetlošću božanske Reči, Svedenborg je video Jedinstvo Boga u Osobi i u Suštini, a Isusa Hrista kao Boga u čoveštvu koje je na sebe uzeo u svetu, a Svetoga Duha (je video) kao Beskrajnu Moć koja čini dobro i usrećuje. Jehova je izveo najveći čin u zemaljskoj istoriji blago i neprimetno, kada je izlio Svoje svetlo na ljudski um i na prirodu. Naime, nepogrešivi dokaz Božanstva je njegova tihost i nesebičnost.

* Misli se na načine kako se oslovljavaju sveštena lica, (*prim. prev.*)

Emanuel Svedenborg

Kada se Gospod učinio „konačnim“, i postao malo dete, nije bilo slavlja osim svetlosti na brežuljcima gde su pastiri čuli kako anđeli pevaju, i zvezde na Istoku. Nije bilo ni traga svetske veličine ili pompe. Nije bilo čak ni čoveka savršenog oblika i stasa. Samo odojčće u jaslama. Izgledao je kao svako drugo dete. Njegov rast, umni i telesni, bio je običan, i kada sledimo istoriju Njegovog života, nalazimo Ga kao čoveka u društvu drugih ljudi, zaslužujući dnevni hljeb kao i oni, hodajući obalom kao i oni putevima po bregovima. I pored toga bio je Emanuel, Bog s nama. Ova istina je središte celog Hrišćanskog nauka, i ako se ona ne sagleda jasno, Sveto se Pismo ne može razumski pojmiti. Samo tako može se s radošću klanjati Jednom Bogu.

Kada je radost nadahnuta ovakvim shvatanjem Gospoda, to je onda kao sunce s trostrukom glavom topline, svetlosti i delovanja. To je kao zadovoljstvo s kojim posmatramo srećnu ravnotežu duše, uma i tela u lepom ljudskom stvoru, ili kao savršeni rad semena koje se razvija u cvet i cveta koji daje sočan plod. Kako je ovaj pojam zdrav i lagan i sposoban da s složi sa prirodom svih stvari!

A kakvog je to napora koštalo Svedenborga da posadi ovaj pojam tako da bi mogao rasti i doneti cvet! Nove misli o Jedinstvu Boga koje je Svedenborg ponudio da bi zamenio stari pojam su neocenjive jer one pomažu da napravimo razliku između stvarnog Božanstva i odbojnih privida kojima je čovekov um vođen strastima, antropomorfnim idejama i pogrešnim čitanjem Reči, zastro Njegov pravi lik. Njegova knjiga *Istinska hrišćanska Religija* pokazuje kako je Svedenborg išao za tim da nehrišćanske pojmove oplemeni.

Čujte šta kaže: „*Bog je Svemoguć jer svu moć ima od Samoga Sebe dok drugi imaju moć od Njega. Njegova moć i Njegova volja su jedno, a zato što On hoće samo ono što je dobro, dakle On može da čini samo dobro. U duhovnom svetu niko ne može da radi ništa što je protivno Njegovoj volji; ovo oni (duhovi) dobijaju od Boga čija su moć i volja jedno. Bog je samo dobro; stoga, kada On*

Bog, Promisao, Stvaranje

čini dobro, On je u Sebi, i ne može da deluje izvan Sebe. Iz ovoga je očigledno da Njegova svemoć proističe i deluje unutar sfere u kojoj se prostire dobro, a to (dobro ili sfera dobra) je beskonačno.“

I dalje: „U naše vreme preovlađuje mišljenje da je Božija svemoć kao neograničena (apsolutna) moć kralja koji može da radi šta god hoće, da proglasi krivoga nevinim, da proglasi bezvernika vernikom, da uzdigne bezvrednog i bez zasluga iznad vrednog i zaslužnog; i još, da može da pod bilo kojim izgovorm liši Svoje podanike njihovih dobara, da ih osudi na smrt i slično. Zbog ove besmislice uvukle su se u crkvu obmane, neistine, podele, u odnosu na Božansku Svemoć, i još im nije kraj tako da mogu da se broje kao kante vode izvadene iz okeana, ili kao otrovne zmijske koje se sunčaju i množe u pustinjama Arabije. Šta treba više nego dve reči, svemoć i vera, da bi se po svetu prosulo onoliko priča i sitničarenja i nagađanja koliko je opažanja u čulima čovekovog tela? A to je stoga što je u svemu ovome razum izagnan, pa onda neka se kaže u čemu je čovekova misao savršenija od misli ptice koja leti iznad njegove glave?“

Zaista, Svedenborgova učenja kao da nas uzdižu na vrh planine gde u vazduhu nema mržnje, i sa koje može da se vidi da je priroda Božanskog Bića Ljubav, Mudrost i Korisno Delovanje, i da se Njegov odnos nikada ne manja ni prema kome. Iz svih Svedenborgovih knjiga sija, blista slika Večne Ljubavi koja grli svako ljudsko biće, i spasava ga da ne padne dublje u greh.

Religija se određuje kao nauk o našim odnosima prema Bogu i našoj ljuskoj sabraći kao i o onome što mi dugujemo sami sebi; dok se Hrišćanstvo, ako se ispravno shvati, određuje kao nauk ljubavi. Kad je Gospod boravio na zemlji vidljiv smrtnicima, On je izjavio da od dve zapovesti, od kojih je prva ljubav prema Bogu i druga ljubav prema bližnjemu, zavise i Zakon i Proroci. I pored toga, za dve hiljade godina, takozvani vernici ponavljaju Bog

Emanuel Swedenborg

je ljubav a da pri tome ne opažaju svet (univerzum) istina koje su sadržane u ove dve moćne reči niti su svesni njihove pokretačke snage. Ljubav kao nauka je ponovo zasijala kao središte i život, kao lepota i čuvar svega tek onda kada se Swedenborg oslobodio logičarskog cepidlačenja koji se naziva osamnaestim vekom* On je protumačio ceo svet ljudskih iskustava kao ljubav – stanja ljubavi – delovanja, sile, i funkcije ljubavi – kao konstruktivne, i ohrabrujuće diktate ljubavi. Pored toga, vidilac je otkrio da je ljubav isto što i samo Božansko, da se *Gospod uliva u duhove anđela i ljudi*; da je materijalni svet Božija ljubav svedena na oblike koji služe životu, i da Reč Božija, ako se pravo razume, otkriva punoću i divote Njegove Ljubavi prema svoj ljudskoj deci. Tako je konačno slabašni zrak, putujući kroz beskonačnost počev od Božanske Duše, dotakao gluvi i slepi ljuski um, i gle! Drugi Dolazak Gospodov bio je svršen čin.

Swedenborgov um širio se u višu svetlost polako, i uz doboku patnju. Teološki sistemi njegovog vremena su bile uglavnom rasprave (kontroverzije), duga cepidlačenja koja su izgledala kao pećine u kojima se čovek mogao lako izgubiti da nikada ne nađe izlaza. Swedenborg je morao da dâ nove odrednice, da definiše, značajnim rečima kao što su istina, duša, volja, stanje, vera, i da da nova značenja mnogim rečima kako bi preveo višu duhovnu misao u običan jezik. Za ljubav je morao da nađe novi vokabular, a to je bilo kao da je učio drugi jezik. Iz svoga srca i iz srca neba napisao je u *Istinskoj Hrišćanskoj Religiji*,

Ljubav koja je u suštini dobro je slična toplini sunca koje oplodava i deluje na plodnom tlu, na voćke i žitna polja, i tamo gde deluje, tamo kao da stvara raj, Jehovin vrt, i zemlju Kanansku; a čar njegove istine je kao svetlost sunca u proleće i kao svetlost koja se uliva u kristalnu po-

* Vek koji se zbog spisa deista i ateista kao što su bili Locke, Voltaire, Holbach i Rousseau naziva vekom prosvetiteljstva, (*prim. prev.*).

Bog, Promisao, Stvaranje

sudu u kojoj je lepo cveće iz kojega se, kada se cvetovi otvore, širi miomiris.

Možda niko nije nikad kao on podnosio duševni pritisak gvozdениh rešetaka ljudske puti bez utešnog prisustva jedne njemu slične inteligencije koja bi otakšala taj teret. Dao je život za to da nauči nešto i da nešto uradi s tom ogromnom riznicom znanja! Prirodno je da mu je bilo drago kada je više svetlosti i više mogućnosti ulazilo u njegove teške dane; no pitam se da li se on ikad osećao kao kod svoje kuće na zemlji posle njegovog *prosvetljenja*. Samo jedno ovakvo licem u lice saznanje daje stvarnost svemu, jer ono izvire iz života, a Svedenborgovo živo svedočenje će bacati laganu ali stalnu svetlost na tamnu „pozadinu“ iskustva naše duše, nadahnjujući uvek novom svetlošću naše besmrtne nakane (ciljeve).

Svedenborgove knjige su neiscrpan izvor zadovoljstva svima onima koji žive životom uma. Uranjam svoje ruke u široke brajove (braille volumes) tomove koji sadrže njegova učenja, pa ih onda vadim punih tajni duhovnog sveta.

Helen Keler

PRVO POGLAVLJE

Atanazijsko verovanje*

1. Atanazijsko verovanje jeste:

„Ko god želi da bude spasen, nužno je da se drži katoličke vere. Ako se ne drži ove vere u potpunosti i bez ikakve sumnje, propašće zauvek. Katolička vera je: Da se klanjamo jednom Bogu u Trojstvu, i Trojstvu u Jedinstvu; da ne mešamo osobe niti da razdvajamo suštinu, pošto su Otac jedna osoba, Sin druga osoba, a Sveti Duh treća osoba, ali je Božanstvenost Oca, i Sina, i Svetoga Duha jedno te isto, slava jednaka i veličanstvo večno. Kakav je Otac, takav je Sin i takav je Duh Sveti. Otac je nestvoren, Sin je nestvoren i Sveti Duh je nestvoren. Otac je beskonačan, Sin je beskonačan i Sveti Duh je beskonačan. Otac je večan, Sin je večan i Sveti Duh je večan; pa ipak nisu tri večna, nego jedan večni; i nisu tri beskonačna ni tri nestvorena, nego jedan nestvoreni i jedan beskonačni. Isto kao što je Otac svemoguć, i Sin je svemoguć, i Sveti Duh je svemoguć; ipak nisu tri svemoguća, nego jedan svemogućí. Kao što je Otac Bog, tako je i Sin Bog, a tako je i Sveti Duh Bog; pa ipak nisu tri boga, nego jedan Bog. Iako je Otac Gospod, Sin je Gospod i Sveti Duh je Gospod, ipak nisu tri gospoda, nego jedan Go-

* Atanazije (oko 300-373) hrišćanski teolog i sveštenik. Na Prvom vaseseljenskom saboru u Nikeji 325. god. pobedila je njegova doktrina nad arijanstvom. Na carigradskom saboru 381. definitivna pobeda njegovog učenja. Atanazijsko vjeruju ne potiče od Atanazija već mu je pripisano u 7. veku (*prim. urednika*).

Emanuel Swedenborg

spod. Jer kao što smo vezani Hrišćanskom istinom da priznamo svaku osobu zasebno da je Bog i Gospod, tako nam je zabranjeno katoličkom religijom da kažemo da su tri boga ili tri gospoda. Otac je ni iz čega, nestvoren i nerođen. Sin je samo od Oca, ni sačinjen ni stvoren, nego rođen. Sveti Duh je od Oca i od Sina, ni sačinjen ni stvoren ni rođen, nego je proizašao. Tako je jedan Otac, ne tri Oca, jedan Sin, ne tri Sina, jedan Sveti Duh, a ne tri sveta duha. I u ovom Trojstvu nijedan nije pre drugoga, nijedan nije veći od drugoga, nego su sve tri osobe zajedno večne i potpuno jednake. Tako da se mora klanjati, kao što je rečeno, Jedinstvu u Trojstvu i Trojstvu u Jedinstvu. Svaki onaj koji želi da bude spasen, mora tako da misli o Trojstvu. Isto tako potrebno je radi spasenja misliti ispravno o utelovljenju našega Gospoda Isusa Hrista. Pošto je istinita vera u tome da verujemo i ispovedamo da je naš Gospod Isus Hristos Sin Božji, Bog i Čovek; Bog po suštini od Oca, rođen pre sveta, i Čovek po suštini, rođen od majke u svetu, s razumnom dušom i ljudskim telom, jednak Ocu po Božanstvu, a niži od Oca po Ljudskom. Koji, iako Bog i Čovek, nije dva nego jedan Hristos. Koji je stradao radi našega spasenja, sišao u pakao i ustao trećega dana posle smrti, i uzdigao se u nebo, i sedi desno od Oca Boga Svemogućeg, odakle će doći da sudi živima i mrtvima. Kod čijeg dolaska će svi ljudi ustati telom; i oni koji su činili dobro, ući će u večni život, a oni koji su činili zlo, u večni oganj. To je katolička vera i Čovek, ako u nju ne veruje čvrsto, neće moći da bude spasen. Slava Bogu Ocu i Sinu i Svetome Duhu. Kao što je bilo u početku, kao što je sad i kao što će biti zauvek. Svet bez kraja. Amin. (Otkr. Obj. 1091)

2. Ovo učenje o Bogu prihvata ceo hrišćanski svet jer ono dolazi od Sveopšteg (Ekumenskoga) koncila. Ali

pre nego što ispitamo to učenje, kazaćemo nešto što nije poznato o čovekovoј veri i ljubavi u ovom svetu, kao i u onome u koji čovek ulazi posle smrti. Inače bi se moglo pretpostaviti da svaki čovek bez razlike, nezavisno od svoje vere, odlazi u nebo i da je spasen po Božanskoј milosti. Iz toga potiče pogrešno verovanje kod rimokatolika da se nebo daje čoveku po dobroј volji pape i njegovih sveštenika. Ne zna se da se sve misli čovekove prostiru u duhovnom svetu u svim pravcima, kao varnice iz vatre. Duhovni svet se sastoji od neba i pakla, a nebo i pakao sastoje se od bezbroj društava. Stoga se čovekove misli šire u ta društva, i to duhovne misli, a to su one koje se odnose na Gospoda te na ljubav i veru u Njega, u nebeska društva, dok se misli koje su čisto prirodne i koje se odnose na samoga sebe i svet, to jest na ljubav prema sebi i svetu, a koje nisu povezane s Gospodom, šire u paklena društva. Do sada je bilo nepoznato da se čovekove misli prostiru na takav način, jer se ništa ne zna o prirodi neba i pakla, a to je da se oni sastoje od društava, i da se čovekove misli šire (prostiru) dalje od prirodnog sveta u kojem živi. On vidi ovaj prirodni svet svojim prirodnim vidom. Pošto se njegove misli šire po duhovnom svetu, a njegov prirodni vid širi se samo po prirodnom svetu, iz toga se može zaključiti da su misli duhovne, a da je očni vid prirodan. Mogu sa sigurnošću da tvrdim, na osnovu iskustva od toliko godina, da postoji prostiranje misli u društva u duhovnom svetu, i da nema nijedne misli koja se tako ne širi. Drugim rečima, čovek je glavom u duhovnom svetu, a telom u prirodnom svetu. Pod *glavom* mislim na njegov um koji se sastoji od razuma, misli, volje i ljubavi, dok pod *telom* mislim na njegova čula: vid, sluh, miris, ukus i dodir. Pošto je čovek glavom, to jest umom, u duhovnom svetu, on je ili u nebu ili u paklu. I tamo gde je njegov um, čovek će otići glavom i telom kada postane duh. Čovek je upravo onakav kakva je njegova povezanost s društvima u duhovnom svetu, ta-

Emanuel Swedenborg

ko da je ili anđeo u nastajanju prema njegovoj vezi s nebeskim društvima, ili đavo u nastajanju saglasno njegovoj vezi s društvima u paklu. (*Otkr. Obj. 1092*)

3. Očito je da se misli pružaju ili u nebeska ili u paklena društva i da bez toga ne bi mogle postojati. Čovekova misao je slična očnom vidu, pa kada oko ne bi videlo van sebe, bilo bi kao da nema ni vida ni slepila. Međutim, treba znati da je upravo ljubav ta koja određuje u koja će se društva misli prostirati: dobra ljubav u nebeska, a zla ljubav u paklena društva. Jer čitavo nebo raspoređeno je u društva prema razlikama osećanja koja pripadaju ljubavi uopšte, posebno i pojedinačno. S druge strane, pakao je raspoređen u društva prema požudama nastalim od zlih ljubavi, koje su suprotne osećanju ljubavi prema dobru. Čovekova ljubav je kao vatra, a njegove misli su kao zraci svetlosti. Ako je ta ljubav dobra, tada su to zraci istine. Ako je ta ljubav zla, tada su to zraci obmane. Misli koje potiču od dobre ljubavi idu prema nebu, a misli od loše ljubavi idu prema paklu i spajaju se s paklom, tako da se prosto nakaleme na slična društva koja su u sličnoj ljubavi, postajući tako jedno s njima.

Čovek postaje slika Gospodova kroz ljubav koju oseća prema Njemu. Gospod je Božanska Ljubav i On se pokazuje kao Sunce koje vide anđeli u nebu. Iz toga Sunca proizlaze svetlost i toplota, gde je svetlost Božanska Istina a toplota Božansko Dobro. Čitavo nebo i sva društva u njemu potiču iz njega. Ljubav prema Gospodu u čoveku, koji je slika Gospodova, slična je tome Suncu, iz čije vatre potiču svetlost i toplota. Svetlost je istina vere, dok je toplota dobro ljubavi. Obe proističu od Gospoda, i obe se usađuju u društva s kojima čovekova ljubav postoji kao celina. Iz *Knjige postanja (1:26)* vidi se da je čovek slika i prilika Božja, i da je on slika i prilika zbog ljubavi, jer kroz ljubav čovek je u Gospodu i Gospod je u njemu (*Jovan, 14:20, 21*). Rečju, svaka i najmanja misao prima se

u nekom društvu, samo nju ne primaju pojedini duh ili anđeo toga društva, nego je prima osećanje ljubavi iz kojega potiče i u kojemu je to društvo. Stoga anđeli nisu svesni toga uticaja niti pak taj uticaj remeti to društvo na bilo koji način. Iz toga je jasno da je čovek povezan s nebom dok živi na svetu, i da je isto tako u društvu s anđelima iako ni jedni ni drugi nisu toga svesni. Oni to ne znaju, jer je čovekova misao materijalna, dok je anđeoska misao duhovna, a obe su povezane samo kroz saobraznost (korespondenciju). Pošto je čovek kroz svoje misli uveden ili u nebeska ili u paklena društva, to se njegov karakter vidi kada uđe u duhovni svet, to jest u nebo ili pakao, a to se događa posle smrti. Na taj način čovek se popravlja kroz svoje misaono prisustvo u nebeskim društvima, a osuđuje ili kvare kroz svoje misaono prisustvo u paklenim društvima. (*Otkr. Obj. 1093*)

4. Još dok je na svetu, on sebi otvara nebo ili pakao i postaje stanovnik nebesa ili pakla; jer kad se rodi, on nije ni u nebu ni u paklu, jer nema misli*. Razlog što čovek postaje stanovnik neba ili pakla jeste to što je njegovo stvarno mesto boravka i njegova domovina duhovni svet. Jer posle nekoliko godina boravka u prirodnom svetu on će živeti tamo zauvek. Iz toga se može zaključiti koliko je važno čoveku da zna šta otvara nebo ili pakao i uvodi ga u nebeska ili paklena društva. To ćemo pokazati jasnije u odeljcima koji slede. Ovde ćemo reći samo toliko da čovek sebe uvodi sve dublje u unutarnja društva u nebu na taj način što postaje mudriji i što raste njegova ljubav da čini dobro. A to ujedno znači: onoliko koliko mu se otvara nebo, toliko mu se zatvara pakao. Međutim, treba dodati i to da čovek sam sebi otvara pakao, dok mu Gospod otvara nebo. (*Otkr. Obj. 1094*)

* Koje ga uvode u nebo ili pakao, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

5. Prva i primarna misao koja otvara čoveku nebo jeste misao o Bogu; razlog je to što je Bog Sve neba, tako da je isto da li govorimo o nebu ili o Bogu. Sve božanske stvari uzete skupa, koje čine da su anđeli što čine nebo anđeli – jesu Bog. To je razlog što je misao o Bogu prva i primarna među svim mislima koje otvaraju čoveku nebo; to je zapravo glava i zbir svih istina i ljubavi, kako nebeskih tako i duhovnih. Međutim, postoje misao (koja potiče) od svetlosti i misao od ljubavi. Misao od svetlosti same jeste znanje da Bog jeste; to izgleda kao priznavanje (da Bog jeste), ali nije priznanje (istinsko). Kroz misao od svetlosti čovek je samo prisutan u nebu, ali ne i povezan s nebom. Naime, sama misao od svetlosti ne povezuje nego samo čini da je čovek prisutan pred Gospodom i anđelima; ta svetlost je nalik zimskoj svetlosti kada čovek vidi jasno kao da je leto, ali se ta svetlost ne povezuje sa zemljom ili drvećem, cvećem ili travom. Pomoću svetlosti neba u svakom čoveku usadena je sposobnost da može da misli o Bogu, kao i da razume ono što se odnosi na Boga, ali samo misao od svetlosti, koja je intelektualna, čini da je čovek prisutan pred Gospodom i anđelima, kao što je već rečeno. Kada čovek ima samo intelektualnu misao o Bogu i o onom što se odnosi na Boga, on se tada pojavljuje pred anđelima izdaleka kao slika od slo-novače ili od mramora, koja može da hoda i da izgovara glasove, ali čije lice i glasovi nemaju života. Poređenja radi, on anđelima izgleda kao drvo zimi, kada su grane gole, bez lišća, ali će jednog dana olistati i doneti plod, kada se toplota poveže sa svetlošću, kao što je to u proleće. Kao što misao o Bogu otvara nebo, tako isto misao protivu Boga zatvara nebo. (*Otkr. Obj. 1096*)

6. Samo misao o jednom Bogu otvara čoveku nebo, dok misao o više bogova zatvara nebo, zato što misao o nekoliko bogova razara misao o jednom Bogu. Misao o istinitom Bogu otvara nebo, jer nebo, sa svim što je u nje-

Bog, Promisao, Stvaranje

mu, potiče od istinitog Boga, dok misao o lažnom bogu zatvara nebo, jer nebo i sve što mu pripada proizlaze od istinitog Boga. Misao o Bogu kao Tvorcu, Otkupitelju i Prosvetitelju otvara nebo, jer je to Trojstvo jednog i istinitog Boga, a to isto čini i misao o svemogućem, sveprisutnom i sveznajućem Bogu, jer su to atributi koji se odnose na suštinu jednog istinitog Boga; s druge strane, misao o živom čoveku kao bogu, ili o mrtvom čoveku kao bogu ili o idolu kao bogu zatvara nebo, zato što ovi nisu sveznajući, sveprisutni, svemogući, nestvoreni, večni i beskrajni, niti od njih potiču stvaranje i otkupljenje, niti su izvor prosvetljenja. Jedino misao o Bogu kao Čoveku u kojem su Otac, Sin i Duh Sveti otvara nebo; dok misao o bogu koji nije čovek, već se zamišlja kao mali oblak ili kao priroda u najsitnijim delovima, zatvara nebo. Jer Bog je Čovek, kao što je i celokupno nebo Čovek, i kao što su svaki anđeo i svaki duh Čovek. Stoga samo misao o Gospodu kao o Bogu univerzuma otvara nebo, jer Gospod kaže:

Otac je dao sve Sinu u ruke. (Jovan, 3:35)

Otac mi je dao vlast nad svakim telom. (Jovan, 17:2)

Otac je meni dao sve. (Mateja, 11:27)

Sva vlast mi je data i na nebu i na zemlji. (Mateja, 28:18)

Iz ovoga je očito da čovek koji ne misli tako o Bogu nije spašen. Misao o Bogu u nebu jeste Gospod, jer su nebeski anđeli u Gospodu, i Gospod je u njima, i stoga je za njih nemoguće misliti o Bogu osim kao o Gospodu (Jovan, 14:20, 21). Neka mi je dopušteno kazati da je misao o Bogu kao Čoveku usađena iz neba u svakom narodu po celom svetu, ali je nažalost kod hrišćana razrušena. Razlozi za to biće navedeni niže. (*Otkr. Obj. 1097*)

7. Samo misao da Bog jeste i da je Gospod Bog neba otvara nebesa zaista, i pokazuje čoveka prisutnim (u nebu), ali tako slabo da se jedva primećuje, kao izdaleka

Emanuel Swedenborg

i kao u senci. Međutim, kako ta misao postaje istinitija, ispravnija i potpunija, tako se on pokazuje u većoj svetlosti. Misao je sve potpunija što (čovjek) više poznaje istine koje potiču od vere i dobro koje potiče od ljubavi, a iz Reči; jer je sve u Reči Božansko, a Božanske stvari uzete zajedno jesu Bog. Čovjek koji samo misli da Bog postoji, ali nema nikakvu ideju o Njegovoj prirodi, nalik je čovjeku koji zna da postoji Reč (Božja) i da je Ona sveta, ali ne zna šta Ona sadrži, ili čovjeku koji zna da postoji zakon, ali ne zna šta on propisuje. Ali misao o tome šta je Božja priroda jeste tako široka da ispunjava nebo i sačinjava svu mudrost u kojoj su anđeli, a ona je neizreciva; naime, ona je beskrajna, jer je i Bog beskrajan. Misao da On jeste, koja potiče iz Njegove prirode, to je ono što se naziva imenom Božjim. (Otkr. Obj. 1098)

8. Kao što smo rekli, čovjekova misao može da potiče od svetla ili od ljubavi; dokle misao od svetla čini da je prisutan u nebu, dotle ga misao od ljubavi vezuje za nebo; a to je stoga što je ljubav duhovna veza. Posledica toga je da se čovjek uvodi u nebo kao u brak onda kada njegova misao (o Bogu) više ne dolazi od svetla nego od ljubavi. Jer u Reči se Gospod naziva mladoženjom i mužem, a nebo i crkva nevestom i ženom. Biti u braku (u nebu) znači biti povezan s nebom u jednom od njegovih društava, a čovjek je povezan onoliko koliko je na svetu stekao pameti i mudrosti od Gospoda kroz Reč, a to znači onoliko koliko je kroz Božanske Istine naučio da misli da Bog jeste, i da je Gospod taj Bog. Međutim, čovjek čija je misao zasnovana na malom broju istina i koji je stekao manje pameti, povezan je s nebom u manjoj meri.

Pod ljubavlju se misli na ljubav prema Gospodu. Voleti Gospoda ne znači voleti Gospoda kao osobu. Ta ljubav sama ne povezuje ga s nebom, nego ljubav prema Božanskom Dobru i Božanskoj Istini, koje su Gospod u nebu i u crkvi. Ljubav prema ovima nije u tome da se one poznaju

Bog, Promisao, Stvaranje

i razumeju, niti u tome da se o njima misli ili o njima govori, nego u tome da se one žele i da se pretvaraju u dela, jer je tako Gospod odredio i jer je to korisno. Ništa nije završeno dok nije učinjeno, jer je to cilj, a cilj je ono zbog čega je ljubav cenjena. Dakle, ljubav prema znanju, razumevanju i razmišljanju potiče od volje da se nešto učini. Reci mi zašto želiš da nešto razumeš ako to nije radi cilja koji želiš da postigneš? Cilj koji se voli, to je delo. Ako kažeš da je radi vere, tada treba da shvatiš da sama vera, ili vera koja je samo u mislima, bez delotvorne vere koja je delo, nije ništa. Vrlo se varaš ako zamišljaš da veruješ u Boga ako ne činiš dela koja su od Boga. Jer Gospod uči kod Jovana:

Koji ima zapovesti moje i drži ih, to je onaj koji me ljubi, toga će ljubiti Otac moj; a koji mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ga ljubiti, i javiću mu se sam. (Jovan, 14:21-23)

Rečju, voleti i činiti je jedno te isto; stoga kada se u Govoru govori o ljubavi, misli se na dela; jer ono što volim, to i činim. (*Otkr. Obj. 1099*)

9. Misao o Bogu i Božanskim stvarima, koja potiče iz svetlosti, u nebu se naziva nebeskom i duhovnom, a u svetu – crkvenom i teološkom; ali postoji i misao (o Bogu i Božanskim stvarima) koja nema to poreklo. Takvu misao koja ne potiče od svetlosti (neba) imaju oni koji je znaju ali je ne shvataju. Takvi su u današnje vreme oni koji svoj razum potčinjavaju veri i koji drže da ono što ne može da se razume – treba verovati, i da inteligentna vera nije istinska vera. Ali oni nemaju pravo osećanje za unutarnju istinu, pa stoga nisu prosvetljeni; međutim, oni su ponosni na svoju inteligenciju i žele da gospodare ljudskim dušama pomoću svetih stvari u crkvi. Oni ne shvataju da istina želi da bude u svetlosti, jer je svetlost neba Božanska Istina, i da ta svetlost deluje na istinski ljudski

Emanuel Swedenborg

razum i da oni vide iz te svetlosti. Kada razum ne bi video, to bi bilo samo sećanje, a ne čovek koji ima veru; a vera do koje ne dopire nijedna ideja iz svetlosti istine jeste slepa, jer razum je čovek, dok je sećanje samo uvod (u razumevanje).

Kada bi trebalo verovati ono što se ne shvata, tada bi čovek bio kao papagaj koji govori i koji se seća; to bi bilo kao kada bi čovek verovao da je svetlost u kostima mrtvih i u grobovima, da mrtve kosti prave čuda, da će čovek biti mučen u čistilištu ako ne posveti svoje bogatstvo idolima ili manastirima, da su ljudi bogovi jer su pakao i nebo u njihovoj moći, i da ne pominjemo ostale slične tačke vere u koje čovek mora da veruje slepo i zatvorenog uma, dakle, iz ugašene svetlosti i vere i uma. Stoga neka se zna da se sve istine Reči, a to su nebeske i crkvene istine, mogu videti razumom, u nebu duhovno a na svetu razumski. Jer istinski čovekov razum je samo svetlo, pošto je on odvojen od onoga što je materijalno; i kada je odvojen, tada razum vidi istine isto onako jasno kao što vidi predmete; zapravo, on vidi istine prema tome kakva je njegova ljubav prema njima, jer od nje dolazi prosvetljenje. Anđeli imaju mudrost zato što vide istine; pa tako, kada se anđelu kaže da se nešto mora verovati iako se ne razume, on odgovara: *Mislite li da sam bezuman ili da ste vi bog, kada treba da verujem čak i kad ne vidim? To mora da je neka obmana iz pakla. (Otkr. Obj. 1100)*

10. Sada razmatramo učenje o Trojstvu koje je napisao Atanazije, a koje je potvrdio Nikejski sabor. Kada se čita ovo učenje, dobija se jasna ideja o tome da postoje tri osobe i prema tome tri Boga koji saraduju, a vrlo nejasna ideja o tome da postoji jedan Bog; međutim, kao što je već rečeno, čoveku se nebo otvara onda kada misli o jednom Bogu, jer misao o tri Boga zatvara nebo.

Neka svak za sebe razmisli o tome da li Atanazijevo učenje ostavlja utisak da postoje tri Boga ili ostavlja uti-

Bog, Promisao, Stvaranje

sak da postoji jedan Bog. Naime, u *Atanazijskom verovanju* doslovno se kaže:

Postoje kao osoba Otac, Sin i Duh Sveti. Otac je nesatvoren, beskonačan, večan, svemoguć, Bog i Gospod; isto tako Sin, a isto tako i Duh Sveti.

Isto tako:

Otac je sačinjen i stvoren ni iz čega, Sin je rođen od Oca, a Duh Sveti proizlazi iz obojice. Tako postoje jedan Otac, jedan Sin i jedan Duh Sveti. U ovome Trojstvu sve tri osobe zajedno su večne i u svemu jednake.

Iz toga se ne može misliti drugačije nego da postoje tri Boga. A ni Atanazije ni Nikejski sabor nisu mogli misliti drugačije, što se vidi iz sledećih reči koje su ubačene u taj nauk:

Kao što zbog hrišćanske vere moramo da priznamo svaku osobu za sebe kao Boga i Gospoda, isto tako nam je zabranjeno po hrišćanskoj religiji da kažemo kako postoje tri Boga ili tri Gospoda.

Ovo se može razumeti samo tako da je dopušteno priznavati, ali ne i imenovati, tri Boga i tri Gospoda; ili misliti na tri Boga i tri Gospoda. (*Otkr. Obj. 1102*)

11. Kada se čita ovo učenje o Trojstvu, nazvano *Atanazijsko verovanje*, stiče se zamračena ideja o Bogu kao Jednom, toliko zamračena da ne otklanja ideju o tri Boga, a to je jasno pošto je to učenje napravilo od jednog Boga tri kroz jedinstvo suštine, rekavši:

Ovo je katolička (univerzalna) vera da se treba klanjati jednom Bogu u Trojstvu, i Trojstvu u Jedinstvu, gde se osobe ne mešaju niti se suština odvaja.

I posle toga:

Emanuel Swedenborg

Tako se treba klanjati Jedinstvu u Trojstvu, i Trojstvu u Jedinstvu.

To se kaže ne bi li se misao o tri Boga otklonila, ali se samo uspeva u tome da se kaže kako postoje tri osobe, iako je Božanska suština jedna. Pod Božanskom suštinom misli se na Boga, gde su suština, božanstvo, veličanstvo i slava atributi, dok je Bog kao osoba subjekat. Stoga kazati da je suština Bog isto je kao kada se kaže da je atribut u stvari subjekat. Međutim, suština nije Bog, već je od Boga (pripada Bogu); isto tako, veličanstvo i slava nisu Bog, već su od Boga, kao što ni atribut nije subjekat, već je od subjekta (pripada subjektu). Stoga je očito da se misao o tri Boga ne otklanja na taj način.

Ovo se može ilustrovati poređenjem. Pretpostavimo da postoje tri vladara koja imaju istu moć u jednom kraljevstvu, i da svaki ima titulu kralja; u tom slučaju, ako se vlast i veličanstvo podrazumevaju pod kraljem, ljudi mogu da ih po naređenju nazivaju kraljem, ali ne jednim kraljem; naziv kralj podrazumeva ličnost, pa je stoga nemoguće, čak ni po naređenju, misliti o tri kralja kao o jednom. Stoga ako bi oni (kraljevi) vama rekli: „Govori s nama slobodno, onako kako misliš“, vi biste bez sumnje odgovorili: „Vi ste zaista kraljevi, vi ste veličanstva“. Ako biste odgovorili: „Ja mislim kao što govorim iz poslušnosti prema naređenju“, vi biste samo priznali da se pretvarate ili prisiljavate; ako se prisiljavate, tada vaša misao nije slobodna, već se samo oslanja na vaš govor.

Atanazije je to primetio, pa je ovako objasnio:

Kao što zbog hrišćanske vere moramo da priznamo da je svaka osoba za sebe Bog i Gospod, tako isto nam je zabranjeno hrišćanskom verom da kažemo da postoje tri Boga ili tri Gospoda.

Ovi se navodi ne mogu razumeti nikako drugačije nego da je dopušteno priznati, ali ne i imenovati, tri Boga

i Gospoda, pošto je to protivno hrišćanskoj veri. Isto tako, da je dopušteno priznavati i misliti o tri beskonačna, večna, nestvorena i svemoguća (Boga), ali nije dopušteno i imenovati tri beskrajna, večna, nestvorena i svemoguća (Boga), već samo jednog. Ovaj iskaz Atanazije je dodao zato što nikome nije moguće da misli drugačije, kao što nije bilo moguće ni njemu. I zaista, svako treba da govori drugačije*, jer je to učenje hrišćanske religije, to jest učenje iz Reči, da ne postoje tri Boga nego samo jedan. Osim toga, delovanje koje se pripisuje svakoj osobi kao njen poseban atribut, to jest stvaranje Ocu, otkupljenje Sinu, a prosvetljenje Duhu Svetom, nije stoga jedno te isto u sve tri osobe, iako ova delovanja čine deo Božanske suštine; jer stvaranje je Božansko, otkupljenje je Božansko i prosvetljenje je Božansko.

Pored toga, koji je to čovek koji želi da povezuje misao o tri Boga s mišlju o jednom Bogu, koji prihvata da se mora klanjati Trojstvu u Jedinstvu i Jedinstvu u Trojstvu, a koji ne meša osobe niti odvaja suštinu? Ko može to da izvede uza svu pomoć metafizike, koja prevazilazi ljudsko razumevanje? Prosti to ne mogu; a učenici požure preko predmeta govoreći sebi: to su moje učenje i vera o Bogu, a pri tome sačuvaju samo zatamnjenju ideju ili samo sećanje da postoje tri osobe a jedan Bog. I svak na svoj način pravi jedno od tri, i to samo onda kada govori ili piše; jer kada misli, tada ne može da misli o tri kao o jednom, dok mnogi ne mogu da misle da ima bilo šta zajedničko među njima. Ali, čitaoče, nemoj sebi reći da je to što je rečeno grubo i preterano o svuda prihvaćenoj veri u trojedinog Boga, jer će se u daljem izlaganju videti da je svaka pojedinost u *Atanazijskom verovanju* saglasna istini, pod uslovom da se umesto na tri osobe misli na jednu osobu u kojoj je trojstvo. (*Otkr. Obj. 1103*)

* Nego što je to napisano u tom verovanju, (*prim prev.*)

Emanuel Swedenborg

12. *Atanazijsko verovanje* uči i to da su u Gospodu dve suštine, Božanska i Ljudska. Tako se pokazuje da je Gospod i Bog i Čovek. Međutim, nije jasno izražena misao da je Božansko u Ljudskom kao što je duša u telu. Jasna misao da Gospod ima i Božansko i Ljudsko vidi se iz ovih reči:

Prava vera jeste da verujemo i ispovedamo da je Gospod Isus Hristos, Sin Božji, Bog i Čovek, Bog od Božanske suštine Oca, nastao pre sveta, a Čovek od suštine po majci rođen u svetlu, savršen Bog i savršen Čovek, s razumnom dušom i ljudskim telom, jednak Ocu po Božanskom, a niži od Oca po Ljudskom.

To daje jasnu ideju, ali ono što sledi, zatamnjuje tu ideju. A ono što nije jasno, to se ne pamti jasno jer ne dolazi od umne svetlosti. Čovek ne može da se seti onoga što nije u umnoj ili intelektualnoj svetlosti.

A evo mesta iz kojega se ne vidi jasno da je Gospodovo Božansko u Njegovom Ljudskom:

Koji, iako Bog i Čovek, nisu dva nego jedan Hristos, jedan potpuno po jedinstvu osobe, pošto su razumna duša i telo jedan Čovek, tako su Bog i Čovek jedan Hristos.

Ova ideja je jasna, ali je sledeći navod čini nejasnom:

Jedan ne po pretvaranju Božanske suštine u Ljudsku, nego po tome što je Ljudska suština postala Božanska, jedan ne mešajući suštinu, nego kroz jedinstvo osobe.

Kako prosti, tako i učeni ljudi misle o Gospodu kao o običnom čoveku, kao što su i oni sami, a ne o Njemu kao Božanskom, a ako i misle o Božanskom, oni Ga odvajaju od ideje o Ljudskom, pa na taj način ruše ideju o jedinstvu osobe. Ako ih neko upita gde je Njegovo Božansko, oni odgovaraju sledeći svoju ideju, da je u Nebu s Ocem. Razlog što tako odgovaraju je u tome što im je

odbojno da misle kako Ljudsko može da bude Božansko, te da je zajedno s Božanskim u Nebu. Oni ne vide, kada odvajaju u mislima Gospodovo Božansko od Njegovog Ljudskog, da tada ne samo što misle suprotno svom vlastitom nauku po kojem je Božansko Gospodovo u Njegovom Ljudskom kao duša u telu i da postoji jedinstvo osobe, to jest da je to jedna osoba, nego i dodaju tome nauku protivrečnost ili obmanu da je Ljudsko Gospodovo zajedno s razumnom dušom samo od majke, dok u stvari razum dolazi od duše koja je od oca. Ovakav način razmišljanja i ovakvo deljenje proizlaze iz ideje o tri Boga. I to čini da ljudi misle da Njegovo Božansko u Ljudskom dolazi od Očevog Božanskog. Međutim, istina je da je Njegovo Božansko sišlo s neba i uzelo Ljudsko. Ako se to ne shvati ispravno, može se pretpostaviti da Njegov Otac, od kojega je proizašao, nije bio jedinstveno Božanski nego trostruko, što je nemoguće verovati. Oni koji odvajaju Božansko od Ljudskog i ne misle o Božanskom u Ljudskom kao o duši u telu, da su to jedna osoba, mogu da dođu do čudovišne ideje o Gospodu, čak i da je on čovek u kome je duša odvojena od tela. Stoga pazite da ne mislite o Gospodu kao da je čovek kao što ste vi, nego mislite o Gospodu kao o Čoveku koji je Bog*

Pazi, čitaoče! Kada prelistavaš ove stranice, možda misliš da nikada nisi u misli odvajao Gospodovo Božansko od Njegovog Ljudskog ni Ljudsko od Božanskog. Ispitaj svoju misao, preklinjem te, da li si ikada smatrao da je Gospodovo Božansko u Njegovom Ljudskom kao duša u telu, ili si, ako hoćeš da priznaš, mislio o Njegovom Ljudskom kao odvojenom od Njegovog Božanskog? I kada misliš o Njegovom Ljudskom, zar ne misliš kao o ljudskom svakog drugog čoveka, i zar ne misliš o Božanskom Gospodovom kao o Božanskom kod Oca? Pitao sam mnoge, čak i starešine u Crkvi, i svi su se složili sa

* Božansko i Ljudsko u Gospodu odnose se kao bit i bitisanje, ili kao *esse* i *existere*, kao sadržaj i oblik, (*prim. prev.*)

Emanuel Svedenborg

mnom. A kada sam im rekao da *Atanazijsko verovanje*, koje je istinski nauk njihove Crkve o Bogu i o Gospodu, da je Božansko Gospodovo u Njegovom Ljudskom kao što je duša u telu, odgovarali su da toga nisu bili svesni. A kada sam ponovio sledeći iskaz toga nauka:

Naš Gospod Isus Hristos, Sin Božji, Bog i Čovek, nije dva nego jedan Hristos; potpuno jedan po jedinstvu osobe; i kao što su razumna duša i telo jedan čovek, tako su Bog i Čovek jedan Hristos,

ćutali su, a kasnije priznali da nisu primećivali te reči, pa su bili ljuti na sebe zato što su tako nepažljivo ispitivali svoje vlastito verovanje. Neki od njih tada su prestali da misle o mističnom jedinstvu Očevog Božanskog s Gospodovim Ljudskim.

Da je Božansko u Ljudskom Gospodovom kao duša u telu, dokazuje se kod Mateje i Luke.

A rođenje Isusa Hrista ovako bi: Kada je mati njegova Marija bila obručena Josifu, a pre nego što se behu sastali, nađe se da je zatrudnela po Duhu Svetom. I anđeo reče Josifu u snu: Ne boj se uzeti Mariju za ženu svoju, jer ono što je u njoj, začeto je od Duha Svetoga. I Josif je ne znade dok nije rodila svog prvorodenog sina. I dade mu ime Isus. (Mateja, 18:20, 25)

I anđeo reče Mariji: Evo, začćeš u utrobi i roditi sina, i zvaće se Isus. Marija reče anđelu: Kako će to biti kad ne znam za muža? Anđeo odgovori: Duh Sveti sići će na tebe, i Sila Višnjega oseniće te, stoga ono što će se roditi biće sveto, i nazivaće se Sin Božji. (Luka, 1:31, 34, 35)

Iz ovoga se vidi da je Božansko bilo u Gospodu od Začecća, i da je Njegov život bio od Oca, a taj život je duša.

Za sada su dovoljne ove primedbe; u onome što sleđi biće pokazano da se slaže sa istinom i ono što se kaže u Atanazijevom nauku, kada se misli i veruje da se Trojstvo Oca, Sina i Duha Svetoga sadrže u Gospodu kao u jednoj osobi. Inače, ako se ovako ne misli i ne veruje, moglo bi se reći da se hrišćani, za razliku od svih drugih razumnih ljudi i naroda, klanjaju trima bogovima; iako bi, kako ovi narodi izjavljuju, hrišćani, koji prevazilaze sve ostale po učenosti i po verovanjima, trebalo da veruju da je Bog jedan i po sušini i po osobi. (*Otkr. Obj. 1104*)

13. Pokazano je da nauk vere koji je dobio ime po Atanaziju, kada se čita, stvara jasnu ideju da postoje tri osobe, pa prema tome da postoje tri Boga koja stoje u izvesnom redu, a nejasnu ideju da je Bog jedan, toliko nejasnu da ona ne otklanja ideju o tri Boga. Isto tako bilo je pokazano da Gospod ima jedno Božansko i jedno Ljudsko odnosno da je Gospod i Bog i Čovek; međutim, ostaje još uvek nejasna ideja da li su Njegovo Božansko i Njegovo Ljudsko jedna osoba, i da li je Njegovo Božansko u Njegovom Ljudskom kao duša u telu. Isto tako je bilo rečeno da se, uprkos tome, sve što je u ovome nauku slaže sa istinom od početka do kraja, i ono što je jasno i što nije jasno, ako se, umesto da se kaže da je Bog jedan po sušini u tri osobe, kaže da je Bog jedan i po sušini i u osobi, jer je to činjenica. Postoji trojstvo u Bogu, a postoji i jedinstvo. Da postoji trojstvo, vidi se iz onih odlomaka u Reči gde se pominju Otac, Sin i Duh Sveti, a da postoji jedinstvo vidi se iz onih odlomaka u Reči gde se kaže da je Bog jedan. Jedinstvo u kojemu je trojstvo, ili jedan Bog u kome je trojstvo, ne postoji u Božanskom koje se zove Ocem niti u Božanskom koje se zove Sinom, niti pak u Božanskom koje se zove Duhom Svetim, nego samo u Gospodu, jer Gospod je trojstvo*, to jest Božansko

* Trojedinstvo, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

koje se zove Otac, Božansko Ljudsko koje se zove Sin i proizlazeće Božansko koje je Duh Sveti; i ovo trojstvo je jedan, jer pripada jednoj osobi i može da se zove trojedinim.*

U ovome što sledi biće potvrđeno ono što je rečeno o Atanazijevom nauku: (1) o Trojstvu; (2) o Jedinstvu osobe u Gospodu; (3) biće pokazano da je to po Božanskom Proviđenju tako uobičajeno da se, iako izgleda da se ne slaže sa istinom, ipak slaže s njom; prvo će biti pokazano da postoji trojstvo u Gospodu, a onda će biti pokazano da Božansko koje se naziva Ocem jeste On, da Božansko koje se naziva Sinom jeste On i da Božansko koje se naziva Duhom Svetim jeste On. (*Otkr. Obj. 1106*)

14. Sada ćemo razmotriti pitanje slaganja svega ovoga u *Atanazijskom verovanju* sa istinom da je Bog, u kome je trojstvo, jedan po suštini i po osobi; a da bi se ustanovilo i dokazalo ovo slaganje, postupiću na ovaj način:

Atanazije prvo naučava sledeće:

Katolička (tj. sveopšta ili univerzalna) vera je to da se mi klanjamo Bogu u trojstvu, i trojstvu u jedinstvu, bez mešanja osoba ili razdvajanja suštine.

Kada se razume da umesto tri postoji jedna osoba, ove reči jasno se mogu shvatiti ovako:

Katolička vera je u tome da se klanjamo jednom Bogu u trojstvu, trojstvu u jednom Bogu, i da je Bog, u kome je trojedinstvo, jedna osoba; i da je trojstvo u Bogu jedna suština, tako je jedan Bog u trojstvu i trojstvo u jedinstvu. Niti su osobe pomešane niti je suština podeljena.

* Čovek je i u tome stvoren na sliku Božju što i u njemu postoji trojstvo, gde je ljubav *otac*, mudrost *sin*, a delovanje je *duh sveti*, (*prim. prev.*)

Bog, Promisao, Stvaranje

Da osobe nisu pomešane niti da je suština podeljena, videće se jasno iz ovoga što sledi. Atanazijevo učenje dalje naučava:

Jer jedna je osoba Otac, druga je Sin, a treća je Sveti Duh, ali je Božanstvo Oca, Sina i Svetoga Duha jedno i isto, i stoga čast jednaka.

Takođe, i u ovom slučaju, kada se umesto tri osobe razume jedna osoba u kojoj je trojstvo, ove reči su po sebi istinite i mogu se shvatiti kao jasna ideja na ovaj način:

Trojedinstvo u Gospodu kao u jednoj osobi jeste Božansko koje se zove Ocem, Božansko Ljudsko koje se zove Sinom i Proizlazeće Božansko koje se zove Duhom Svetim; ali Božanstvo ili Božanska suština od svih triju je jedna, a slava jednaka. Dalje:

Kakav je Otac, takav je Sin, a takav je i Duh Sveti.

U ovom slučaju iskaz treba ovako razumeti: Kakvo je Božansko nazvano Otac, takvo je Božansko nazvano Sin, a takvo je Božansko nazvano Svetim Duhom. I dalje:

Otac je nesatvoren, Sin je nesatvoren, Sveti Duh je nesatvoren; Otac je beskrajan, Sin je beskrajan, Sveti Duh je beskrajan; Otac je Večan, Sin je Večan i Sveti Duh je Večan. Pa ipak, nisu tri večna, nego je jedan večni; niti su tri nesatvorena, nego je jedan nesatvoreni. Kao što je Otac svemoguć, tako je i Sin svemoguć, a tako je i Sveti Duh svemoguć, pa ipak nisu tri svemoguća, nego jedan svemoguć.

Kada se umesto tri osobe razume jedna osoba u kojoj je trojedinstvo, tada su ovi navodi u sebi istiniti i oni sadrže jasnu ideju, kao što sledi:

Kao što je Božansko u Gospodu koje se naziva Ocem nesatvoreno, beskrajno i svemoguć, tako je i Božansko Ljudsko nazvano Sinom nesatvoreno, beskrajno

Emanuel Svedenborg

i svemoguće; a tako isto Božansko nazvano Sveti Duh jeste nesatvoreno, beskrajno i svemoguće; ali ova tri jesu jedno, jer Gospod, u kome je trojedinstvo, jeste jedan Bog kako u suštini, tako i u osobi.

U Atanazijskom verovanju i ovako se govori:

Kao što je Otac Bog, tako je Sin Bog i Sveti Duh je Bog; pa ipak nisu tri Boga nego jedan Bog. Iako je Otac Gospod, Sin je Gospod i Sveti Duh je Gospod; ipak nisu tri Gospoda nego je jedan Gospod.

I u ovom slučaju, ako se umesto tri osobe razume jedna osoba u kojoj je trojedinstvo, ove se reči vide kao jasna ideja, kao što sledi:

Da je Gospod, po Svom Božanskom nazvan Ocem, po Svom Božanskom Ljudskom nazvan Sinom i po Svom Proizlazećem Božanskom nazvan Svetim Duhom, jeste jedan Bog i jedan Gospod, pošto tri Božanska, nazvana imenima Oca, Sina i Svetoga Duha, u Gospodu jesu jedno, u suštini i u osobi.

Dalje:

Kao što smo prinudeni da po Hrišćanskoj istini priznamo svaku osobu po sebi da je Bog i Gospod, ipak nam je zabranjeno, po katoličkoj religiji, da kažemo da su tri Boga ili tri Gospoda.

U drugom primeru ovako se kaže:

Kao što smo vezani Hrišćanskom istinom da priznamo svaku osobu da je Bog i Gospod, tako ne smemo, po hrišćanskoj veri, pomenuti da su tri Boga ili tri Gospoda.

Ove reči ne mogu se nikako drugačije razumeti nego da po hrišćanskoj veri moramo priznati i misliti da postoje tri Boga i tri Gospoda, ali da ne smemo, po hrišćanskoj

Bog, Promisao, Stvaranje

veri i religiji, imenovati tri Boga ili tri Gospoda, ili govoriti o njima. Međutim, to se čini jer većina ljudi misli o tri Boga koja su u koordinaciji i odatle se nazivaju koordinaciono trojedinstvo, ali ipak moraju da govore o jednom Bogu. Ali pošto ne postoje tri osobe nego jedna osoba, tada bi, umesto navedenih reči koje treba ukloniti iz Atanazijevog učenja, trebalo koristiti sledeće:

Kada priznamo da je trojedinstvo u Gospodu, tada je od istine, a tako i od hrišćanske vere i religije, da priznajemo jednog Boga i jednog Gospoda i usnama i srcem. Jer kada bi nam se dozvolilo da priznamo i mislimo o tri, tada bi bilo dozvoljeno i verovati u tri, jer verovanje ili vera pripadaju misli i priznanju, pa stoga i govoru, a ne govoru odvojeno od misli i priznanja.

Posle ovoga sledi:

Otac je sačinjen ni iz čega, niti je stvoren niti rođen; Sin je samo od Oca, niti je stvoren niti sačinjen, nego rođen; Sveti Duh je od Oca i od Sina, niti je stvoren niti sačinjen niti rođen, nego proizlazi. Prema tome, Otac je jedan, ne tri Oca; jedan Sin, ne tri Sina; jedan Sveti Duh, ne tri Sveta Duha.

Ove tvrdnje se potpuno slažu sa istinom, pod uslovom da se umesto Oca razume Božansko Gospodovo koje se naziva Otac, umesto Sina – njegovo Božansko Ljudsko, a umesto Svetog Duha – njegovo Proističuće Božansko. Jer je Božansko Ljudsko, koje se naziva Sinom, rođeno od Oca, a od oboje Božansko, nazvano Sveti Duh, koje proizlazi. Ali posebno ćemo govoriti o Božanskom Ljudskom, rođenom od Oca, u onome što sledi.

Očigledno je iz ovih razmatranja da se *Atanazijsko verovanje* slaže sa gornjom istinom da je Bog jedan kako u suštini, tako i u osobi, pod uslovom da se umesto tri osobe razume jedna, u kojoj je trojedinstvo nazvano Ocem, Sinom i Duhom Svetim. U onome što sledi biće dokazano

Emanuel Swedenborg

slično slaganje u odnosu na jedinstvo osobe u Gospodu.
(*Otkr. Obj. 1107*)

15. Sada pristupamo pitanju slaganja Atanazijskog verovanja sa ovom istinom: da je Ljudsko Gospodovo Božansko od Božanskog, koje je u njemu bilo pre začeca. A to da je Ljudsko Gospodovo Božansko ne izgleda da se naučava u Atanazijevom učenju; međutim, slučaj je takav (da se ono naučava) kao što je očigledno iz ovih iskaza u učenju:

Naš Gospod Isus Hristos, Sin Božji, jeste Bog i Čovek; koji, iako Bog i Čovek, nije dva, nego jedan Hristos; jedan potpuno po jedinstvu osobe, pošto su razumna duša i telo jedna osoba.

Sada, pošto su duša i telo jedan čovek i prema tome jedna osoba, i pošto je duša onakva kao i telo, to sledi da, pošto je Njegova duša od Oca Božanska, tako i telo (*corpus*), koje je Njegovo Ljudsko, jeste Božansko. Istina, On je dobio telo, ili Ljudsko (*corpus sed humanum*) od majke, ali to je On odstranio u svetu i preuzeo Ljudsko od Oca, i to je Božansko Ljudsko.*

U učenju se kaže:

Jednak Ocu po Božanskom, potčinjen Ocu po Ljudskom.

I ovo se slaže sa istinom ako se misli na ljudsko od majke. U učenju se kaže i ovo:

Bog i Čovek su jedan Hristos, ne jedan po pretvaranju Božanske suštine u Ljudsku nego po uvođenju Ljudske suštine u Božansku; jedan potpuno, ne po mešanju supstancije nego po jedinstvu osobe.

* Postoje četiri teorije o tome kako je Gospod *odstranio* materinsko ili materijalno ljudsko, da li se ono oduhovilo ili se raspalo i raspršilo u atome itd, (*prim. prev.*)

I ove se reči slažu sa istinom, pošto duša sebe ne menja u telo niti se meša s telom da bi postala telo, nego preuzima telo u sebe. Tako su duša i telo potpuno dve odvojene stvari, ali su ipak jedan čovek. A u odnosu na Gospoda one su jedan Hristos, to jest jedan Čovek, koji je Bog. O Božanskom Ljudskom Gospodovom biće više rečeno u onome što sledi. (*Otkr. Obj. 1108*)

16. Atanazijevo učenje je istinito u svim svojim pojedinostima u odnosu na trojstvo i Gospoda, pod uslovom da se umesto tri osobe razume jedna osoba u kojoj je trojstvo, i da se veruje da je Gospod jedna osoba. Ovo se dogodilo po Gospodovom Božanskom Providenju; jer da su prihvatili trojstvo osoba u to vreme, oni bi postali arijevcji ili socinijanci, i tako bi Gospod bio priznat samo kao Čovek, a ne kao Bog, a posledica toga bi bila da Hrišćanska crkva nestane, a da se nebo zatvori čoveku Crkve. Jer niko nije pripojen nebu niti je prihvaćen posle smrti u nebu ako u ideji svoje misli vidi Boga samo kao čoveka, i ako u isto vreme ne veruje da je Bog jedan u suštini i osobi, po čemu se i neznabošci mogu spasiti, odnosno (nije pripojen nebu) ako ne priznaje Gospoda, Njegovo Božansko i Njegovo Ljudsko, kroz koje se ljudi Hrišćanske crkve spasavaju, pod uslovom da u isto vreme žive hrišćanskim životom. To je bilo po Božanskom dopuštenju da je Atanazije oblikovao učenje o Bogu i Gospodu na taj način, a to je najvažnije učenje. Jer Gospod je predvideo da rimokatolici neće priznati Božansko Gospodovo ni na jedan drugi način; čak i danas oni odvajaju Njegovo Božansko od Njegovog Ljudskog; i da reformisani (protestanti) neće prepoznati Božansko u Ljudskom Gospodovom, jer oni koji odvajaju veru od ljubavi prema bližnjemu, to ne vide; ipak i jedni i drugi priznaju Božansko Gospodovo u trojstvu osoba. Stoga je učenje koje se naziva *Atanazij-skim verovanjem* bilo napisano po Gospodovom Božanskom Providenju na takav način da je sve u njemu istinito, pod

Emanuel Svedenborg

uslovom da se umesto u tri osobe veruje da je Gospod jedna osoba. Tako isto je po Providenju da su oni označeni kao osobe, jer osoba je Čovek, a Božanska osoba je Bog, koji je Čovek. Ta činjenica je otkrivena ovoga dana radi Nove crkve, koja se zove Sveti Jerusalim. (*Otkr. Obj. 1109*).*

* Autorov cilj i misija bili su da najavi dolazak Novog Jerusalima, kao nove duhovne dispencije sa Novom Objavom, koja je sadržana u autorovim teološkim spisima, (*prim. prev.*)

DRUGO POGLAVLJE

Bog

17. Da u Bogu postoji trojedinstvo (*trinum*) – Samo Božansko koje se zove Otac, Božansko koje se zove Sin i proizlazeće Božansko koje se zove Sveti Duh, očigledno je kako iz Reči (Božje), tako i iz Božanske Suštine, a i iz neba*.

(1) *Iz Reči*. Sam Gospod naučava (u Reči) da su Otac i On jedno, i da Sveti Duh proizlazi od Njega i od Oca; isto tako tamo gde naučava da su Otac u Njemu i On u Ocu, i da Duh Istine, koji je Sveti Duh, ne govori od sebe nego od Gospoda. To se vidi i iz *Starog zaveta*, gde se Gospod naziva Jehovom, Sinom Božjim i Svecem Izraeljevim.

(2) *Iz Božanske Suštine*. Jedno Božansko po Sebi nije moguće, nego mora da bude u trojstvu; ovo trojstvo se sastoji od Bića (*Esse*), Postojanja (Manifestacije ili *Existere*) i Proizlazećeg, jer se Biće mora nužno manifestovati, a pošto se manifestuje, to mora i da deluje**, a to trojstvo je jedno u suštini i u osobi, i ono je Bog. Ovo se može rasvetliti poređenjem. Anđeo u nebu je trojstvo, stoga je jedno. *Esse* (suština) anđela naziva se njegovom dušom, njegovo postojanje (manifestacija) naziva se njegovim telom, a ono što proizlazi iz oba naziva se sferom njegovog života bez koje on ne postoji. I po ovome trojstvu anđeo je slika Božja i naziva se sinom Božjim, a tako i naslednikom, a i bogom; pa ipak anđeo nije život od sebe,

* iz autorovih iskustava u nebu, (*prim. prev.*)

** stvara ili daje plodove, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

nego je prijemnik (sasud) života, dok je samo Bog život od Sebe.

(3) *Iz neba*. Božansko trojstvo, koje je jedno u suštini i u osobi, takvo je i u nebu. Jer Božansko koje se naziva Ocem i Božansko koje se naziva Sinom pokazuju se (u nebu) pred anđelima kao Sunce, dok se Božansko proizlazeće pokazuje kao svetlost i toplota zajedno, pri čemu su svetlost Božanska Istina a toplota Božansko Dobro. Tako Božansko koje se naziva Ocem jeste Božansko *Esse*. Božansko Ljudsko koje se naziva Sinom jeste Božansko *Existere* od *Esse*, dok je Božansko koje se naziva Sveti Duh – Božansko Proizlazeće od Božanskog *Existere* i Božanskog *Esse*. Ovo trojstvo jeste Gospod u nebu; ono je Njegova Božanska Ljubav koja se pokazuje (u nebu) kao Sunce. (*Otkr. Obj. 1111*)

18. Rečeno je da jedno Božansko od sebe nije moguće, nego da mora nužno da bude trojstvo, i da je to trojstvo jedan Bog u suštini i u osobi. Sada se postavlja pitanje: Kakvo je bilo trojstvo u Bogu pre nego što se Gospod obukao u Ljudsko* i pre nego Ga je učinio Božanskim u svetu. I tada je Bog bio Čovek; imao je jedno Božansko, jedno Božansko Ljudsko i jedno Proizlazeće Božansko, ili (je imao) Božansko *Esse*, Božansko *Existere*, i Božansko Proizlazeće; jer, kao što je rečeno, bez trojstva nema Boga. Odgovor glasi: Kako tada** Božansko Ljudsko nije bilo u poslednjem (*ultimum*) koje se naziva *meso i kosti* – koje je tako isto učinio Božanskim kada je bio na svetu; ono (poslednje) je bilo dodato; sada je ono Božje Božansko Ljudsko.***

* ili uzeo na sebe ljudsko, (*prim. prev.*)

** pre rođenja na svetu, (*prim. prev.*)

*** Prema autoru, postojalo je jedno Božansko Ljudsko koje je u suštini Božansko Istinito ili Božanska Mudrost od večnosti ili *ab aeterno*. Ovo je Gospod proslavio odnosno učinio Božanskim uzevši na Sebe čisto ljudsko telo i kost preko majke; ovo zemaljsko ljudsko je pri-

Bog, Promisao, Stvaranje

Ovo može da se razjasni sledećim poredenjem: Sva-ki anđeo je čovek koji poseduje dušu, telo i ono što iz to-ga proističe, pa ipak on nije potpuno čovek jer nema meso i kosti kao čovek na svetu.*

Da je Gospod učinio božanskim Svoje Božansko Ljud-sko i u poslednjem, a to je meso i kost, to je On dokazao učenicima – koji su videvši Ga pomislili da vide duha – rekavši:

Dodirnite me i vidite, jer duh nema tela i kostiju kao što vidite da ja imam. (Luka, 24:39)

Iz toga se vidi da je Gospod sada više Čovek nego što su to anđeli.

Napravili smo poredenje između anđela i čoveka, ali treba razumeti da Bog ima život u Sebi, dok anđeo nema život u sebi, jer je samo prijemnik života. Da je Gospod život u Sebi, kako u pogledu Božanskog (Samog) tako i Božanskog Ljudskog, to On uči kod Jovana:

Kao što Otac ima život u sebi, tako je dao i Sinu da ima život u sebi. (Jovan, 5:26)

vuklo sve demone i satane da pokušaju da Ga unište kroz iskušenja kojima je On odoleo; tako je zemaljsko ljudsko bilo poprište borbi s demonima, koji Mu ne bi mogli prići da nije uzeo na sebe zemaljsko ljudsko, preko kojega je nasledio sklonost ka zlu; naime, demoni i sata-ne ne mogu da napadnu onoga koji nema sklonost k tome što oni vole i što je njihov život u paklu; kroz duhovno rođenje čovek dobija snagu da se odupre moralnom i duhovnom zlu jer mu Gospod daje silu koja do-lazi od Njegovog proslavljenog Ljudskog, kako onoga od večnosti tako i onoga koje je dobio preko majke Marije; sva božanska moć je ujedi-njena u Božanskom Ljudskom koje nazivamo Gospodom. To je deo ono-ga što se može reći o autorovom poimanju Svetog Trojstva. Naš emi-nentni teolog blaženopočivši Justin Popović u svojoj *Dogmatici* napisao je da je Svedenborgovo učenje o trojstvu – monarhističko, što mislim da znači da je po Svedenborgu Bog Sin ili Božansko Ljudsko central-na figura Trojstva, (*prim. prev.*)

* Prema autoru, anđeo ima telo kao i čovek, samo što je od duhovne a ne od zemaljske supstancije, to jest ono je na višoj elektro-magnetskoj vibraciji ili sledećoj dimenziji, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

Gospod hoće da kaže da je Otac (samo) Božansko u Njemu; On kaže i na drugome mestu da je: *Otac u njemu, i da su on i Otac jedno.* (Otkr. Obj. 1112)

19. Neki u hrišćanskom svetu misle da je Bog univerzalna sila; neki da je On priroda u onome što je u njoj najdublje; neki da je On kao oblak koji lebdi u etru; neki da je svetlosni zrak; a neki o Njemu i ne misle; malo ko pomišlja kako je Bog Čovek, a On upravo jeste Čovek.

Ima nekoliko razloga zbog kojih hrišćani ovako misle. Prvi je to što po njihovom učenju postoje tri Božanske osobe međusobno odvojene – pri čemu je Otac nevidljivi Bog i u isto vreme Gospod, ali po svom ljudskom nije Bog. Drugi razlog je to što veruju da je On duh; a neki još veruju i misle da je duh nešto kao vetar, dašak ili etar, a u stvari svaki duh je čovek. Treći razlog je to što su hrišćani postali svetovni zato što veruju da je vera bez života dovoljna (za spasenje), a zbog ljubavi prema sebi postali su i telesni (puteni); a svetovni i telesni čovek vidi Boga samo u prostoru, i na taj način Ga vidi kao nešto duboko u prirodi ili svemiru; dakle, kao nešto što se prostire. Međutim, ideja prostora smeta da se vidi Bog, jer u duhovnom svetu prostor ne postoji, već samo privid prostora. Svaki čulni čovek misli o Bogu na isti način, jer njegova se misao izdiže malo iznad njegovoga govora. A njegova misao kao da kaže sama sebi: „Ono što oko vidi i što ruka dodiruje, to je ono što znam da postoji“, a sve ostalo on smatra nagađanjem. Ovo su razlozi zbog kojih hrišćanski svet ne misli o Bogu kao o Čoveku. Da u hrišćanskom svetu postoji i odbojnost prema toj ideji (da je Bog Čovek), znaćete ako ispitete sami sebe i mislite o Božanskom Ljudskom; a u stvari Ljudsko Gospodovo je Božansko*. Međutim, tako ne misle prosti duhom nego upravo oni koji su učeni; mnogi među ovima su slepi jer su duhovno zaslepljeni

* Božanske prirode, (*prim. prev.*)

svojom umišljenom pameti, kao što to kaže Gospod kod Mateje (11:25 i 13:13-15). Ali neka ovi znaju da svima koji vide Boga kao Čoveka, to dolazi od Gospoda*, a oni ma koji Ga ne vide kao Čoveka, to dolazi otuda što Ga gledaju iz samih sebe. (*Otkr. Obj. 1113*)

20. A sada ću izneti nešto zaista vredno pažnje. Svaki čovek, kada misli kao duh**, vidi Boga kao Čoveka, čak i onaj koji je kao čovek u zemaljskom telu mislio da je Bog oblak, ili magla, ili vazduh, ili etar, ili Ga je poricao. Čovek misli kao duh onda kada misli apstraktno***, a misli telesno kada ne misli apstraktno. Da svaki čovek kao duh misli o Bogu da je Čovek, bilo mi je pokazano dok sam posmatrao ljude posle smrti (zemaljske), kada misle kao duhovi. Jer ljudi posle smrti postaju duhovi, a tada mogu o Bogu da misle samo kao o Čoveku. Izveden je opit da bi se videlo kako ne mogu misliti drugačije. Radi toga su bili dovedeni u stanje u kojem su bili na svetlu, i tada su zaista mislili da je Bog oblak, svetlosni zrak, etar ili prosto ništa. Ali čim su se vratili u stanje u kojem su bili kao duhovi, opet su mislili o Bogu kao o Čoveku. Tome su se i sami čudili i govorili da je to tako usađeno u svakoga duha. Ali zli duhovi, koji su osporavali Boga dok su bili na svetlu, osporavaju Ga i posle smrti, ali zato (umesto Boga) obožavaju nekog zlog duha koji nad njima vlada pomoću đavolskih veština. Rekli smo da je usađeno u svakoga duha da misli o Bogu kao o Čoveku, a da se to ostvaruje na takav način što Gospod uliva takvu misao u unutarnje delove čovekove misli; to se vidi po tome što anđeli svih nebesa priznaju samo Gospoda; priznaju Njegovo Božansko koje se zove Otac, vide Njegovo Ljudsko, a oni sami su u Božanskom koje proizlazi. Anđeli nisu anđeli od sebe, nego od Božanskoga koje primaju od Gospoda; na taj

* to jest Gospod ih vodi da Ga tako vide, (*prim. prev.*)

** posle zemaljske smrti, (*prim. prev.*)

*** odvojeno od zemaljskog tela, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

način oni su u Gospodu, pa prema tome, kada misle o Bogu, mogu samo da misle o Gospodu u Kome su i od Koga dolazi njihova misao. Osim toga, nebo u celini je kao jedan Čovek, koji se zove i Ogromni Čovek (*Homo Maximus*), pa su prema tome anđeli u ovome Čoveku, koji je (u stvari) Božansko što proizlazi od Gospoda, kao što je već rečeno. A pošto se njihove misli prostiru prema obliku neba, o Bogu mogu da misle samo kao o Čoveku. Rečju, anđeli sva tri neba misle o Bogu kao o Čoveku, i ne mogu drugačije da misle; kada bi poželeli da misle drugačije, prestali bi da budu anđeli i pali bi iz neba. Iz toga je očito da je usađeno u svakoga čoveka da misli o Bogu kao o Čoveku kada misli kao duh. (*Otkr. Obj. 1115*)

21. Upravo zbog ove urodene sposobnosti drevni ljudi su se više nego njihovo potomstvo klanjali vidljivom Bogu u ljudskom obliku. Reč svedoči da su oni videli Boga kao Čoveka, na primer, kada je Adam čuo glas Jehovin dok je ovaj hodao po vrtu; da je Mojsije govorio s Jehovom lice u lice; da je Abraham video Jehovu kao tri anđela; da je Lot govorio s dva anđela. Jehovu su kao Čoveka videli i Hagara, Gideon i Jošua; Danilo Ga je video kao Starca i kao Sina Čovečjeg; a tako isto video Ga je i Jovan kao Sina Čovečjeg usred sedam svećnjaka; a tako su Ga videli i proroci.

Da je to bio Gospod Kojega su oni videli, to On sam naučava tamo gde kaže da se Avram radovao Njegovom danu, i da je video (taj dan), i da se radovao (Jovan, 8:56); tako isto, da je On bio pre Avrama (stih 58), i da je bio pre nego što je svet postao (Jovan, 17:5, 24). Nisu videli Oca nego Sina, jer se Božansko Biće (*Divinum Esse*) ne može videti osim kroz Božansko Postojeće (*Divinum Existere*), koje je Božansko Ljudsko (*Divinum Humanum*). Da nije viđeno Božansko Biće nazvano Ocem, Gospod naučava kod Jovana:

Ne da je iko video Oca, osim onoga koji je kod Oca, on je video Oca. (Jovan, 6:46)

I opet:

Niko nikada nije video Oca osim jedinorodni Sin, koji je u grudima Oca, koji ga je pokazao (1:18).

Iz svih ovih odlomaka jasno je da drevni ljudi nisu videli Božansko Biće koje je Otac, niti su ga mogli videti, nego su ga videli kao Božansko Postojeće koje je Sin.

Pošto je biće u onome što postoji kao što je duša u telu, iz toga proizlazi da onaj koji vidi Božansko Postojeće ili Sina, vidi i Božansko Biće ili Oca, a to Gospod dokazuje ovim rečima:

Filip reče: Gospode, pokaži nam Oca; a Isus mu reče: Zar sam toliko dugo s vama, a ti me ne poznaješ, Filipe? Onaj koji vidi mene, vidi Oca, pa kako onda kažeš: Pokaži nam Oca? (Jovan, 14:8, 9)

Iz ovoga je očito da je Gospod Božansko Postojeće u kojem je Božansko Biće; tako je on Bogo-Čovek koga su videli drevni (ljudi). Iz toga sledi da se Reč mora razumeti doslovno, to jest da Bog ima lice, oči i uši, a tako isto i ruke i stopala. (*Otkr. Obj. 1116*)*

22. Pošto je ideja o Bogu kao o Čoveku usađena u svakoga, mnogi narodi su obožavali ljude kao bogove, na primer, u Grčkoj i Italiji, kao i u kraljevstvima koja su bila pod njihovom vlašću; tako su njihovi bogovi bili Saturn, Jupiter, Neptun, Pluton, Apolon, Merkur, Junona, Minerva, Dijana, Venera i njen sin, kao i drugi; verovalo se da vlast nad čitavim svetom pripada njima. Razlog što su videli

* Ovo zvuči čudno, to jest da se Reč Božja mora razumeti doslovno, jer se to ne slaže s autorovim učenjem da Reč ima unutarnji smisao. U stvari, ovde se misli da Bog ima organe kao Čovek kada želi da ga ljudi vide, jer se On prilagodava njima. U Drevnoj crkvi, to jest u Rajskom vrtu, drevni ljudi su ga videli kao Čoveka kao što su i sami bili, ali Ga nisu videli kada su *pali* duhovno; ponovo su Ga videli kao Čoveka kada se *spustio* ili prilagodio, to jest kada se rodio kao Sin Božji kroz majku Mariju, a i posle Uskrsnuća, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

božanske osobine u toliko mnogo ljudi jeste to što je taj oblik usaden, pa su tako sve osobine Boga, kao što su vrline, osećanja, naklonosti i znanja, videli kao osobe. Isto tako su stanovnici u Kanaanu i oko njega obožavali Vaale, Astarote, Velzevuve, Kemoše, Milkolme, Molohe i druge, od kojih su neki i živeli nekada kao ljudi. Iz istog razloga danas u paganskom hrišćanskom svetu sveci se obožavaju kao da su bogovi; ljudi pred njihovim statuama kleče i ljube ih, a na raskršćima pred njima skidaju kape i klanjaju se njihovim grobovima; u slučaju pape, ljube njegovu papuču, a neki bi i da ljube otiske njegovih stopala, i kad bi to njihova religija dozvolila, klanjali bi im se kao bogovima.

Sve se to radi zbog usadene osobine (da se Bog vidi kao Čovek); na primer, ljudi su skloni da se klanjaju bogu koga vide, a ne nečemu vazdušastom ili nekom isparenju, jer je to njima samo dim. Međutim, ideja o Bogu kao o Čoveku, koja dolazi iz neba, toliko je izokrenuta kod mnogih, da se ponekad i običan čovek obožava umesto Boga, kao što se blistava svetlost Sunca pretvara u neugledne boje a letnja toplota u neprijatne zadahe, zavisno od prirode predmeta na koji ta svetlost pada. Stoga mnogi misle o Bogu kao o malom oblaku ili magli, ili kao o nečemu najdubljem u prirodi; to je često slučaj među hrišćanima, dok je retko kod naroda kod kojih još vlada svetlost razuma, kao što su to Afrikanci i mnogi drugi. (*Otkr. Obj. 1118*)

23. Da je Bog Čovek i da je Gospod taj Bog, to je jasno iz svega što je u nebesima i ispod njih. Naime, u nebesima sve što proizlazi od Gospoda, kako u velikim tako i u malim stvarima, ima ljudski oblik ili se odnosi na ljudski oblik. Sveukupna nebesa imaju ljudski oblik, svako društvo u nebesima jeste u ljudskom obliku, svaki anđeo i svaki duh ispod nebesa jesu ljudski oblici.

Bilo mi je otkriveno da sve proizlazi od Gospoda, kako veliko tako i malo, upravo u tome obliku, jer ono što

Bog, Promisao, Stvaranje

proističe od Gospoda, slično je Njemu; stoga je i rečeno o Adamu i Evi da su bili *sazdani na sliku i priliku Božju* (*Postanje 1:26, 27*).

Iz tog razloga su anđeli, zato što primaju Božansko od Gospoda, začuđujuće lepote, dok su duhovi u paklu, zato što ne primaju Božansko od Gospoda, đavoli koji u svetlosti nebesa izgledaju kao čudovišta. Stoga je svak u nebesima poznat po ljudskom obliku u onom stepenu u kojem prima taj oblik od Gospoda. Iz svega ovoga očigledno je da je Gospod jedini Čovek*, i da je svako onoliko čovek koliko prima Božansko Dobro i Božansku Istinu od Njega. Jednom rečju, onaj koji vidi Boga kao Čoveka, vidi Gospoda. A to Gospod i kaže:

Onaj koji vidi Sina i veruje u Njega, taj ima život večni. (Jovan, 6:40)

Videti Sina jeste videti Ga u duhu, jer se to kaže onima koji Ga nisu videli u svetu. (*Otkr. Obj. 1119*)

24. Rekli smo da je jedino Gospod Čovek**, da smo mi svi ostali onoliko ljudi koliko primamo Božansko Dobro i Božansku Istinu od Njega. Razlog što je Gospod jedini Čovek je u tome što je On sam život; dok su svi ljudi samo prijemnici života. Razlika između Čoveka koji je sami život i čoveka koji je samo prijemnik života jeste kao (razlika) između nestvorenog i stvorenog, i između beskonačnog i konačnog, a ta je razlika takva da ne dopušta poredenje, tako da nema poredenja između Boga kao Čoveka i bilo kog drugog bića, bilo da je to anđeo ili duh bilo čovek na svetu. Da je Gospod život, On Sam naučava:

Reč beše u Boga, i Reč beše Bog, i život beše svetlo ljudima; i Reč posta telo. (Jovan, 1:1,4,14)

* u najpotpunijem smislu, (*prim, prev.*)

** u punom smislu, (*prim. prev.*)

Emanuel Svedenborg

Takode:

Kao što Otac ima život u sebi, tako daje Sinu da ima život u sebi. (Jovan, 5:26)

I opet:

Kao što mene posla živi Otac, tako ja živim po Ocu. (6:57)

Ja sam uskrsnuće i život. (11:25)

Ja sam put, istina, i život. (16:6)

Pošto je Gospod život, stoga se On i naziva na drugim mestima Kruh ili Hleb života, Svetlo života, Drvo života, živi Bog i život. Kako je On život a svaki čovek je prijemnik života od Njega, stoga On i naučava da On daje život i da oživljava, kao kod Jovana:

Kao što Otac oživljava (živodari), tako i Sin oživljava (živodari). (5:21)

I kod istoga:

Ja sam kruh života, koji silazi s neba i daje život svetu. (6:33)

I opet:

Zato što ja živim, i vi ćete živeti. (14:19)

Na mnogim mestima (u Reči) kaže se da On daje život onima koji veruju u Njega; stoga je Bog nazvan Izvorom života (*Psalam 36:9*), a tako isto Tvorcem, Uobličiteljem i Grnčarom, dok smo mi nazvani ilovačom i delom ruku Njegovih. Pošto je Bog život, iz toga sledi da mi u Njemu živimo, krećemo se i postojimo. (*Otkr. Obj. 1120*)

25. Posmatran u sebi, Život, koji je Bog, ne može stvoriti drugo biće koje bi bilo sam život; jer Život, to jest Bog, jeste nestvoren, trajan i nedeljiv; stoga je Bog jedan.

Ali Život koji je Bog može stvoriti iz supstancija oblike koji nisu životi, ali u kojima On postoji i kojima udjeljuje oblik života. Ti oblici (životi) su ljudi, a pošto su oblici samo prijemnici života, kada su stvoreni, nisu mogli biti ništa drugo do slike i prilike Božje – slike jer primaju istine, a prilike jer primaju dobro, jer se život i prijemnik (životi) prilagođavaju jedno drugome kao aktivno i pasivno, ali se ne mešaju. Ljudski oblici koji su prijemnici života ne žive, dakle, od sebe, nego od Boga koji je jedini Život; stoga su sve dobro života i sva istina vere od Boga, ništa od čoveka, kao što je poznato. Jer kada bi bilo šta od života pripadalo čoveku, on bi mogao hteti i činiti dobro od sebe, a tako isto razumeti i verovati istinu od sebe, i tako pripisivati zaslugu sebi; međutim, kada on to veruje, tada se prijemni oblik života zatvara odozgo i izvrće, a s tim nestaje i razumevanje (inteligencija). Dobro i njegova ljubav* zajedno sa istinom i njenom verom** jesu Život koji je Bog, jer Bog je Dobro samo i Istina sama; u njima On obitava kod čoveka. Iz ovoga sledi da je čovek sam po sebi ništa, a da je onoliko nešto koliko nešto prima od Gospoda. I onoliko koliko priznaje da ono što prima nije od njega nego od Gospoda, tek tada Gospod čini (uzrokuje) da je čovek nešto, ne od sebe nego od Gospoda. (*Otkr. Obj. 1121*)

26. Čoveku se čini kao da živi od sebe, ali to je obmana; jer kada to ne bi bila obmana, čovek bi mogao voleti Boga od sebe i biti mudar od sebe. Razlog što izgleda kao da je život u čoveku jeste taj što je to od Gospoda, da On s tim (prividom) utiče u najdublje čovekovo (biće) koje je udaljeno od čovekovog pogleda, misli i opažanja; i u tome što početni (principijelni) uzrok, koji je život i posredni (instrumentalni) uzrok, koji je prijemnik života,

* Ljubav prema dobru, (*prim. prev.*)

** S verom u istinu, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

deluju kao jedan uzrok, i što se to oseća u posrednom uzroku kao da je to u samom čoveku. Ovo se može uporediti sa osećajem svetla u oku koje kao da prouzrokuje vid; sa zvukom u uhu koji kao da uzrokuje sluh; sa letećim česticama u vazduhu koje kao da prouzrokuju nozdrve i miris, i sa česticama hrane koje kao da uzrokuju na jeziku ukus; dok u stvari oči, uši, nozdrve i jezik jesu samo organizovane supstance, dakle, posredni (instrumentalni) uzroci; dok u stvari posredni i načelni uzroci deluju kao da su jedan uzrok. Početnim ili principijelnim uzrokom naziva se ono što deluje, a posrednim ili instrumentalnim naziva se ono što trpi delovanje. Onaj koji duboko ispituje ovaj predmet može videti da je čovek, sa svim što mu pripada, organ života, a da ono što je uzrok osećaja opažanja ulazi spolja, i da sami Život čini to da čovek oseća kao da život dolazi od njega. Ima još jedan uzrok tome što čovek oseća kao da život potiče od njega, a to je što je Božanska Ljubav takva da želi da saopšti (preda) čoveku ono što je Njeno, ali ipak uči istinu da to nije čovekovo.* Tako Gospod želi da čovek misli i hoće, i da govori i postupa kao od samoga sebe, ali treba da prizna da to nije od njega, jer bez toga ne može primiti novi oblik**. (*Otkr. Obj. 1122*)

27. Kaže se i misli da je Život sam Bog ili da je Bog sam Život, a da se pri tome nema ideje (predstave) o tome šta je to život, pa se prema tome iz tih izkaza ne može znati ni šta je Bog. U čovekovo misli postoje dve ideje: jedna apstraktna (neograničena), koja je duhovna, i druga ne-apstraktna (konkretna ili ograničena), koja je prirodna. Apstraktna duhovna ideja o životu kao o Bogu jeste to da

* Bog je beskrajno Dobar, ali je u isto vreme i beskrajno Istinit, pa prema tome ne može a da ne kaže istinu; samo je On kaže na takav način da ni najmanje ne umanju zadovoljstvo i sreću čovekovu, (*prim. prev.*)

** Ponovo biti rođen, (*prim. prev.*)

je (Bog) sama ljubav i sama mudrost; i da je ljubav od mudrosti (proističe iz mudrosti), i da je mudrost od ljubavi (proističe iz ljubavi). S druge strane, ne-apstraktna prirodna ideja* o Životu kao o Bogu (koji je Bog) jeste to da je Njegova ljubav kao vatra i Njegova mudrost kao svetlost, a zajedno su kao blistavo zračenje. Ova prirodna ideja dolazi iz saobraznosti**, jer je vatra saobrazna ljubavi a svetlost mudrosti, pa se stoga u Reči vatra saobražava ljubavi a svetlost mudrosti. I kada se beseda propoveda iz Reči, moli se da se nebeska vatra zapali u srcima, gde se pod vatrom misli na Božansku Ljubav, i da nebeska svetlost obasja umove, a pod time se misli na Božansku Mudrost.

O suštini Božanske Ljubavi, koja je u Božanskoj Mudrosti sami Život, ne može se misliti jer je bezgranična, pa stoga prevazilazi moć ljudskog shvatanja, ali se o njoj može misliti po tome kako se ona pokazuje***. Tako se Gospod pokazuje pred anđelima kao Sunce iz kojeg proističu toplota i svetlost; Sunce je Božanska Ljubav, toplota je proizlazeća Božanska Ljubav koja se naziva Božanskim Dobrom, dok je svetlost proističuća Božanska Mudrost koja se naziva Božanskom Istinom. Pa ipak nije dozvoljeno misliti o Životu koji je Bog kao o vatri, a da se pri tome ne misli na ljubav i mudrost; to jest da je Božanska Ljubav kao vatra a Božanska Mudrost kao svetlo, i da su Božanska Ljubav i Božanska Mudrost zajedno blistavo zračenje. Jer Bog je savršeni Čovek, u licu kao Čovek, u telu kao Čovek, gde nema razlike u obliku nego samo u suštini. A Njegova suština je u tome da je On sama ljubav, i sama mudrost, pa tako i sami Život. (*Otkr. Obj. 1124*)

* Konkretna prirodna ideja, (*prim. prev.*)

** Korespondencije ili metafore, (*prim. prev.*)

*** Prema izgledu ili prividu, (*prim. prev.*)

28. Ne može se misliti o Životu koji je Bog, a da se ne misli i o stupnjevima po kojima život silazi iz najdubljih u poslednje (stvari).^{*} Postoji najdublji a i poslednji (*ultimum*) stepen života, a među njima i posredni stepen života. Razlika među njima je kao (razlika) između prethodnih (apriornih) i potonjih (posteriornih) stvari; ili kao između manje i više opštih stvari, jer ono što je prvo ili prethodno jeste manje opšte, a ono što je potonjeg stepena jeste opštije^{**}. Ovi stepeni života postoje u svakom čoveku od stvaranja i otvaraju se prema tome kako on prima život od Gospoda. Kod nekih je otvoren samo poslednji stepen, kod nekih srednji ili međustepen, a kod nekih najdublji. Oni kod kojih je otvoren najviši stepen života posle smrti postaju anđeli najvišeg ili trećeg neba; oni kod kojih je otvoren srednji stepen postaju anđeli srednjeg ili drugog neba, a oni kod kojih je otvoren potonji ili najniži stepen postaju anđeli potonjeg ili najnižeg neba. Ovi stepeni zovu se stepeni života u čoveku, ali su to u stvari stepeni čovekove mudrosti i ljubavi, jer se otvaraju onako kako on prima mudrost i ljubav, to jest život od Gospoda. Ovakvi stepeni života postoje u svakom organu, u svim tkivima i udovima, i oni deluju u slozi sa stepenima života u mozgu prema uticaju^{***}, a postoje i u koži, hrskavicama i kostima, koje su u poslednjem (potonjem) stepenu života.

Razlog što ovi stepeni postoje u čoveku jeste to što oni proističu od Gospoda, s tim što su oni u Njemu život, dok su u čoveku prijemnici života. Ali treba znati da u Gospodu postoje od ovih i viši stepeni, i da oni takođe

* Ono što je nadublje, to je u stvari najviše, jer ide prema savršenstvu iznutra ka spolja, to jest od najvišeg do najnižeg neba, kao što se vidi u nastavku teksta, (*prim. prev.*)

** Generalno, od reči *gens generis*, što iznačava vrstu ili rod, (*prim. prev.*)

*** Influksu iz Neba a od Gospoda, (*prim. prev.*)

mogu biti viši i niži Život.* Jer Gospod naučava da je On Život, a tako isto da ima telo i kosti.** (*Otkr. Obj. 1125*)

29. Pošto je Bog Život, iz toga sledi da je On nestvoren. Razlog što je nestvoren jeste u tome što Život ne može biti stvoren, nego samo može da stvara. Jer biti stvoren, znači poticati iz nečega drugoga, i kada bi život poticao od nečega drugoga, tada bi to drugo bilo život. I taj život bi bio život u sebi. A kada ovo Prvo ne bi bio život u sebi (ili po sebi), tada bi bio ili od drugoga ili od sebe; a ne možete govoriti o životu od sebe, jer *od sebe* podrazumeva poreklo, pa bi ono bilo ni iz čega, a iz ničega ne postaje ništa (*Ex nihilo nihil fit*). Ovo Prvo, koje jeste u sebi, a od kojega je sve stvoreno, jeste Bog, koji se po Biću (*Esse*) u Sebi naziva Jehovom. Razum može da vidi da je tako. A naročito ako se to pokaže onim što je stvoreno. Sada, pošto ono što ne potiče ni iz čega postoji po sebi (jeste samopostojeće), iz toga sledi da su Biće i Manifestacija u Bogu jedno; jer pošto ne potiče ni iz čega drugoga, On postoji sam po sebi. Dakle, to je Život sam koji je Bog, i koji je Čovek. (*Otkr. Obj. 1126*)

30. Da je sve od Života samog koji je Bog, i koji je Čovek, može se pokazati ako se posmatra čovek koji je čovek u onome što je poslednje, srednje i najdublje. Jer čovek koji je na svetu bio sasvim telesan, a to znači da je slabo opažao***, i pored toga se pojavljuje u duhovnom svetu kao čovek pošto odbaci materijalno telo. Isto tako

* Postoje stepeni ili pojasevi savršenstva od Gospoda kao Beskrajne Ljubavi i Mudrosti, u kojima nema stvaranja, pošto stvaranje počinje na odstojanju tri stepena od centra, vidi dela *Nebo i Pakao*, br. 120 i *Nebeske Tajne*, br. 727, (*prim. prev.*)

** O ovim neprekidnim stepenima vidi u delu *Nebo i Pakao*, br. 33, 34, 38, 39, 208, 209, 211, 435, gde su potpunije opisani. Znanje tih brojeva iz toga dela biće korisno da bi se razumelo ono što sledi, (*prim. prev.*)

*** dublje stvari, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

čovjek koji je na svetu bio samo čulan i prirodan u svome životu, a to znači da je malo šta znao o nebu a mnogo o svetu, ostaje čovek i posle smrti. Čovek koji je na svetu bio razuman (racionalan) u svom životu, a to znači da je dobro mislio iz prirodne svetlosti (*lumen*), i on je čovek posle smrti. Isto tako čovek koji je na svetu bio duhovan u svom životu, kada posle smrti postane anđeo, i on je čovek i to savršenog oblika zato što je primao život od Gospoda.* A čovek u kome je treći stepen života bio otvoren, a to je ako je na svetu bio nebeskoga karaktera, on postaje anđeo krajnje savršenosti posle zemaljske smrti. Ukratko rečeno, prvi stepen života je otvoren kada čovek čini dobro drugima i očekuje da i drugi njemu čine dobro, prema latinskom *Do ut des (Dajem da bi se meni dalo)*, što je tzv. prirodno dobro; drugi stepen života je otvoren kada čovek čini dobro i ne čini zlo, ne zato što očekuje da i drugi tako prema njemu postupaju, nego stoga što Gospod uči da treba uvek činiti dobro uz primenu mudrosti, naravno, a to je činiti dobro ne očekujući od drugih ljudi nikakvu nagradu ili priznanje. To je duhovno dobro. Treći stepen života je otvoren onda kada čovek čini dobro, ne stoga što očekuje da mu se isto vrati niti zato što je to volja Gospodova, nego zato što oseća zadovoljstvo i sreću kada to radi. Ta tri stepena života otvaraju tri Neba ili Carstva: Prirodno, Duhovno i Nebesko**.

Sami život koji pripada čoveku, to je Čovek – kako Prirodni tako i Duhovni i Nebeski, kako se nazivaju ova tri stepena života, s time što je čovek u kome postoje ovi stepeni samo prijemnik (sasud). I to je tako, bilo da je on slika (Boga) u najmanjem bilo u najvećem. Sva Nebesa u svom ogromnom prostranstvu jesu Čovek; svako pojedini-

* Autor tvrdi da ne postoje anđeli stvoreni od Boga, nego da samo ljudi koji žive duhovnim životom postaju anđeli posle zemaljske smrti, (*prim. prev.*)

** koja su potpuno odvojena, ali potencijano postoje u svakom čoveku od stvaranja, (*prim. prev.*)

načno nebo je Čovek, kako prvo tako drugo i treće; svako društvo u Nebesima, manje ili veće, jeste Čovek; štaviše, crkva na svetu u opštem je Čovek, svaka pastva (kongregacija) je stoga Čovek.* Kada se kaže *crkva*, misli se na sve one u kojima crkva postoji u svojoj punoći. Tako crkva na svetu izgleda anđelima u nebu; i sve tako izgleda na osnovu toga što je Život koji potiče od Gospoda – Čovek. Život od Gospoda jesu ljubav i mudrost, pa prema tome onako kako neko prima Gospoda, tako je i Čovek. Ovo sve svedoči o tome da Život stvara sve, a Život je Bog koji je Čovek. (*Otkr. Obj. 1127*)

31. Da sve potiče od samog Života, koji je Bog, a koji je Mudrost i Ljubav, pokazuje se onim što je stvoreno kada se to posmatra s gledišta Reda**. Naime, Red se vidi u tome što anđeoska nebesa, koja se sastoje od hiljada i hiljada društava, deluju kao jedno (nebo) koje se održava u jednom Redu kroz Božanske Istine, a one su zakoni toga Reda, to jest kroz ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu. Isto tako je prema Redu da se pakao, koji je ispod neba, održava u Redu; pakao koji se sastoji od hiljada i hiljada društava, a kroz sudove i kazne; tako da, iako je zasnovan na mržnji i bezumlju, pakao ni u najmanjoj meri ne može da naškodi nebesima. Isto tako je po Redu da postoji ravnoteža između nebesa i pakla, u kojoj je čovek na svetu i pomoću koje Gospod vodi čoveka prema nebu, dok čovek sam od sebe vodi sebe prema paklu. Jer je prema zakonu Reda da čovek uvek postupa slobodno a po razumu.

Pošto se mirijade i mirijade ljudi od početka stvaranja slivaju bez prekida u nebo ili pakao, pri čemu je svako pojedinačno biće različito od drugoga po tome kakvo

* Autor hoće da kaže da, gledano duhovnim očima, sve ima oblik Čoveka, (*prim. prev.*)

** ili zakonitosti, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

je i šta voli, bilo bi nemoguće da ostanu u nekom jedinstvu da Bog nije jedan i da On nije sami Život, i da taj Život nije sama ljubav pa stoga i sami Red. To se kaže o nebu. Međutim, Božanski Red se pokazuje ako se posmatraju sunce, mesec i zvezde, kao i godišnja doba – proleće, leto, jesen i zima; kao i podela dana na jutro, podne, večer i noć. Ono (Sunce) oživljava sve na zemlji prema tome kako nešto prima njegovu toplotu i svetlost. Kako nešto prima (toplotu i svetlost), tako Sunce otvara, raspoređuje i priprema živa tela i materijalne supstance, koje su u zemlji i na njoj, da prime uticaj iz duhovnog sveta. Odatle se u proleće, kroz jedinstvo toplote i svetlosti, ptice nebeske i životinje zemaljske množe i stiču znanje o svemu što im je potrebno za život. Tako isto i biljke oživljavaju i listaju, cvetaju i donose plodove, a u ovima i semenje, tako da se umnožavaju i nastavljaju svoje vrste u beskonačnost. Isto tako je po Redu da zemlja rađa biljke, da ove služe kao hrana životinjama, i da su oboje korisni čoveku za njegovu hranu, odeću i uživanje; i pošto je čovek biće u kojemu Bog obitava, sve se vraća Bogu od kojega sve i potiče. Iz ovoga se vidi da sve stvorene stvari slede jedna drugu kao da su stvorene jedne radi drugih, da su one neprekidna svrha – koja je navika (*usus*), i da neprekidno deluju tako da se mogu vratiti Bogu od kojega potiču. Sve ovo svedoči da sam Život stvara sve, a on je (Život) sama mudrost, a to dalje svedoči o tome da je ceo stvoreni svemir ispunjen Bogom. (*Otkr. Obj. 1129*)

32. Pošto je Bog nestvoren, On je tako isto Večan; jer sami Život, koji je Bog, jeste život u sebi, ne od sebe niti od bilo čega, prema tome, on je bez porekla; a ono što je bez porekla, to je od večnosti i to je večno. Međutim, prirodni čovek ne može shvatiti ideju da je nešto bez porekla pa ni da je Bog od večnosti; ali duhovan Čovek to može shvatiti. Misao prirodnog čoveka ne može se odvojiti od ideje vremena, jer je ta ideja usađena u samog

prirodnog čoveka; niti se može odvojiti od ideje porekla, jer podrazumeva poreklo koje se odnosi na početak u vremenu. Privid da se sunce kreće stvara ovakvu ideju kod prirodnog čoveka. Međutim, ideja duhovnog čoveka, pošto je ona iznad prirode, odvojena je od ideje vremena, a umesto vremena on ima ideju stanja života; a umesto trajanja u vremenu on ima ideju o misaonom stanju, koje dolazi od osećanja što čine život. Jer sunce u anđeoskom nebu niti se diže niti zalazi, pa prema tome ne stvara godine i dane kao što to čini sunce na svetu; stoga anđeli neba, pošto su u duhovnoj ideji, misle odvojeno od vremena. Prema tome, u njihovoj ideji o Bogu nema ničeg o poreklu ili početku, nego postoji ideja o stanju, da je On Večan i da je sve što potiče od Boga večno, to jest da je to samo Božansko u sebi. Da je tako, bilo mi je dato da opazim kada sam iz prirodne ideje bio podignut u duhovnu. Iz svega toga je očito da je Bog nestvoren i prema tome Večan; isto tako ne može se misliti da je priroda od večnosti, ili da je u vremenu po sebi, ali se može misliti da je Bog od večnosti (*ab aeterno*), a da je priroda zajedno s vremenom od Boga. (*Otkr. Obj. 1130*)

33. Pošto je Bog Večan, tako isto je i beskonačan; ali postoji i prirodna i duhovna ideja o tome šta je beskonačno. Prirodna ideja o večnom potiče od vremena, a duhovna ideja o tome ne potiče od vremena. Prirodna ideja o beskonačnom dolazi od prostora, dok duhovna ideja o tome ne dolazi od prostora. Jer kako život nije priroda, tako ni dve osobine prirode, a to su prostor i vreme, nisu osobine života, zato što ne potiču od života koji je Bog, i bile su stvorene zajedno s prirodom. Prirodna ideja o beskonačnom Bogu, koja potiče od prirode, jeste u tome da On ispunjava svemir s kraja na kraj; iz toga sledi ideja da je Bog ono što je najdublje u prirodi, pa je On nešto što se prostire, dok je svako prostiranje osobina materije. Ali pošto se prirodna ideja ne slaže sa idejom života – s mudrošću

Emanuel Swedenborg

i ljubavlju – koje su Bog, to je ono što se mora posmatrati kao beskonačno iz duhovne ideje, u kojoj nema ništa od prostora i vremena, jer nema ničega od prirode. Od duhovne ideje dolazi to da je Božanska Ljubav beskrajna, i da je Božanska Mudrost isto tako beskrajna; a pošto su Božanska Ljubav i Božanska Mudrost život koji je Bog, stoga je Božanski Život beskonačan. Da je Božanska Mudrost beskonačna, vidi se po mudrosti anđela trećeg neba. Pošto nadilaze ostale anđele po mudrosti, oni opažaju da nema poređenja između njihove mudrosti i Gospodove Božanske Mudrosti, jer nema poređenja između beskonačnog i konačnog. Oni kažu da je prvi stepen mudrosti videti i priznati da je to tako; slično je i u pogledu Božanske Ljubavi. Štaviše, anđeli su kao i ljudi prijemni oblici života, to jest prijemnici mudrosti i ljubavi od Gospoda; a ovi oblici su sačinjeni od supstancija koje nisu žive, to jest koje su po sebi mrtve, a između živog i mrtvog nema poređenja.*

A kako ono što je konačno prima ono što je beskonačno, može se pokazati prema odnosu svetlosti i toplote, i sunca na svetu. Svetlost i toplota toga sunca nisu materijalni, ali ipak utiču na materijalne supstancije, s tim što svetlost menja njihov izgled a toplota njihova stanja. Gospodova Božanska Mudrost je isto tako svetlost, a Božanska Ljubav je toplina – duhovna toplina i svetlost – ali duhovna toplina i duhovna svetlost proizlaze od Gospoda kao Sunca, koje je Božanska Ljubav, a u isto vreme i Božanska Mudrost; s tom razlikom što su svetlost i toplota sunca na svetu prirodni, jer je to sunce vatra a ne ljubav. (*Otkr. Obj. 1131*)

34. Pošto je beskonačan, Bog je i svemoguć, jer je svemoć beskonačna moć. Svemoć Božja sija iz svemira, to jest iz vidljivog neba i nastanjene zemaljske kugle, a sve

* Kada autor piše o *mrtvoj prirodi*, to ne znači da je ona odvojena ili da nije potčinjena Bogu, nego da je na nižoj *vibraciji*. (*prim. prev.*)

to zajedno sa svim što je na zemlji jeste veliko delo Sve-moćnog Stvoritelja. Stvaranje svih ovih stvari i njihovo odr-žavanje jesu svedočanstva Božanske Svemoći, dok njihov uzajamni red i odnosi svedoče da to potiče od Božanske Mudrosti. Božja Svemoć sija iz neba, to jest iz onoga što je iznad i ispod neba, a to su prostori gde obitavaju anđeli i ljudi. Tamo se nalaze divni dokazi Božanske Svemo-ći, za koje mi je bilo dozvoljeno da ih vidim i da o njima pišem. Svi ljudi koji su od postanja sveta umrli, tamo su posle smrti, po obliku ljudi a po suštini duhovi.

Duhovi su osećanja koja proističu iz ljubavi i iz mi-sli. I to duhovi u nebu – iz osećanja ljubavi prema dobru, a duhovi u paklu – iz osećanja ljubavi prema zlu. Dobra osećanja, koja su anđeli, nastanjaju svet koji se naziva ne-bom (*super orbe*), dok zla osećanja, koja su pakleni du-hovi, nastanjaju duboke predele koji su ispod njih. Svet je jedan, ali je podeljen na prostore, jedne ispod drugih. Pro-stora ima šest; u najvišem obitavaju anđeli trećeg neba, a ispod ovih su anđeli drugog neba, a ispod ovih su anđeli prvoga neba. Ispod ovih (nebesa) obitavaju duhovi prvo-ga pakla, ispod ovih duhovi drugoga pakla, a ispod ovih duhovi trećega pakla. Sve to je tako uređeno da su zla ose-ćanja, koja su duhovi pakla, pod kontrolom dobrih ose-ćanja, koja su anđeli neba – duhovi najnižeg pakla (pod kontrolom) anđela najvišeg neba, a duhovi srednjeg pakla (pod kontrolom) srednjeg neba, dok su duhovi prvog pa-kla (pod kontrolom) anđela prvog neba. Kroz ovaj raspored održava se ravnoteža kao na vagi. Ovih nebesa i prostora pakla ima bezbroj, po udruženjima i društvima, prema vr-sti i osobini svih osećanja; a ovi su opet povezani po tome koliko su bliski i srodni jedni drugima. To je kako u nebe-sima tako i u paklu. Ovaj red i odnosi poznati su samo Go-spodu, a redovi i odnosi osećanja su onoliko brojni koliko je ljudi živelo od postanja sveta i koliko će tek postojati u budućnosti – sve to dolazi od beskrajne moći i beskrajne mudrosti (Božje). Da je Božanska Moć beskrajna odnosno

Emanuel Swedenborg

svemoćna, vidi se u drugom svetu po tome što ni anđeli neba niti đavoli pakla nemaju nikakve moći sami od sebe; jer kada bi imali, nebo bi se raspalo na komadiće, pakao bi postao haos i svi ljudi bi nestali. (*Otkr. Obj. 1133*)

35. Razlog što sva moć pripada Bogu i što ljudi i anđeli nemaju nikakve moći jeste taj što je samo Bog Život, dok su ljudi i anđeli samo prijemnici života, i u tome što je život taj koji deluje, a prijemnik je taj na koji se deluje. Svako može videti kako prijemnik života ne može da deluje od sebe, već deluje jer prima delovanje od Života koji je Bog; pa ipak on (prijemnik) može da deluje kao od sebe, jer mu je to dato; a da mu je to dato, već je rečeno. Ako čovek ne živi od sebe, iz toga sledi da on ne misli i neće od sebe niti pak misli ili deluje od sebe, nego od Boga koji je jedini Život. Ovo izgleda paradoks, jer čovek zaista oseća kao da su te moći u njemu i on ih ispoljava od sebe; međutim, kada govori po veri, on priznaje da su svako dobro i istina od Boga, a da su svako zlo i obmana od đavola; pa ipak, sve što čovek misli, hoće, govori i deluje, sve se odnosi ili na dobro i istinu ili na zlo i obmanu. Stoga čovek kaže u sebi, ili mu to sveštenik kaže, da ga je, kada čini dobro, vodio Bog, a kada čini zlo, vodio đavo. Stoga se propovednici i mole (Bogu) da bi njihove misli, njihov govor i njihove reči vodio duh Božji, a ponekad posle propovedi kažu da su govorili od duha. I drugi (ljudi) tako opažaju.

Mogu za sebe samoga da posvedočim pred svetom da je sve što je u mojim mislima i u mojoj volji došlo kroz uticaj (*influx*) i kroz nebo od Gospoda, a sve zlo i obmane iz pakla; meni je dozvoljeno da to opažam već dugo. Anđeli viših neba opažaju ovaj uticaj vrlo jasno, a najmudriji među njima i ne žele da misle ili da imaju neku volju od sebe. Slučaj je obrnut s paklenim genijima* i paklenim du-

* Tako autor naziva zle duhove dubljih delova pakla, vidi delo *Nebo i Pakao, prim. prev.*)

Bog, Promisao, Stvaranje

hovima, jer oni to potpuno odriču i ljute se kada se o tome govori. Međutim, mnogima takvima (duhovima) bilo je pokazano na vidljiv način da je upravo tako, na šta su se oni ljutili. Pošto ovo izgleda kao paradoks mnogima, važno je pokazati donekle kako se odigrava ovaj uticaj (*influx*), da bi se to znalo. Ovo su činjenice: Svetlost i toplota proizlaze iz Božanske Ljubavi Gospodove, koja se opaža u andeoskom nebu kao Sunce. Svetlost je život Njegove Božanske Mudrosti, a toplina je život Njegove Božanske Ljubavi. Ova duhovna toplina koja je ljubav i duhovna svetlost koja je mudrost, ulaze preko uticaja (*influx*) u subjekte prijemnike života, isto kao što prirodna toplota i prirodna svetlost od sunca u svetu ulaze u subjekte koji nisu prijemnici života. Pa stoga što svetlost samo menja supstancije u koje ulazi, a toplota samo menja stanja, to sledi da ti subjekti tako opažaju promene u sebi i misle da te promene dolaze od njih samih, dok uistinu te promene dolaze i nestaju sa suncem*. Pošto je život Božanske Mudrosti Gospodove svetlost, stoga se Gospod na mnogim mestima u Reči naziva svetlom, kao kod Jovana:

Reč bi u Boga, i Reč beše Bog; u Njemu bi život, i život bi svetlo ljudima. (Jovan, 1:1, 2, 3)

Iz ovoga je očito da je u Bogu beskonačna moć jer je On sve kod svih ljudi. A kako zao čovek misli, hoće, govori i čini zlo, iako je samo Bog Život, biće pokazano u onome što sledi. (*Otkr. Obj. 1134*)

* koje se rada i zalazi svakoga dana, *prim. prev.*)

TREĆE POGLAVLJE

*Božansko Providenje**

36. Pošto je Božanska Svemoć takva da čovek može da misli, hoće, da govori i deluje samo od Života koji je Bog, postavlja se pitanje: Zašto onda nije spasen svaki čovek? Onaj ko iz toga zaključuje da je svaki čovek spasen, a ako nije, da to nije njegova greška, tome (čoveku) nisu poznati zakoni Božanskoga Reda koji se odnosi na popravak, obnovu (novo rođenje) i spasenje koje iz toga sledi. Zakoni toga reda nazivaju se zakonima Božanskog Providenja (Promisli), a o ovima prirodni um ne zna ništa ukoliko nije prosvetljen. Pa stoga što čovek ne zna ništa o njima, i stoga što pravi zaključke o Božanskom Providenju (Promisli) prema događajima u svetu, i tako pada u obmane a posle i u greške iz kojih je teško izvući se, važno je da ti zakoni budu poznati. Međutim, pre nego ih izložimo, treba razumeti da se Božanska Promisao u svemu odnosi na čoveka, do u najmanje sitnice, da joj je svrha njegovo večno spasenje, pošto je čovekovo spasenje svrha stvaranja i neba i zemlje. Jer svrha je da se od ljudskog roda stvori nebo u kojem će Bog obitavati kao u svome stanu; tako je čovekovo spasenje sve u svemu Božanske Promisli. No Božanska Promisao postupa tako tajno da je čovek skoro i ne opaža, iako ona deluje u najmanjim sitnicama koje se odnose na njega, od detinjstva do starosti, a posle i u večnosti; svaka sitnica se odnosi na večnost.**

* Izraz PROVIDENJE se odnosi na Božju regulativnu moć u svetu kao Apsoluta koja jeste PROMISAO Božja u svemu (*prim. urednika*)

** Drugim rečima, Bog na sve gleda *s obzirom na večnost*, to jest *sub specie aeternitatis*, kao što uostalom i čovek treba da gleda, (*prim. prev.*)

Stoga što Božanska Mudrost u sebi nije ništa drugo nego cilj, Promisao deluje u svemu s ciljem, odnosi se na cilj, a taj cilj je da čovek postane mudrost i ljubav, pa tako i stanište i slika Božanskog Života. Stoga što prirodni um, ako nije prosvetljen, ne može da shvati zašto Božanska Promisao, mada deluje u cilju spasenja u svim sitnicama čovekovog života, ne vodi svakoga u nebo, iako to hoće po svojoj ljubavi; važno je da se izlože zakoni Božanske Promisli; samo tako će se um, do tada neprosvetljen, osloboditi obmana, nadam se, ako to hoće. (*Otkr. Obj. 1135*)

37. Zakoni reda, nazvani zakonima Božanske Promisli, jesu sledeći:

1) Čovek oseća, opaža i zna da je život u njemu, tako da misli i hoće, pa stoga i govori i deluje od sebe; ali i pored toga treba da prizna i veruje da istina koju misli i govori, kao i dobra koja hoće i koja čini, jesu od Boga, iako izgleda da su od njega (čoveka).

2) Čovek treba da postupa u svemu slobodno a po razumu, dok u isto vreme treba da priznaje i veruje da je sama sloboda koju ima od Boga, i da je to isto slučaj i s razumom, koji se naziva inteligencijom.

3) To što čovek misli i govori istinu, što hoće i što čini dobro, i to slobodno i po razumu, nije od čoveka nego od Boga; a to što čovek misli i govori obmanu te hoće i čini zlo, nije od čoveka nego od pakla; a sama sloboda, kao i sposobnost mišljenja, htenja, govora i delanja, same po sebi jesu od Boga.

4) Niko ne treba da prisiljava nikoga ni čemu jer to oduzima slobodu, nego čovek treba da sam sebe prisili, jer prisiljavati sebe, to je isto tako čin slobode.

5) Čovek ne opaža niti oseća u sebi kako se istina i dobro ulivaju u njega od Boga, niti kako zlo i obmana utiču iz pakla, niti kako Božansko Proviđenje deluje u prilog dobra a protivu zla; jer u tom slučaju čovek ne bi

delovao slobodno i razumno kao sam od sebe. Dovoljno je da zna i priznaje da sve to dolazi od Reči i od crkvenog nauka.

6) Čovek se ne popravlja spoljašnjim nego unutrašnjim sredstvima; pod spoljašnjim sredstvima misli se na čuda i vizije, strah i kazne; pod unutrašnjim se misli na istine i dobra iz Reči kao i na nauk crkve, a tako isto i na to što čovek želi da ga Gospod vodi. Jer ova sredstva ulaze unutrašnjim putem, pa tako uklanjaju zla i obmane, koji tamo obitavaju; a spoljašnja sredstva ulaze spolja i ne uklanjaju zla i obmane, nego ih tamo samo još više zatvaraju. Pa ipak, on se popravlja i spoljašnjim sredstvima pod uslovom da se prethodno popravio unutrašnjim sredstvima; a čovek koji se nije popravio, obuzdava se samo spoljašnjim sredstvima – a to su strah i kazne – da ne govori obmane i da ne čini zlo.

7) Bog dopušta da čovek primi samo onoliko vere i onoliko dobra koliko može da ih se drži do kraja života; bolje je da stalno bude zao, nego da postane dobar pa da onda opet bude zao, jer bi tako bio obesvećen (profanisan). To je glavni razlog što je zlo dozvoljeno.

8) Bog neprestano sklanja čoveka od zla u meri u kojoj je čovek voljan da to slobodno prihvati. Onoliko koliko se čovek sklanja od zla, toliko ga Bog vodi u dobro, pa tako i u nebo; a onoliko koliko nije voljan da se skloni od zla, toliko Bog ne može da ga vodi u dobro, to jest u nebo. Jer onoliko koliko se uklanja od zla, toliko čini dobro od Gospoda, i to dobro koje zaista jeste dobro; a onoliko koliko se ne uklanja od zla, dobro koje čini jeste od njega samoga, pa prema tome jeste po sebi zlo.

9) Bog ne uči čoveka istinama neposredno niti preko anđela, nego preko Reči; besedama, čitanjem, razgovorom među ljudima, i na taj način kroz razmišljanje samog čoveka; tako se čovek prosvetljuje u skladu sa svojim osećajem za istinu koja se primenjuje (u životu); jer u suprotnom čovek ne bi postupao od sebe (slobodno).

10) Kada položaj i bogatstvo zavedu čoveka (na krivi put), to čovek sam sebe vodi svojim promišljanjem u zlo; jer Božansko Providenje nikada ga ne vodi ka zlu, nego samo onome što služi večnom životu; jer sve delovanje Božanskog Providenja kod čoveka stremi onome što je večno, jer Život je Bog po kojem je čovek Čovek, tako isto Večan. (*Otkr. Obj. 1136*)

38. Iz toga je jasno da čovek ne može da ide u nebo osim po ovim zakonima, iako je u Njemu (Bogu) Božanska Ljubav po kojoj On hoće, Božanska Mudrost po kojoj zna sve, i Božanska Moć – koja je svemoć – po kojoj On može da uradi ono što hoće. Jer gornji zakoni Božanskog Providenja jesu zakoni reda, koji se odnose na popravak i preporod, to jest na čovekovo spasenje; Gospod ne može da deluje protivno ovim zakonima, jer bi to značilo delovati suprotno Njegovoj vlastitoj mudrosti, pa tako suprotno Sebi.

Prvi zakon, *da čovek oseća, opaža i zna kako je život u njemu samome, ali treba da prizna kako dobra i istine, što se odnose na ljubav i veru, koje on misli, hoće, govori i čini, da to nije od njega, nego od Gospoda, ovaj (zakon) podrazumeva drugi (zakon), a to je da čovek ima slobodu i da mu se čini kako ona pripada njemu, ali treba da prizna kako to nije tako, nego je to od Gospoda u njemu (čoveku).* Ovaj zakon sledi iz prethodnog, jer sloboda čini jedno sa životom; jer bez slobode čovek ne bi osećao da je živ i da je život u njemu, budući da je sloboda u tome da se može misliti, hteti, govoriti i postupati od sebe, to jest kao od sebe (pošto je to privid dat od Gospoda da bi se čovek osećao srećnim, prim prev). A ovo se uglavnom odnosi na moć volje; jer čovek kaže: u stanju sam da uradim ono što hoću, a tako isto imam volju da uradim nešto, a to znači slobodan sam (imam slobodu). Dakle, ko ne može slobodno da misli da li je nešto dobro ili zlo, ili ko ne može da misli da je nešto istinito

Emanuel Swedenborg

a drugo da je obmana? Čoveku je zajedno sa životom darovana sloboda koja mu se nikada ne oduzima; jer u meri u kojoj bi mu se oduzimala ili umanjila, u toj meri čovek ne bi osećao da je živ, već da neko drugi živi u njemu. U tom slučaju izgubilo bi se osećanje zadovoljstva što je živ, te bi na kraju postao rob.

Samo iskustvo potvrđuje da čovek ne može drugačije da misli nego da je život u njemu samome. Jer ko ne opaža i ne oseća da kad misli, misli od sebe*, da kada hoće nešto, to hoće od sebe, da kada govori i deluje, govori i deluje od sebe? Ali to je od Božanskog Providenja da on tako misli i oseća, jer bez toga ne bi mogao ni da prima i usvaja niti da nešto ostvaruje, pa tako ne bi bio prijemnik i delatnik života od Gospoda (po Gospodu). Bio bi kao automat ili kao slika (kip) koja nema razum i volju, stojeći uspravno s obešenim rukama i čekajući da nešto na njega deluje (*influx*), a to ne bi nikada dolazilo; jer ako čovek ne bi primao ni usvajao život, taj bi život samo prolazio kroz njega; tako bi čovek, umesto da je živ, bio kao mrtav, a od razumne duše postao bi nerazuman, divlja životinja ili marva. Jer bi u tom slučaju bio lišen svakog zadovoljstva koje ima svako ko prima, usvaja i stvara kao da to sve dolazi od njega samoga; naime, zadovoljstvo i život čine jedinstvo, jer ako oduzmete životu svako zadovoljstvo, čovek se hladi i umire.

Da to nije po Božanskom Providenju, da čovek treba da oseća kao da je život u njemu, ništa ne bi moglo da postane njegovo – ni dobro ni istina, pa tako ni ljubav ni vera. A da se čoveku ne daje sve to, ne bi Gospod zapovedio u Reči da čovek treba da čini dobro i da ne čini zlo, i da će, ako čini dobro, zaslužiti nebo, a ako čini zlo, zaslužiti pakao; u stvari, ne bi bilo ni neba ni pakla, jer bez takvog osećanja čovek ne bi bio čovek, pa prema tome ni stanište Gospodovo. Jer Gospod želi da Ga čovek

* To jest misli on a ne neko drugi, (*prim. prev.*)

voli, i to kao od samoga sebe; tako Gospod obitava u čoveku u onome što je Njegovo (Gospodovo) vlastito, koje je On dao čoveku, sa ciljem da Ga čovek voli za uzvrat. Jer Božanska ljubav i jeste u tome što ona želi da sve što je njeno da čoveku, a to nije moguće osim kada čovek oseća kao svoje ono što prima. Kada to ne bi bilo po Božanskom zakonu, da čovek oseća kako je život u njemu, on ne bi imao neki cilj koji bi ostvarivao; a on ima takav cilj ako mu izgleda kao da je taj cilj u njemu. A cilj kojem on teži jeste njegova ljubav (ono što on voli, prim prev), a to je zadovoljstvo njegove ljubavi ili života. A kada čovek priznaje da je sve što pripada njegovom životu u stvari Gospodovo, tada Gospod daje zadovoljstvo i blaženstvo Svoje ljubavi (na čoveka) onoliko koliko to čovek priznaje i koliko primenjuje (te istine) u svom životu. Tako, dokle čovek priznajući i verujući po ljubavi pripisuje Gospodu sve što ima, Gospod sa Svoje strane pripisuje čoveku sve dobro koje ovaj čini, a to je popraćeno zadovoljstvom i blaženstvom. Pored toga, Gospod dopušta čoveku da još dublje iznutra oseća i opaža to dobro u sebi kao da je Čovekovo, i da to oseća utoliko jače, ukoliko oseća srcem ono što priznaje verom. Tako je opažanje uzajamno; jer Gospod voli da je u čoveku, kao što čovek voli da je u Gospodu i da je Gospod u njemu. Tako se jedinstvo između Gospoda i čoveka ostvaruje kroz ljubav. (*Otkr. Obj. 1138*)

39. Razlog što čovek oseća i opaža kao da je život u njemu jeste taj što je Gospodov Život u njemu (čoveku) kao što su svetlost i toplota sunca u nekom predmetu. Ta svetlost i ta toplota ne pripadaju predmetu, već suncu koje je na njemu (predmetu), jer oni odlaze sa suncem; a kada su na predmetu, izgleda kao da potpuno pripadaju tome predmetu, jer se čini da i boja predmeta dolazi od svetlosti, a biljni život kao da je od toplote. A ovo je još više slučaj sa Suncem duhovnog sveta, koje je Gospod

Emanuel Swedenborg

i čija svetlost jeste svetlost života, i čija je toplina toplina života, jer to Sunce od kojega to proističe jeste Božanska Ljubav Gospodova, dok je Čovek samo predmet te ljubavi. Ta svetlost i ta toplina nikada se ne oduzimaju čoveku i uvek izgleda kao da mu potpuno pripadaju; od te svetlosti čovek ima moć razuma, a od te topline ima moć volje. Iz toga što su svetlost i toplina po izgledu u prijemniku, iako nisu njegovi, i što mu se nikada ne oduzimaju, kao i iz toga što ovi (svetlost i toplina) utiču na ono što je duboko i udaljeno od njegovog razuma i volje, nužno izgleda kao da su ovi u njega usađeni, kao što izgleda i da sve što ovi ostvaruju, zapravo ostvaruje čovek. Stoga izgleda čoveku da misli od sebe i da hoće od sebe, iako to nije tako; jer misao i volja ne mogu da se sjedine sa zemaljskim predmetom kao da mu pripadaju, isto kao što ni svetlost Sunca ne može da se sjedini sa zemaljskim predmetom i da postane materijalna (stvarna) kao i taj predmet; a to se odnosi i na toplinu. A svetlost i toplota Života deluju i ispunjavaju prijemnika (života) upravo onako kako on priznaje da oni (svetlost i toplota Života) nisu njegovi nego Gospodovi; a čovek priznaje upravo onako kako voli i drži se zapovesti. (*Otkr. Obj. 1139*)

40. *„Treći zakon Božanskog Proviđenja je da misliti i govoriti istinu, te hteti i tvoriti dobro slobodno i razumno, nije od čoveka nego od Gospoda; a misliti i govoriti obmanu, te hteti i tvoriti zlo slobodno, nije od čoveka (iz čoveka) nego od pakla (iz pakla); ali sama sloboda te sposobnost mišljenja, volje, govora i delanja jesu od Gospoda.“* Da sve dobro koje je u sebi dobro i sva istina koja je u sebi istina, nisu od čoveka nego od Gospoda, može se shvatiti po tome što je svetlost koja potiče od Gospoda kao Sunca Božanska Istina Njegove Božanske Mudrosti, i po tome što je toplina koja potiče od Gospoda kao Sunca Božansko Dobro Njegove Božanske Ljubavi; a kako je čovek samo prijemnik ovih, to sledi da ništa od dobra

Ljubavi ili od istine vere nije od čoveka nego od Gospoda. A sve zlo i sve obmane jesu od pakla a ne od Čoveka. Međutim, tvrdnja da zlo i obmana ne dolaze od čoveka nego od pakla, nikada nije postala članom vere, kao što je to bio slučaj sa tvrdnjom da dobro i istina nisu od čoveka; zaista, to je samo privid da zlo i obmana dolaze od čoveka, i ako se to veruje, to je obmana. To se ne može shvatiti sve dok se ne zna šta je priroda pakla, te kako on ulazi influksom zla i obmane u čoveka, isto kao što s druge strane Gospod ulazi influksom s dobrom i istinom. Stoga ćemo prvo pokazati od čega se sastoji pakao, šta su mu priroda i poreklo; te kako ulazi influksom i deluje protivu dobra, i kako je čovek, koji je između neba i pakla, samo prijemnik obeju strana. (*Otkr. Obj. 1141, 9*)

41. Stoga ćemo prvo pokazati od kojih je (duhova) pakao sastavljen. Pakao je sastavljen od onih duhova koji su, dok su bili na svetu, odricali da Bog postoji a priznavali samo prirodu, koji su živeli suprotno Božanskom Redu, i koji su voleli zlo i obmanu, iako to svojim ponašanjem u svetu nisu uvek pokazivali. Ovi su bili bezumni u odnosu na istine (vere), ili su ih pak odricali ili prezirali, ako ne ustima, a ono u srcu; svi takvi, koji su živeli od početka sveta, sačinjavaju pakao. Svi takvi nazivaju se ili đavolima ili satanama; đavolima oni u kojima prevladava ljubav prema sebi, a satanama oni u kojima prevladava ljubav prema svetu. Pakao u kojem su đavoli naziva se u Reči Đavolom, a pakao u kojem su satane naziva se Satanom. Gospod povezuje đavole da bi bili kao jedan (pakao), a to isto radi i sa satanama. Zbog toga se ta dva pakla nazivaju Đavolom i Satanom u jednini. Pakao se ne sastoji od duhova koji su takvi postali odjednom, niti se pak nebo sastoji od anđela koji su takvi stvoreni odjednom; nego se pakao sastoji od ljudi koji su rođeni na svetu i po sebi postali đavoli ili satane, a nebo se sastoji na sličan način od ljudi koji su rođeni na svetu i koje je Gospod načinio

Emanuel Swedenborg

andelima. Svi su ljudi u dubini svog uma duhovi, ali obučeni u zemaljsko telo koje je podložno kontroli misli duha i odlukama koje su određene osećanjima; jer um, koji je duh, deluje, dok telo, koje je materija, trpi to delovanje. Svaki duh, pošto odloži materijalno telo, jeste čovek sličan onome kakav je bio dok je bio na svetu. Eto kako je sastavljen pakao. (*Otkr. Obj. 1142*)

42. Pakao u kojem su đavoli jeste ljubav prema sebi, a pakao u kojem su satane jeste ljubav prema svetu. Razlog što je đavolski pakao ljubav prema sebi jeste to što je takva ljubav suprotna nebeskoj ljubavi, a to je ljubav prema Gospodu; a razlog što je satanski pakao ljubav prema sebi jeste to što je takva ljubav suprotna duhovnoj ljubavi, a to je ljubav prema bližnjemu.

Sada, pošto su dve ljubavi pakla suprotstavljene dvema ljubavima neba, pakao i nebo stoje nasuprot jedno drugome. Jer svi oni koji su u nebu okrenuti su Gospodu, a svi oni koji su u paklu okrenuti su sebi i svetu. Svi u nebesima vole Gospoda i bližnjega, dok oni u paklu vole sebe i svet a mrze Gospoda i bližnjega. Svi oni koji su u nebesima misle istinu i žele dobro jer su njihove misli i volja od Gospoda, dok oni koji su u paklu misle na obmanu i žele zlo jer njihove misli i želje dolaze od njih samih. Iz tog razloga svi oni koji žive u paklu vide se okrenuti na suprotnu stranu od Gospoda, a isto tako vide se okrenuti naopako, to jest s nogama uvis a glavama nadole; ovako izgledaju stoga što vole ono što je protivno ljubavi u nebesima*.

Pošto je pakao ljubav prema sebi, to je pakao i plamen; jer svaka ljubav se pokazuje kao plamen, i tako pakao duhovnom svetu iz daljine izgleda kao vatra, a u stvari to nije vatra nego ljubav prema sebi. Iz tog razloga pa-

* Ovako oni izgledaju onima koji im nisu slični po duhovnim osobinama, (*prim. prev.*)

kao se vidi kao da je u plamenu, to jest kao vatra usred dima koja kao da izbija iz neke peći ili požara; stoga ponekad i đavoli izgledaju kao zapaljeno ugljevlje. Toplota koja dolazi od te vatre nalik je zadahu nečistote, a to je požuda, dok je svetlost koja dolazi od te vatre samo privid svetlosti njihovih zamišljanja (fantazija) i potvrde tih zamišljanja zlim delima. Međutim, to nije svetlost, jer bilo koja svetlost dolazila iz neba, ona njima postaje mrkli mrak, a kada do njih dopre toplota neba, ona se za njih pretvara u hladnoću. Pa ipak, oni vide u svojoj sopstvenoj svetlosti i žive u sopstvenoj toploti; no njihov vid je kao vid sova, noćnih ptica ili slepih miševa, čije su oči zatamnjene svetlošću neba, i oni žive u stuporu (kao obamrli). Njima je glavno načelo to što imaju sposobnost misli i volje, govora i delovanja, pa tako vide, čuju, kušaju, mirišu i osećaju (dodir). Ali to je samo ona sposobnost što dolazi od Života, koji je Bog i koji deluje na njih spolja, prema redu, i neprestano ih podstiče na red. I baš zbog te sposobnosti oni i dalje neprekidno žive. Ovo njihovo mrtvo načelo dolazi od zala i obmana, koji potiču od njihove ljubavi za zlo; otuda njihov život, s obzirom na ono što vole (što je njihova ljubav), nije život nego smrt; stoga se u Reči pakao naziva *smrt*, a oni koji žive u njemu nazivaju se *mrtvima*. (*Otkr. Obj. 1143*)

43. Rekli smo da ljubav prema sebi i prema svetu čini pakao; sada ćemo pokazati poreklo ovih ljubavi. Čovek je stvoren da voli sebe, svoga bližnjega i nebo, a tako isto i Gospoda. Iz tog razloga kad se rodi, on prvo voli sebe i svet*; posle, kada poraste u mudrosti, on voli bližnjeg i nebo, a kada još više poraste u mudrosti, on voli Gospoda. A kada dođe do toga, on je u Božanskom Redu i tada ga Gospod vodi, dok se njemu čini da on sam sebe vodi. Ali ako ne postane mudar, on se zaustavlja na prvom stepenu,

* Misli se na materijalni svet, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

a to je da voli sebe i svet; a ako i voli bližnjega, nebo i Gospoda, to je radi sebe, to jest da bi tako izgledao u očima sveta. Ako je baš bez ikakve mudrosti, tada voli samo sebe a svet i bližnjega radi sebe; a kada je reč o nebu i Gospodu, on ih omalovažava, ili ih osporava, ili ih mrzi, ako ne u rečima a ono u srcu. To su izvori iz kojih izbijaju ljubav prema sebi i ljubav prema svetu, te je tako jasno šta je poreklo pakla. Kada postane pakao, čovek je tada kao posečeno stablo ili kao drvo čiji su plodovi škodljivi; on je tada kao peskovito tlo gde seme ne može da pusti korenje, ili kao zemljište na kojem rastu oštro trnje ili koprija koja peče. Kada čovek postane pakao, unutarnji ili viši delovi njegovog uma su zatvoreni, dok su spoljašnji ili niži otvoreni; a kako ljubav prema sebi okreće svaku misao i želju prema sebi i uvlači ih u telo, tako izokreće i savija spoljašnje delove uma koji su, kako je rečeno, otvoreni: iz tog razloga ovi (delovi uma) se nagnju, kreću i spuštaju nadole, to jest u pakao.

Upravo zbog toga što je čovek još uvek slobodan da misli, hoće, govori i deluje – a to je sposobnost koja mu se nikada ne oduzima jer je rođen kao čovek – a u isto vreme je u izokrenutom stanju, te tako ne prima dobro ili istinu iz neba nego samo zlo i obmanu iz pakla, on tako sam sebi stvara svetlost potvrđujući zlo obmanama a obmane zlom, da bi se isticao nad ostalima. On zamišlja da je ta svetlost razum, dok je to u stvari paklena svetlost ispunjena ludim varkama, koje čine da mu izgleda kao da sanja, gde nešto što je stvarno izgleda kao nestvarno, i obrnuto. No ovo će biti bolje pokazano ako se uporedi čovek-andeo sa čovekom-đavolom. (*Otkr. Obj. 1144*)

44. Na svetu ima ljudi-andela i ljudi-đavola; nebo se stvara od ljudi-andela a pakao od ljudi-đavola. Kod čoveka-andela svi stepeni života su otvoreni sve do Gospoda; a kod ljudi-đavola samo je najniži otvoren, dok su viši zatvoreni. Gospod vodi čoveka-andela iznutra i spolja; za

razliku od njega, čovek-đavo vodi sam sebe iznutra a Gospod ga vodi samo spolja. Čovek-anđeo voden je Gospodom prema redu, to jest iznutra prema redu, a spolja k tome redu; a čoveka-đavola Gospod vodi spolja k redu, dok on sam sebe vodi protivno redu iznutra. Čoveka-anđela Gospod neprekidno odvaja od zla i vodi dobru; a čoveka-đavola Gospod neprestano odvaja od zla, samo što ga u tom slučaju odvaja od većeg zla i vodi k manjem, jer se takav ne može voditi dobru. Gospod neprestano odvaja čoveka-anđela od pakla, i u isto vreme vodi ga sve dublje u (unutrašnjost) nebesa; slično, Gospod neprestano odvaja čoveka-đavola od pakla, ali samo od dubljega k manje dubokom paklu, jer takav čovek ne može da se uvede u nebo. Pošto ga vodi Gospod, njega isto tako vode građanski, moralni i duhovni zakoni, zato što su oni Božanskog porekla; međutim, čoveka-đavola vode isti zakoni, ali zato što on u njima vidi svoj vlastiti interes. Čovek-anđeo po Gospodu voli dobra crkve, koja su ujedno i dobra neba, jer su to prava dobra; slično, on voli istine jer su one prave istine; međutim, on voli telesna i svetska dobra jer su ona korisna i prijatna; isto tako, on voli istine različitih nauka; njemu izgleda da ih on voli od sebe, a u stvari voli ih od Gospoda*. A čovek-đavo tako isto voli telesna i svetska dobra jer su korisna i prijatna, a isto tako može da voli istine i svetska znanja; i dok on misli da ih voli od sebe, on ih voli u stvaru od pakla. Čovek-anđeo je slobodan i od srca uživa kada čini dobro od dobra**, a isto tako oseća kada ne čini zlo; a čovek-đavo je slobodan i od srca uživa kada čini dobro čije je poreklo zlo, a tako isto kada čini zlo. Čovek-anđeo i čovek-đavo su slični spolja, ali sasvim različiti iznutra; tako, kada se spoljašnje odloži kod smrti, razlika među njima

* Rečeno slobodnije, on zamišlja da voli ta znanja, a ne zna da ih Gospod vodi kroz njega, (*prim. prev.*)

** Pravo dobro, to jest ono dobro čiji su motiv Gospod i bližnji, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

postaje jasna; jedan je nošen k nebu, a drugi k paklu. (*Otkr. Obj. 1145*)

45. Da je Čovek samo prijemnik (sasud) dobra i istine iz Gospoda, a zla i obmane iz pakla, treba pokazati poređenjem, zatim potvrditi to zakonima reda i uticajem (*influx*), a najposle podržati iskustvom da bismo to pokazali tim poređenjima: Telesna čula su samo prijemnici kao od samih sebe. Čulo vida, a to je oko, vidi predmete izvan sebe kao od sebe u uskom dodiru s njima, iako to čine svetlosni zraci koji na krilima etra prenose svoje oblike i boje oku; ovi oblici, koje opaža unutrašnji vid, koji nazivamao razumom, ispituju se u oku i tako razlikuju po svojim osobinama. Na sličan način čulo sluha opaža zvuke – bilo da su to reči bilo muzički tonovi – kao da su negde spolja, iako ih čuje i razaznaje u uhu. Isto tako čulo mirisa opaža u nosu ono što dolazi spolja, ponekad iz velike daljine. Takođe i čulo ukusa reaguje na hranu koja spolja ulazi i kreće se po jeziku. Čulo dodira ne opaža ništa ukoliko ne dode do dodira. Ovih pet telesnih čula, zbog uticaja (*influx*) iznutra, reaguju na podsticaje koji dolaze spolja; unutrašnji uticaj je iz duhovnog sveta a spoljašnji iz prirodnog sveta.

Svi zakoni, koji su upisani u sve stvari koje postoje, međusobno se slažu, a to su sledeći:

1) Da ništa ne postoji, traje ili deluje od sebe, već od nečega drugoga; iz toga sledi da sve što postoji, traje i što trpi delovanje, potiče od Prvog (uzroka), koji ne potiče od nečega nego je sam u Sebi živa sila koja je Život.

2) Da ništa ne može da trpi pritisak i da se pokreće ukoliko se ne nalazi između dve sile, od kojih jedna deluje a druga reaguje*, odnosno ukoliko jedna ne deluje iznutra a druga spolja.

3) Kako su ove dve sile dok miruju u ravnoteži, to sledi da se ni na šta ne može delovati niti se može pokre-

* Odgovara na to delovanje, (*prim. prev.*)

nuti ukoliko nije u ravnoteži; a kada se na to deluje, tada više nije u ravnoteži; dalje, sve na šta se deluje i što se pokreće, u isto vreme nastoji da se vrati u ravnotežu.

4) Da su sve delatnosti promene stanja i izmene oblika, i da poslednje slede one prve.

Pod stanjem u čoveku mislimo na njegovu ljubav*, a pod promenama stanja misli se na osećanja ljubavi; pod oblikom u čoveku misli se na njegovu inteligenciju, a pod promenama oblika misli se na njegove misli; potonje potiču od prvašnjih. (*Otkr. Obj. 1146*)

46. Međutim, o ovome predmetu mora se govoriti i iz iskustva. Anđeli viših nebesa jasno osećaju i opažaju da njihova dobra i istine potiču od Gospoda, i da u njima samima nema nikakvog dobra ili istine. Kada se dovedu u stanje svoga ja (*proprium*), što se događa ponekad, oni isto tako jasno osećaju i opažaju da zlo i obmana, koji pripadaju njihovom ja (*ego, proprium*), potiču iz pakla. Neki anđeli najnižih nebesa, pošto nisu uvidali da zlo i obmana potiču od pakla, jer su se na svetu utvrdili u uverenju da su rođeni u zlu koje su još i potvrdili životom, bili su provedeni kroz paklena društva, gde su u svakom od njih mislili upravo onako kao i đavoli (toga društva), i to u svakom društvu drugačije; naime, tada su mislili protivno dobru i istini. Bilo im je rečeno da pokušaju da misle kako to nije tako, no oni rekoše da nisu u stanju to da urade, tako su na kraju shvatili da zlo i obmana potiču iz pakla. Sličan je slučaj s mnogima koji uporno tvrde da život potiče od njih samih. Ponekad se događa da se društva s kojima su povezani odvoje od njih, a kada se to desi, nisu u stanju da misle, žele, govore ili deluju, nego su kao novorođenčad. A čim se ponovo povežu sa svojim društvima, oni ožive; jer svak, bilo da je čovek bilo duh ili anđeo, u svojim osećanjima i mislima

* Na ono što je središte ili predmet njegove ljubavi, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

voden je društvima delujući u saglasju s njima*. Stoga se svak poznaje po društvima u kojima je prisutan na unutrašnji način. Iz toga se vidi da je njihov život onakav kakav utiče u njih spolja.

Kada je o meni reč, mogu da posvedočim da već petnaest godina jasno opažam da nijedna moja misao ili želja nisu od mene samoga, a tako isto nijedno zlo ili obmana** nisu potekle niotkud drugo nego iz paklenih društava, a sve dobro i istina da su od Gospoda. Kada su neki duhovi to videli, rekli su da ja nisam živ. Bilo mi je dopušteno da im kažem da sam ja više živ nego oni, jer opažam uticaj (*influx*) dobra i istine od Gospoda, te na taj način opažam rasvetljenje (duhovno), da mi je od Gospoda dato da opažam kako sva zla (dela) i sve obmane (misli) ulaze iz pakla, i to ne samo da im je tamo poreklo, nego i od kojih*** dolaze. Bilo mi je dozvoljeno da razgovaram s tim duhovima, da ih karam i da ih odbacim zajedno s njihovim zalima i obmanama, i da ih se tako oslobodim. Dalje, bilo mi je dopušteno da sada znam da sam živ, a to ranije nisam znao. Zbog svega toga ja sam potpuno ubeden da zlo i obmana dolaze iz pakla, i da dobro i istina, zajedno sa sposobnošću da se opažaju, dolaze od Gospoda; štaviše, da ja to opažam i da sam slobodan kao od samog sebe. Da sva zla i obmane dolaze iz pakla, bilo mi je dopušteno da vidim vlastitim očima. Iznad pakla, naizgled, vide se plamenovi i dim; plamenovi su zla a dim su obmane; i oni neprestano izlaze odatle, a duhovi koji obitavaju između neba i pakla trpe taj uticaj shodno svojim životima**** .

* S društvima koja su nama nevidljiva dok smo na svetu, (*prim. prev.*)

** U mojoj svesti, (*prim. prev.*)

*** Đavola ili zlih duhova, (*prim. prev.*)

**** Duh ili čovek su kao sasud koji prima uticaj sa suprotnih strana jer ima slobodnu volju, i on je odgovoren za svoje izbore, te tako postaje zao ili dobar duh odnosno davo ili andeo, (*prim. prev.*)

Ukratko ćemo reći kako zlo i obmana utiču iz pakla, iako postoji samo jedna sila koja deluje a koja je Život odnosno Bog; i ovo mi je otkriveno. Naime, bila je izgovorena glasno istina iz Reči u nebu, koja zatim kao da je letela do pakla prolazeći kroz njegove nivoe sve do najnižeg. Dalje je pokazano kako je ova istina postupno pretvorena u obmanu, i to u takvu da je bila suprotna istini, a to je bilo u najnižem paklu. Razlog što se tako promenila jeste to što se sve prima prema stanju i obliku; tako je ova istina, pošto je ulazila u izokrenute oblike kakvi su u paklu*, bila postepeno izokrenuta i promenjena u obmanu suprotnu istini. Po tome je jasno kakav je pakao od najvišeg do najnižeg nivoa; isto tako je iz ovoga jasno da postoji samo jedna delujuća sila, i da je to Život koji je Gospod. (*Otkr. Obj. 1147*)

47. No i pored toga čoveku se pripisuje krivica, a to sledi iz svega što je rečeno o Životu koji je Bog, a koji postoji u čoveku od Boga, i od zakona koji su navedeni, a to su istine. Razlog što se zlo pripisuje čoveku (da je on odgovoran za zlo) jeste taj što je čoveku data sila da neprestano oseća i opaža kao da je ona u njemu; i pošto je u tome stanju, on je slobodan, te ima moć da postupuje kao od samog sebe. Ova sposobnost i ova sloboda nikada mu se ne oduzimaju zato što je rođen kao čovek i što će živeti zauvek. I pošto se nalazi između neba i pakla, Gospod mu daje da zna kako je dobro od Njega a zlo od đavola; i dalje, (daje mu) da kroz istine crkve razlikuje dobro od zla. Kada zna sve ovo i kada ga Gospod čini sposobnim da misli i hoće dobro, kao i to da govori i čini dobro kao od sebe, i to neprestano zbog uticaja (*influx*), tada je kriv ako to sve ne primi.

Obmana, kojom se čovek vara, dolazi otuda što ne zna da su njegova sloboda i sposobnost da deluje kao od

* Ti oblici su đavoli ili satane, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

sebe posledica toga što život od Gospoda utiče u njegov unutrašnji (um), zato što je rođen kao čovek, i da ovaj uticaj života od Gospoda nikada ne prestaje. Međutim, životni uticaj od Gospoda u oblike ili prijemnike, koji nisu ono najdublje (gde nikada ne prestaje), a to su razum i volja, taj uticaj nije uvek isti, zavisno od toga kako (čovek) prima dobro i istinu, tako da može i da se umanji, čak i oduzme kada prima zlo i obmanu. Jednom reči, život koji čoveka čini čovekom, i po čemu se razlikuje od životinja, život koji je (stalan) u njegovim najvišim (delovima uma) i koji dejstvuje u nižim (delovima uma), kao i život od kojega ima slobodu da misli, hoće, govori i deluje, sve se to uliva od Gospoda u njega; ali čovekovi razum i volja, koji iz toga proističu, to jest iz toga života, menjaju se i variraju prema tome kako ih čovek prima.

Čovek živi u sredini između neba i pakla. Uživanje koje dolazi od ljubavi prema zlu i obmani uliva se kroz influks iz pakla, a uživanje koje potiče od ljubavi prema dobru i istini uliva se kroz inluks od Gospoda, koji čoveka neprestano drži u stanju da oseća život kao da on dolazi od njega samoga (od čoveka); tako isto, zbog svega ovoga čovek se održava u slobodi da bira jedno ili drugo, i da prima jedno ili drugo. Onoliko koliko se, dakle, odlučuje za zlo i obmanu, toliko se pomera iz te sredine prema paklu; a onoliko koliko bira dobro i istinu, toliko se podiže k nebu.

Već po svom stvaranju čovek je u stanju da zna kako je zlo iz pakla i kako je dobro od Gospoda, i da to opaža u sebi kao da je to od njega samoga; i kada to zna, on odbacuje zlo prema paklu i prima dobro, uz priznavanje da je ono od Gospoda. Kada tako odbacuje jedno a prima drugo, on tada ne usvaja zlo niti sebi pripisuje zaslugu za dobro. Znam da ovo mnogi ne razumeju, ili ne žele da razumeju. Neka se takvi ovako mole:

„Da bi Gospod bio s njima neprestano, da im pokaže Svoje lice, da ih uči, prosvetljuje i vodi, jer sami

Bog, Promisao, Stvaranje

od sebe ne mogu da urade ništa dobro, te da im podari život, da đavo ne može da ih zavede i ulije zlo u njihova srca, jer oni znaju, ako ih On ne vodi, tada će ih đavo voditi i uvoditi u svakojaka zla, kao što su mržnja, osveta, lukavstvo i prevara, kao što to radi zmija kada uliva svoj otrov, jer je đavo uvek blizu, podstičući i optužujući, i kad god nađe srce koje se okrenulo od Tebe, o Bože, on ulazi i stanuje u njemu, i vuče dušu k paklu. O Gospode, oslobodi nas!“

Ove reči se slažu sa onim što je prethodno rečeno, jer pakao je đavo; a isto tako je pokazano da čoveka vode ili Gospod ili pakao, te da je on u sredini. (*Otkr. Obj. 1148*)

48. Četvrti zakon Božanskog Proviđenja jeste da *niko ne treba nikoga da prisiljava na bilo šta, jer svaka prisiljava oduzima slobodu: ali čovek treba da sam sebe prisiljava; takvo prisiljavanje je iz slobode*. Čovekova sloboda pripada njegovoj volji, iz volje ona postoji u razumnim mislima, a od misli se pokazuje u govoru i pokretima tela. Jer čovek kaže, kad god nešto hoće slobodno: „Rešio sam da mislim to, da govorim to i da uradim to“. Od slobode volje on ima i moć da misli, govori i deluje, jer mu volja daje tu snagu, jer je slobodna. Pošto sloboda pripada čovekovo volji, to ona pripada i njegovoj ljubavi, jer ništa drugo u čoveku ne sačinjava slobodu osim ljubavi koja pripada njegovoj volji. Razlog je to što je ljubav čovekov život, jer čovek je onakav kakva je njegova ljubav, pa prema tome ono što potiče od njegove ljubavi i njegove volje, to isto potiče i iz njegovog života. Otuda je očigledno da sloboda pripada čovekovo volji, njegovoj ljubavi i njegovom životu, pa shodno tome čini jedinstvo s njegovim *ja (proprium)*, to jest s njegovom prirodom i karakterom.

Sada, pošto Gospod želi da čovek usvoji sve što od Njega dolazi kao da je to od njega samoga (čoveka) – jer

Emanuel Swedenborg

bez toga ne bi bilo uzajamnog povezivanja – stoga je zakon Božanskog Proviđenja da čovekovi razum i volja ne treba nikada da budu pod prisilom drugoga čoveka. Jer ko nema moć da misli i hoće zlo ili dobro, (da misli) protivu zakona ili prema zakonu, da se protivi kralju ili ne, da misli protivno Bogu ili u poslušnosti Bogu? Ali nije mu dozvoljeno da govori i čini sve što misli i što hoće: iz straha koji ga prinuđava spolja ali ne i iznutra. Razlog je to što spoljašnje (čovekovo) treba da se popravi pomoću unutarnjeg (čovekovog); jer unutarnje ulazi kroz uticaj (*influx*) u spoljašnje, a ne spoljašnje u unutarnje. Unutarnje pripada čovekovom duhu, a spoljašnje njegovom telu; i stoga što čovekov duh treba da se popravi (reformiše), on ne sme da se prisiljava. Ima strahova koji prisiljavaju unutarnje odnosno čovekov duh, ali to se uliva iz duhovnog sveta, a odnosi se na paklene kazne i na gubljenje Božje milosti. No strah od paklenih kazni je spoljašnji strah koji postoji u mislima i u volji, dok je strah od gubljenja Božje milosti unutarnji strah koji postoji u njima (u mislima i u volji); upravo se ovaj sveti strah pridružuje i dodaje ljubavi, a vremenom se s njom sjedinjuje. To je kao kada čovek voli nekoga, pa se plaši da ga ne povredi iz ljubavi prema njemu. (*Otkr. Obj. 1150*)

49. Postoji paklena sloboda, a postoji i nebeska sloboda. Paklena sloboda je ona u kojoj su čoveka njegovi roditelji rodili, a nebeska je ona u koju ga vodi Gospod kroz preporod. Od paklene slobode čovek dobija volju da čini zlo, da voli zlo i da vodi zao život; a od nebeske slobode prima volju da čini dobro, da voli dobro i da živi dobrim životom; jer kako je već rečeno, volja, ljubav i život čine u čoveku jedno sa slobodom. Ove dve vrste slobode suprotne su jedna drugoj, ali se ova suprotnost ne opaža osim kada je čovek u jednoj a ne u drugoj. Međutim, da bi Čovek iz paklene prešao u nebesku slobodu, on mora da sam sebe prisili. A prisiliti sebe, to znači

odupreti se zlu i boriti se protivu njega kao od sebe, no uz to moliti se Gospodu da pomogne; na taj način čovek se bori iz slobode – koja je unutar njega od Gospoda – protivu slobode koja je spolja iz pakla u njemu. Njemu izgleda, dok se bori, da se ne bori iz slobode, nego da je to neko primoravanje, jer je to protivno onoj slobodi koja je u njemu od rođenja; pa ipak, to je sloboda, jer se inače ne bi borio kao od samoga sebe. No unutarnja sloboda iz koje se bori, iako izgleda kao da je primoravanje, kasnije se oseća kao sloboda, jer tada postaje nalik spontanjoj, to jest nalik urodenjoj. Uporedimo to sa čovekom koji primorava svoju ruku da piše, da radi, da svira na muzičkom instrumentu ili da se mačuje, pa izgleda kao da ruke to rade same od sebe; i tada je čovek u dobru, jer se uklopio od zla i jer ga vodi Gospod.

Kada je prisiljen da se usprotivi paklenoj slobodi, čovek tada vidi i opaža kao da je takva sloboda služenje i da je nebeska sloboda sama sloboda (prava sloboda), jer je od Gospoda. A to je ovako: što se čovek više primorava da se odupre zlu, to se paklena društva – s kojima je delovao u saglasnosti do tada – sve više udaljavaju, i njega Gospod uvodi u nebeska društva ne bi li delovao u saglasju s njima. S druge strane, ako nije primoravan da se odupre zalima, čovek ostaje u njima. Da je tako, bilo mi je iskustvom pokazano u duhovnom svetu; kao i to (bilo mi je pokazano) da zlo ne odstupa ako neko biva prisiljen da se odupre zlu kaznama i strahom (od kazni). (*Otkr. Obj. 1151*)

50. Kao što je već rečeno, zakon Božanskog Proviđenja jeste da čovek treba sam sebe da primora, a to znači, treba da se prisili da ne čini zlo, a ne da se prisili da čini dobro; dozvoljeno je prisiliti se ne činiti zlo, ali nije dozvoljeno prisiljavati se činiti dobro, ako se hoće da to bude dobro po sebi (pravo, istinsko dobro). Jer ako se prisili na dobro, a nije se prisilio da se odupre zlu, tada ne

Emanuel Swedenborg

čini dobro od Gospoda nego od sebe, jer se prisilio sebe radi, ili sveta radi, ili nagrade radi, ili iz straha; ovakvo dobro nije po sebi dobro, jer su mu svrha sam on, ili svet, ili nagrada, pa prema tome ne Gospod; nije nešto dobro ako je učinjeno iz straha, nego ako je iz ljubavi. Na primer, ako bi čovek prisilio sebe da čini dobro bližnjem, da daje siromahu, da dariva crkvu, da pravedno sudi, da na taj način postupa po istini i po milosrđu, a da prethodno nije prestao da čini zlo i da se nije odstranio od zla, to bi bio samo prividno lek (*paliativ*) kojim bi se bolest ili čir lečili samo spolja; ili bi to bilo kao kada bi preljubnik bio prisiljen da se ponaša čedno, ohol čovek da se ponaša kao ponizan, a nečastan kao iskren, i to samo spoljašnjim delima. Naime, kada biva prisiljen da odustane od zla, čovek tada čisti svoje unutarnje (biće), a kada to radi, tada on to radi slobodno, to jest ne prisiljava se; koliko se čovek prisiljava da se uzdrži od zla, toliko ulazi u nebesku slobodu, a od ove slobode dolazi svako dobro koje je dobro po sebi; dakle, on se ne prisiljava*. Samo izgleda da postoji bliska veza između prisiljavanja da se uzdrži od zla i prisiljavanja na dobro, ali u stvari nema takve veze.

Iz iskustva znam da su mnogi prisiljavali sebe da čine dobro, ali nisu odustajali od zla; no kada su ispitani, otkrilo se da je zlo bilo unutar dobra koje su činili; takvo dobro moglo se uporediti sa idolima ili s kipovima od gline ili od zemljane prašine. I rečeno mi je da ovakvi (ljudi) veruju da se Bog može pridobiti hvalama i ponudama, iako to potiče iz nečistog srca. Pa ipak (treba reći) da se čovek može pred svetom prisiliti na dobro, iako se (u isto vreme) ne prisiljava da odustane od zla, jer je on zbog toga nagrađen u svetu; jer se u svetu gleda na ono što je spolja, a vrlo retko na ono što je unutra; ali pred Bogom nije tako. (*Otkr. Obj. 1152*)

* Da čini dobro, (*prim. prev.*)

51. Peti zakon Božanskog Proviđenja jeste „*da čovek ne treba da oseti i da opaža kako dobro i istina od Gospoda ulaze (u njega) kroz uticaj (influx), a kako zlo i obmana ulaze od pakla; niti da vidi kako Božansko Proviđenje deluje u korist dobra a protivu zla; jer u tom slučaju čovek ne bi delovao kao od sebe iz slobode a po razumu. Dovoljno je da to zna i priznaje iz Reči i iz učenja crkve.*“ Ovo je označeno u Gospodovoj Reči kod Jovana:

Vetar duva gde hoće, i šum njegov čuješ, ali ti ne znaš od kuda on dolazi, ni kuda ide. Tako je svaki koji je rođen od duha.

i ove Markove reči takode:

Carstvo Božje je kao čovek koji baci seme u zemlju pa ode i spava noć i dan; a seme raste a da on i ne zna kako; jer zemlja rađa plod od sebe, prvo stabljuku, pa onda čauru i na kraju pun klas; a kada je plod sazreo, on ga stavi pod srp, jer je žetva stigla (Jovan, 4:26-29).

Razlog zbog kojega čovek ne opaža delovanje Božanskog Proviđenja u sebi jeste u tome što bi mu to oduzelo slobodu, pa stoga i moć da misli kao od sebe samoga, a s tim bi nestalo i uživanje njegovog života, te bi bio kao automat, bez sposobnosti da odgovara, a bez toga nema spajanja; bio bi rob a slobodan čovek.

Razlog što Božansko Proviđenje deluje tako tajno da se skoro ništa ne primećuje, iako deluje u najmanjim sitnicama čovekove misli i volje stalno vodeći ga k večnom životu, jeste taj što Gospod neprekidno želi da Svoju Ljubav prenese na njega, a takode i Mudrost, i da tako od njega napravi Svoju sliku. Dakle, Gospod deluje prvo na čovekovu ljubav, pa iz nje i na njegov razum, a ne od razuma na ljubav. Ljubav sa svim njenim osećanjima, koja su mnogostruka i nebrojana, čovek ne opaža osim u najopštijim crtama, tako da se skoro ništa ne primećuje; no

Emanuel Swedenborg

i pored toga, čovek je voden iz jednog u drugo osećanje svoje ljubavi prema redu u kojem su ona povezana, tako da može da se popravi i spase; to nije shvatljivo ni čoveku ni anđelima. Ako bi čovek znao bilo šta o ovom tajanstvenom delovanju, ništa ga ne bi sprečavalo da sebe vodi od neba prema paklu, dok ga Gospod stalno vodi od pakla prema nebu; jer čovek sam po sebi neprestao deluje protivno redu, dok Gospod uvek deluje prema redu. Jer po nasleđu od roditelja čovek voli sebe i svet, pa mu se stoga čini da su ove ljubavi dobre; a te ljubavi treba da se odstrane. To Gospod izvodi na bezbroj načina, koji liče na lavirint čak i anđelima trećeg neba.

Iz ovih razmatranja vidi se da čoveku ne bi bilo ni od kakve koristi da to sve može da opaža i oseća, nego bi mu naprotiv škodilo, pa bi ga i uništilo zauvek. Dovoljno je što je upoznat sa istinama, a to znači s prirodom dobra i zla, te priznaje Gospoda i Njegovu Božansku upravu u svemu; tada onoliko koliko zna istine i preko njih vidi šta je dobro a šta zlo, toliko i tvori istine kao od sebe, toliko ga Gospod kroz ljubav uvodi u mudrost i u ljubav od mudrosti, spajajući mudrost s ljubavlju i čineći od njih jedinstvo, jer su one jedno u Njemu (Gospodu). Putevi kojima Gospod vodi čoveka mogu da se uporede sa sudovima kojima krv teče i kruži; tako isto s vlaknima i njihovim delovima u čovekovoј utrobi; kao i u mozgu kroz koje animalni duh teče i održava život. Čovek nije svestan kako se sve ovo uliva kroz uticaj (*influx*) i kako to teče kroz njega; a i pored toga živi, pod uslovom da to zna i da radi ono što je za njegovu dobrobit. A putevi kojima ga Gospod vodi mnogo su složeniji, kako oni kojima ga vodi kroz paklena društva i udaljava od njih, tako i oni kojima ga vodi kroz nebeska društva i unutar njih. To je smisao ovih reči:

Vetar duva gde hoće, a ti ne znaš odakle dolazi i kuda ide (Jovan, gl. 3);

kao i ono o semenu koje niče i raste, a čovek ne zna kako (Marko, 4:27). Od kakve je važnosti čoveku da zna kako seme raste ako zna kako se zemlja ore i okopava, kako se seje seme i kada je žetva da žanje i da blagosilja Boga? (*Otkr. Obj. 1153*)

52. Delovanje Božanskog Providenja, iako čovek nije njega svestan, može da se predstavi na ova dva načina: ono je kao baštovan koji sakuplja semenje biljaka, plodove voćaka i cvetove svakojake vrste, pa onda nabavi lopate, grabulje i ostale alatke da bi pripremio tlo. Posle toga dovede vrt do stanja da se može obraditi kopajući, deleći leje, stavljaajući u njih semenke i ravnajući zemlju. To je, da kažemo, rad samog baštovana, ali Gospod je taj koji čini da semenke puštaju koren, da niču iz zemlja, da listaju i cvetaju, kao i da na kraju donose novo seme koje je baštovanu na korist. To je isto kao kad čovek zida kuću. On nabavlja potreban materijal, kao što su drvo, grede, kamen, kreč i ostalo. A Gospod bez čovekovog znanja gradi kuću od temelja do krova onako kako čoveku odgovara*. Iz ovoga se vidi da čovek, ako ne pribavi sve što je potrebno za vrt i za kuću, neće imati plodove vrta niti mesto gde će obitavati. Tako je i sa (čovekovim) popravkom**. Ono što čovek treba da pribavi jeste poznavanje istine i dobra iz Goveora, iz učenja crkve, iz sveta i iz svog vlastitog nastojanja, a Gospod radi ostalo bez čovekovog znanja. Međutim, treba imati na umu da sve što je potrebno da bi se zasejao vrt ili se sazidala kuća jesu, kao što rekosmo, poznavanje istine i dobra, a to je samo neophodan materijal koji nema života sve dokle ga čovek ne upotrebi. A kada se sve to uradi, tada Gospod ulazi, daje život, te gradi odnosno obnavlja. Vrt ili kuća, to je čovekov razum; jer u njemu obitava mudrost koja sve to dobija od ljubavi. (*Otkr. Obj. 1154*)

* Čovek je *nabavljač* materijala, a Gospod je *graditelj*, (*prim. prev.*)

** Ili preporodom, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

53. Šesti zakon Božanskog Proviđenja je „*da se čovek ne obnavlja (preporađa) spoljnim nego unutarnjim sredstvima; pod spoljnim se misli na čuda i vizije, strah i kazne; pod unutarnjim se misli na istine i dobra iz Reči i iz učenja crkve, kao i ugledanjem na Gospoda; jer ovo ulazi unutrašnjim putem, te isteruje zla i obman, koji tamo obitavaju; dok spoljna sredstva ulaze spoljašnjim putem, a ona ne izgone zla i obmane, nego ih još više zatvaraju. Pa ipak, čovek se popravlja i spoljnim sredstvima, pod uslovom da se prethodno popravio unutarnjim (sredstvima)*“.

To sledi iz onoga što je gore rečeno, a to je da se čovek popravlja posredstvom slobode, a nikako bez nje, i dalje, da je prisiliti sebe čin slobode, ali da to nije ako čoveka neko drugi prisiljava. Čovek je pod prinudom kada mu se pokazuju čuda i vizije i kada mu se preti kaznama; čudima i vizijama spoljnog Čovekovog duha, a to su mišljenje i volja; prinudava se, a zastrašivanjem i kaznama (prisiljava se) spoljašnje njegovog tela, a to su njegov govor i dela. Ovo poslednje i može da se prisiljava jer Čovek još uvek može da misli i hoće slobodno. Ali spoljašnje njegovog duha, a to su mišljenje i volja, ne smeju se prisiljavati, jer u tome slučaju njegova unutarnja sloboda, pomoću koje se on popravlja, iščezava. Kada bi se čovek mogao popraviti čudima i vizijama, svi bi se ljudi na svetu popravili. Stoga je sveti zakon Božanskog Proviđenja da se unutarnja sloboda ne sme povrediti; jer kroz nju Gospod ulazi u čoveka, čak i u paklu kada je čovek tamo, pa ga i tamo pomoću nje (unutarnjom slobodom) vodi; i ako je čovek voljan da Ga sledi, On ga izvodi iz pakla i uvodi u nebo, i tamo ga sve više približava Sebi. Na ovaj način se Čovek izvodi iz paklene slobode, koja je po sebi ropstvo jer je od pakla, i vodi u nebesku slobodu koja je sloboda po sebi; a to ide postupno do najvišeg stanja jer ono potiče od Gospoda, čija je volja da se čovek ni na koji način ne primorava. Ovo je staza po kojoj ide čovekov popravak, a čuda i vizije zatvorili bi tu stazu.

Sloboda čovekovog duha nikada se ne narušava iz razloga što se zla, kako nasledna tako i stečena, moraju ukloniti kada čovek sam sebe na to prisili, kao što je već rečeno. Ova zla se uklanjaju kada ga Gospod nadahne osećajem za istinu, od kojeg dobija inteligenciju, i osećajem za dobro, od kojega (dobija) ljubav; jer onoliko koliko ima tih osećaja, toliko se primorava da se odupre zalima i obmanama. Ovaj put preporoda zatvara se čudima i vizijama, jer ovi prisiljavaju verovanje, i to tako kao da misao bacaju u tamnicu. Kada mu se oduzme sloboda, on tada više nema načina da unutaranjim putem odstrani zlo; jer se svako zlo uklanja samo unutaranjim putem. Tako zlo ostaje zatvoreno, te po svojoj paklenoj slobodi neprekidno deluje protivno istinama i dobrima, koja mu se nameću čudima i vizijama, te na kraju izgone istine i dobra; tada čovek čuda naziva prirodnim delovanjem, a vizije (naziva) ludim priviđenjima izobličene mašte, a istine i dobra obmanama i besmislicama. To je posledica koju zla ostavljaju na spoljašnje* kada ih to spoljašnje zatvara. No i pored toga, čak i kada misli površno, čovek može lako da uvidi da čuda i vizije, iako primoravaju, ipak ne oduzimaju slobodu misli; ali činjenica je da oni oduzimaju slobodu kod onih koji se nisu popravili, a ne kod onih koji su se popravili, jer su kod prvih (zla) zatvorena, dok to nije slučaj s drugima. (*Otkr. Obj. 1155*)

54. Svi oni koji priželjkuju čuda i vizije slični su sinovima Izrailjevim, koji su izdali Jehovu posle samo mesec dana i poklonili se zlatnom teletu, iako su pre toga videli toliko čuda u Egiptu, na Crvenom moru i na Sinajskoj gori (*Izlazak, gl. 32*). Takođe su i kao bogataš u paklu, koji je rekao Abrahamu da bi se njegova braća pokajala kada bi se neko njima iz mrtvih vratio, na šta mu je Abraham odgovorio: *Imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju;*

* Čovekovo biće, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

ako ne poslušaju Mojsija i proroke, neće se uveriti ni da neko iz mrtvih ustane (Luka, 22:29, 30, 31). Oni su kao Toma, koji je rekao da neće verovati dok ne vidi; a kome je Gospod rekao: *Blago onima koji veruju a da ne vide* (Jovan, 20:29). Oni koji veruju a ne vide jesu oni koji ne žele znakove nego istine iz Reči, a to je od Mojsija i proroka, te im veruju. Ovi poslednji su unutarnji ljudi i postaju duhovni, dok su prethodni spoljni i ostaju čulni, a kada i vide čuda, veruju samo zbog njih; slični su lepoj ženi koja iznutra pati od smrtonosne bolesti od koje uskoro umire. Oni su i kao jabuke na kojima je lepa kora, ali su iznutra trule; ili kao orasi u kojima se kriju crvi. Pored toga, svakome je znano da se niko ne može prisiliti da voli Boga niti da u Njega veruje zbog čuda i vizija, jer ga oni prisiljavaju. Jer kako će onaj što ne veruje, uprkos tolikim čudima koja su zabeležena u Reči, verovati zbog čuda koja se ne pominju u Reči? (*Otkr. Obj. 1156*)

55. Sedmi zakon Božanskog Proviđenja je da Gospod *„čovjeku dozvoljava da uđe u istine vere i dobra ljubavi samo ako u njima može da ostane do kraja svog života; jer je bolje da je neprestano zao, nego da prvo bude dobar a posle zao, jer bi u tome slučaju izvršio profanaciju (svetogrđe); zbog toga se zlo i dozvoljava.“*

Gospod može dati osećaj za istinu, kao i veru koja odatle potiče (iz osećaja), svakome čoveku zdravog razuma, na taj način što ga odvaja od zlih ljubavi koja pripadaju njegovom *ja* (*ego* ili *proprium*); jer koliko se čovek odvrća od ovih, toliko razume istine i hoće dobro. Video sam same đavole koji su bili dovedeni u takvo stanje da su govorili istine iz razuma i vere, i koji su činili dobro iz svojih volje i ljubavi. Oni su bili dovedeni u to stanje zato što su poricali da mogu da razumeju istine i čine dobro; međutim, čim više nisu bili odvojeni od svojih vlastitih ljubavi, oni su se vratili požudama svojih ljubavi, i tada su, umesto ljubavi da čine dobro, želeli da

čine zlo. Ovo sam video često i mnogo slučajeva; stoga je očigledno da se svak može popraviti, i da popraviti se znači odvojiti se od zlih ljubavi. A kako se odvaja, bilo je već pokazano.

Razlog što je tako od Gospoda jeste to što su oni koji su uvedeni u osećaj za istinu i u veru potekli iz nje, i u osećaje za dobro i ljubav, ako ne ostanu u tome osećaju do kraja života nego se vrate (zlim) ljubavima od kojih su bili odustali, tada krivi za profanisanje svetinja (svetogrđe). Ima više vrsta profanacije, a ova je najgora, jer je sudbina takvih posle smrti strašna. Oni nisu u paklu nego ispod, gde postoje bez misli ili volje za bilo šta; samo govore i kreću se. Vide ono što ne postoji, a ne vide ono što postoji. Kreću se kao da nešto rade, a u stvari ne rade ništa. To (što oni rade) su bolesne varke izokrenute mašte. Pa stoga što ne misle i nemaju nikakvu volju, oni više nisu ljudi; jer je osobenost čoveka da misli i da ima volju. Stoga se za njih ne kaže *oni* u muškom ili u ženskom rodu, nego se koristi srednji rod, *te stvari* i *to*. Kada se vide u svetlosti neba, izgledaju kao kosturi pokriveni crnkastom kožom. Takvo je stanje onih koji su se jednom popravili, ali nisu takvi i ostali.

Biće rečeno zašto je njihovo stanje tako strašno. Kroz popravak se uspostavlja veza između njih i neba, veza kroz koju se primaju dobra i istine; kroz ove se otvaraju unutrašnji delovi uma, dok se zla potiskuju na stranu. Ako ostanu ovakvi do smrti, oni su srećni, a ako ne, onda su nesrećni; jer se zla koja su bila odstranjena vraćaju i mešaju sa istinama i dobrima; na taj način se u njima nebo i pakao tako pomešaju da se više ne mogu odvojiti. Jer sve što ostavi otisak na čovekov um kroz ljubav, nikada se ne može iskoreniti; na taj način ceo um je uništen zato što se dobra ne mogu odvojiti od zala niti istine od obmana. Stoga oni nemaju ni misao ni volju; oni su kao kora iz koje je izvađeno seme, ili kao kost i koža bez mesa, a to je sve što je ostalo od čoveka. Neka se razume

Emanuel Swedenborg

da nema opasnosti preći iz zla u dobro, nego je opasno preći iz dobra u zlo. (*Otkr. Obj. 1158*)

56. Nije ista sudbina onih koji su neprekidno u zlu, jer su takvi u paklu na osnovu ljubavi svog života* . Tako oni misle, pa stoga i govore, iako govore obmane: oni imaju volju, pa stoga i deluj, iako su njihova dela zla. Oni izgledaju jedni drugima kao ljudi, iako su u svetlu neba čudovišnog oblika. Iz toga se vidi zašto se po zakonu Božanskog Providenja čovek uvodi u istine vere i dobra ljubavi samo onoliko koliko može da se odvoji od zala i da bude postojan u dobrima ljubavi sve do kraja života, i da je bolje da ostane uvek zao nego da prvo bude dobar pa opet zao, jer bi na taj način bio profanisan**. Zbog svega toga Gospod skriva delovanje Njegovog Providenja i to tako da čovek jedva zna bilo što o Providenju. On čoveku dopušta da pripisuje obične događaje ljudskoj pameti, kao i prirodnim uslovima, pa i samoj prirodi, radije nego da kroz vidljive i jasne znake Božanske Promisli i Prisustva ovaj nerazumno upadne usred svetih stvari, u kojima ne bi ostao. Gospod dopušta ovakve stvari u skladu sa ostalim zakonima Njegovog Providenja; naime, da čovek treba da uživa slobodu i da u svim poslovima postupa po razumu, a na taj način postupa od sebe. Jer bolje je da delovanje Božanskog Providenja pripisuje ljudskoj pameti i sreći, nego da ih prvo prizna (kao delo Providenja), a da u isto vreme živi kao đavo. Iz toga je jasno da zakoni dopuštanja, koji su brojni, proizlaze iz zakona Providenja. (*Otkr. Obj. 1159*)

57. Na takvu vrstu profanacije (obesvećenja) odnose se ove reči kod Mateje:

Kad izade iz čoveka, nečisti duh luta pustim mestima, tražeći ali ne nalazeći počinka; tada reče: Vratiću

* Prema tome koje i kakvo zlo su voleli, (*prim. prev.*)

** Jer bi obesvetio ono što je sveto, (*prim. prev.*)

Bog, Promisao, Stvaranje

se u kuću iz koje sam izašao; pa kad se vrati, nade je praznu, pometenu i opremljenu; tada ode i dovede sedam duhova gorih od sebe, te ušavši ostadoše tu; te potonje beše gore od prvašnjeg tome čoveku. (Mateja, 21:43, 44, 45)

U ovom odlomku opisuje se čovekovo obraćenje kada su iz njega izašli nečisti duhovi; a tako isto i njegovo vraćanje zlu, i profanacija kada se nečastivom pridružilo sedam još gorih duhova. A na to se misli u sledećim rečima kod Jovana: Isus reče čoveku koji bi izlečen kod izvora Vitezde:

Gle, ti ozdravi, pa ne greši više da ti ne bi bilo gore. (Jovan, 5:14)

A u ovim rečima kod istog jevandeliste:

Oslepio je njihove oči i otvrdnuo njihova srca, da ne bi videli ni čuli niti razumeli srcem, te da se ne bi povratili i da ih ne bi izlečio. (12:40).

Da se ne bi povratili i izlečili, znači da ne treba da budu obesvećeni (profanisani). A tako bi bilo s Jevrejima (Mateja, 12:45), stoga im je bilo zabranjeno da jedu salo i krv (Levitska?, 3:17, 23, 25), gde se misli na profanisanje svetinja, jer su oni bili takvi. Svojim Božanskim Proviđenjem Gospod čuva čoveka od svake vrste profanacije. Zbog toga On odvaja u čovekovom umu ono što je sveto od onoga što nije, spremajući ono što je sveto u unutrašnje delove uma te ih podižući k Sebi, a ono što nije sveto postavlja u spoljašnje delove njegovog uma, okrećući to prema svetu; na taj način sveto može da se odvoji od nesvetog, te se čovek može spasti. A to se ne može desiti dok su dobra i zla izmešana. Da oni koji ostaju u veri i ljubavi do smrti dobijaju krunu života, Gospod uči u *Otkrivenju (Jovanovom), 2:10. (Otkr. Obj. 1160)*

Emanuel Svedenborg

58. Osmi zakon Božanskog Providenja je „*da Gospod neprekidno odvaja čoveka od zla onoliko koliko čovek to slobodno hoće; da ga može odvojiti onoliko koliko je voljan; da ga onoliko koliko se može odvojiti od zla, Gospod toliko vodi dobru, a to je k nebu; ali onoliko koliko se ne može odvojiti od zla, toliko ga Gospod ne može povesti dobru, to jest k nebu. Jer onoliko koliko se udaljava od zla, toliko čini dobro od Gospoda, dobro koje je to po sebi; a onoliko koliko se ne može odvojiti, toliko čini dobro od sebe, a to dobro je iznutra zlo.*“

U pogledu govora i pokreta tela čovek je u prirodnom svetu, ali je u pogledu misli i osećaja volje on u duhovnom svetu. Pod duhovnim svetom misli se kako na nebo tako i na pakao; oba izdeljena po najsavršenijem redu u bezbrojna društva, a sve prema razlikama u osećanjima i mislima koje potiču iz njih. Čovek je posred ovih društava, tako povezan (s njima) da bez njih nema moć ni da misli ni da hoće, osim kada je s njima povezan; a povezanost je takva da bi on, kada bi se od njih odvojio ili oni od njega, pao kao mrtav, pri tom bi u njemu ostalo života samo u najvećim dubinama, po čemu bi se razlikovao od zveri i po čemu bi živeo večno. Čovek ne zna da je u pogledu svog života u takvom nerazdvojivom jedinstvu, a razlog što to ne zna jeste to što on ne razgovara s duhovima*. Međutim, on treba da zna da ima vezu s njima i, eto, sada je to otkriveno. A to je potrebno reći ne bi li se ovaj zakon Božanskog Providenja mogao razumeti. (*Otkr. Obj. 1162*)

59. Po svom rođenju čovek je posred paklenih društava, a u njih ulazi upravo onako kako se razvijaju rđava osećanja njegove volje. A ova potiču iz ljubavi prema sebi i iz ljubavi prema svetu; razlog je to što ove ljubavi okreću sve moći uma nadole i napolje, a to je prema paklu

* Ne razgovara otvoreno jer bi mu to oduzelo slobodu odlučivanja, (*prim. prev.*)

koji je ispod njih i izvan njih, pa ih tako okreću od Gospoda, a tako i od neba. Tako isto i unutrašnji delovi ljudskog uma kao i sve čovekovog duha može da se okrene nadole ili nagore; oni se okreću nadole kada čovek voli sebe iznad svega, a nagore kada voli Gospoda više nego išta drugo. To je stvarno okretanje; čovek od sebe okreće ih nadole, dok ih Gospod od sebe okreće nagore. Tome je uzrok vladajuća (dominantna) ljubav. Oni se ponašaju na taj način samo kada misli koje potiču iz osećanja deluju na unutrašnji čovekov um. Čoveku je to nepoznato, ali on to treba da zna da bi znao i kako ga Gospod udaljava od pakla i vodi k nebu. (*Otkr. Obj. 1163*)

60. Ali da bi Gospod izveo čoveka iz pakla i uveo ga u nebo, nužno je da se on odupre paklu, to jest zlu kao od samoga sebe. Ako se ne odupire kao od sebe, on ostaje u paklu i pakao ostaje u njemu, tako da se ne odvajaju ni kroz večnost. I ovo proizlazi iz zakona Božanskog Proviđenja koji su već objašnjeni. Iskustvo će nas naučiti istome. Jer zla se uklanjaju kaznama, iskušenjima i odvratnošću koja potiče iz toga, ili osećajima za istinu i dobro. Zla se uklanjaju kaznama kod onih koji se ne popravljaju (preobraćaju), iskušenjima i odvratnošću (gađenjem) koje iz toga proističe kod onih koji se popravljaju (preobraćaju), a osećajima za istinu i dobro kod onih koji se preporučuju (rađaju duhovno). Iskustvo izgleda ovako*: kada se nepopravljeni čovek podvrgava kaznama, a to je slučaj u paklu, on se kažnjava sve dok se ne vidi da više ne želi zlo sam od sebe, a to je kada sam sebe prisili da ne čini zlo; tako on od sebe odstranjuje zla. Ako kazne ne utiču i na namere i volju, on ostaje u svom zlu. A to znači da zlo ni tada nije potpuno uklonjeno jer on nije prinudio samoga sebe, tako da ono (zlo) ostaje unutra i vraća se čim nestane straha. Kod onih koji se popravljaju

* Pod iskustvom autor misli na ono što mu je pokazano u duhovnom svetu da bi o tome svedočio, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

zla se otklanjaju kroz iskušenja, a to nisu kazne nego borbe. Ovde on nije prinuđen da odustane od zala, nego se sam na to prinudi i moli se Gospodu, te je tako oslobođen zala kojima se odupirao. Oni se tada ne odupiru zlu iz straha od kazne, nego zato što osećaju odvratnost prema zlu, a ta odvratnost vremenom postaje otpor. Ali kod onoga koji se rada ponovo (koji se rada duhovno) nema iskušenja ili borbi, pošto osećaji za istinu i dobro prave razdaljinu između njih, jer su ovi potpuno odvojeni od pakla odakle zla dolaze, i jer su pripojeni Gospodu (spojeni s njim).

Biti odvojen i uklonjen od zala nije ništa drugo nego biti odvojen i uklonjen od paklenih društava. Gospod je u stanju da odvoji i ukloni od paklenih društava odnosno od zala sve ljude, ma koliko da ih ima, i da ih prevede u nebeska društva, a to znači u dobra, ali to može da traje samo nekoliko sati, posle čega se zla vraćaju. Video sam nekoliko puta kako se to odvija i kako zli ljudi nastavljaju da budu zli kao što su i pre bili. Nema nijednog primera u celokupnom duhovnom svetu da se neko odvojio od zala osim kroz borbu i kroz odupiranje kao od samoga sebe, niti da se to dogodilo osim po Gospodu*. (*Otkr. Obj. 1164*)

61. Iskustvo svedoči isto. Svi oni koji dolaze sa zemlje u duhovni svet razaznaju se po tome da li se odupiru zlu od sebe, ili ne od sebe. Oni koji se odupiru (od sebe) jesu spaseni, a ostali nisu. Razlog je to što niko ne može sam od sebe da se odupre zlu nego samo od Gospoda, jer se Gospod opire zlu u čoveku, ali to čini tako da ovome izgleda kao da to radi od sebe. Tako, svi oni koji priznaju Gospoda ispovedaju da su svako dobro i istina od Njega a ništa od čoveka, oni na taj način imaju moć da se odupru zlu od Gospoda; svi se oni odupiru zlu

* Po sili od Gospoda, (*prim. prev.*)

kao od sebe. Ali oni koji to ne priznaju na svetu, ne mogu da se odupru zlu kao od sebe samih, jer su u zlu i jer uživaju u njemu od svoje ljubavi* ; a odupirati se uživanju svoje ljubavi značilo bi odupirati se samima sebi, svojoj prirodi i svom vlastitom životu. Izvedena je proba da bi se videlo da li se oni mogu odupreti zlu kad su suočeni s mogućim kaznama u paklu, i to tako da su se te kazne videle i osetile, ali je sve bilo uzalud. Otvrdnuvši u srcima, rekli su: *Nek bude šta bude, samo da i dalje uživamo i veselimo se u srcima dok smo ovde. Mi znamo šta je sada; a šta je u budućnosti, o tome ne mislimo. Nećemo patiti više nego mnogi drugi.* Ali kada su posle izvesnog vremena bačeni u pakao, tamo su prestali da čine zlo zbog kazni koje su trpeli.**. Međutim, kazne ne oduzimaju volju, nameru i misao o zlu; već samo sprečavaju delo***. Iz svega toga se vidi da otpor zlu ne potiče od čoveka, nego od Gospoda kod onih koji Ga priznaju; a On čini da njima izgleda kao da to dolazi od njih samih. (*Otkr. Obj. 1165*)

62. Razlog što se sam Gospod odupire zlu u čoveku i to ne radi kroz anđele neba, jeste to što je otpor zlu u čoveku delo Božanske Svemoći, Božanskog Sveznanja i Božanskog Proviđenja. To je delo Božanske Svemoći zato što odupreti se jednom zlu, znači odupreti se svim zalima, a to znači i svakom paklu. Jer je svako zlo povezano s bezbroj drugih zala, koja se slažu kao i stepeni pakla. Jer

* Zbog toga što to vole odnosno što je to njihova ljubav, (*prim. prev.*)

** Ovde pisac kao da protivureči sam sebi jer, po njemu, niko nikada nije *bačen* u pakao, nego sam od sebe ide tamo. Treba se setiti da oni koji vide, taj događaj doživljavaju kao *bacanje ili padanje, što je samo privid*. Ovde on govori o eksperimentu koji je pred njegovim očima izveden u svetu duhova, da se pokaže kako duhovi kojima vlada njihov proprijum a ne Gospod ne vide istinu, i kako se odupiru zlu samo zbog straha od kazne kada su bačeni u pakao, gde bi oni inače išli sami od sebe, (*prim. prev.*)

*** Deluju samo na spoljašnjeg čoveka, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

kao što svi stepeni pakla čine jedinstvo, tako ga čine i zla, pa tako samo Gospod može da se odupre paklu koji je tako povezan. To je delo Božanskog Sveznanja zato što samo Gospod zna kakav je čovek*, kakva su njegova zla i kako su ona povezana s ostalim zalima, kao i to kakvim redom treba da se otklanjaju da bi se čovek izlečio iznutra i iz korena. To je delo Božanskog Proviđenja da se ne bi dogodilo bilo šta protivno zakonima reda, i da bi sve vodilo čovekovoј sreći u večnosti; jer se Božansko Proviđenje, Božansko Sveznanje, kao i Božanska Svemoć odnose na ono što je večno.

Iz toga je jasno da nijedan anđeo ne može da se odupre zalima u čoveku, nego samo Gospod. Ovo Gospod izvodi kako neposredno od Sebe tako i posredno kroz nebo; ali tako da nijedan anđeo o tome ne zna ništa. Jer sva nebesa zajedno jesu Gospod, jer su ona Njegovo Božansko Proističuće, pa prema tome kada On deluje kroz nebo, On deluje od sebe; kaže se da je to posredno zato što Božansko Delovanje protiče kroz nebesa, a pri tome ne uzima ništa kod anđela od onoga što je njihovo vlastito (*proprium*), a ono što od njih uzima, to pripada Njemu. A to izgleda kao kada čovek napravi jedan pokret (tela); da bi izveo taj pokret, on mora da pokrene bezbroj tkiva koja vrše pokret i koja su razbacana po celom telu, a pri tome nijedno tkivo ne zna ništa o tome. Tako je i s anđelima u Božanskom telu koje se naziva nebom. (*Otkr. Obj. 1166*)

63. Zakon Božanskog Proviđenja, po kojem čovek čini dobro od Gospoda onoliko koliko se udaljava od zla, i čini dobro od sebe onoliko koliko se ne udaljava od zla, može se objasniti pomoću Deset zapovesti. Uzećemo kao primer zapovest protivu krađe. Oni koji se od sebe odupiru strasti krađe, to jest odupiru želji da stiču neiskreno

* Svaki pojedini čovek, (*prim. prev.*)

i nepravedno dobitak (materijalni), govoreći u srcu da to ne treba da rade jer je protivno Božanskom zakonu, a to znači Bogu, i da je to pakleno, posle kraće borbe udalje se od zla i tada ih Gospod vodi u dobra koja se nazivaju iskrenost i pravednost. Tada počnu da misle o tim dobrima, a kada vide njihove osobine, vide iskrenost od iskrenosti i pravednost od pravednosti; a kada kasnije izbegavaju i odstranjuju zlo ove strasti, tada vole ta dobra i čine ih iz ljubavi, a to znači bez ikakve prisile. Ova dobra jesu od Gospoda, jer su sama u sebi dobra.

Ali nije tako ako pohlepa za sticanjem dobitka neiskreno i nepravedno ostane u čoveku; jer u tom slučaju on ne može da radi ono što je iskreno iz iskrenosti niti ono što je pravedno iz pravednosti, dakle, ne od Gospoda nego od sebe. Jer tada on sve radi da bi drugi verovali da je iskren i pravedan, i to su njegovi ciljevi koji su u tome da stekne veću dobit i čast. Ovi ciljevi su u dobrima (koje čini), a od ciljeva zavisi kakvo je delo (iznutra). Ovakvo dobro sadrži iznutra zlo, jer njegova (unutrašnja) vrednost proizlazi od pretpostavljenih ciljeva, koji su u tome da stekne dobit neiskreno i nepravedno. Svako može da vidi kako ovakva dobra ne mogu da postanu dobra po sebi sve dok zlo nije uklonjeno (iz njih). Sličan je slučaj i sa ostalim zapovestima iz Deset tablica. (*Otkr. Obj. 1167*)

64. Čovek se odvaja od zala onoliko koliko se odvaja od pakla, jer su zla i pakao jedno; a koliko se odvaja od ovih, toliko se uvodi u dobra i toliko se povezuje s nebom, jer su dobra i nebo jedno. On tada postaje drugi čovek, njegova sloboda, koja je pre bila sloboda da misli i hoće zlo, postaje sloboda da misli i hoće dobro, a to je po sebi i u suštini sloboda. Kada je u ovoj slobodi, čovek tek tada saznaje šta je sloboda a ne pre toga, jer je pre mislio da je sloboda da se čini dobro u stvari ropstvo, dok sada iz slobode koja dolazi od dobra on oseća da je sloboda da se čini zlo u stvari ropstvo, jer je to njen istinski

Emanuel Swedenborg

karakter. Dobra koja je pre činio nisu mogla da budu stvarna dobra, jer ih je činio iz ljubavi prema sebi i prema svetu; a (stvarna) dobra se čine samo iz ljubavi (prema dobru). Prema tome, dobro je onakvo kakva je i ljubav*; ako je ljubav zla, iako se oseća kao zadovoljstvo, ona je i pored toga zlo. A dobro koje posle čini jeste dobro u stvarnosti**, jer ono dolazi od Gospoda, kao što je rečeno, ono dolazi od samoga Dobra (Dobra po sebi). Pre nego se poveže s nebom, čovekov um je okrenut unatrag, jer on tada još nije izveden iz pakla. Ali kada samo prolazi kroz popravak (reformaciju), tada gleda od istine ka dobru, sleva nadesno, što je protivno redu (levo predstavlja istinu a desno predstavlja dobro, prim prev); ali kada se pripoji nebu, tada je (njegov um) okrenut napred, i tada je podignut ka Gospodu, i gleda zdesna nalevo, a to je od dobra ka istini, što je prema redu.*** Eto tako se vrši čovekovo okretanje.**** Sličan slučaj je s razumom i s voljom. Jer je razum prijemnik istine a volja je prijemnik dobra. Pre nego je čovek izveden iz pakla, njegov razum i volja ne deluju kao jedno, jer tada čovek razumom vidi i priznaje mnogo toga s čim se ne slaže njegova volja, jer to nije predmet njegove ljubavi. Ali kada je pripojen nebu, tada njegovi razum i volja deluju kao jedno, jer tada razum vodi volju. Kada dođe do okretanja, tada on voli

* Prema tome dobru, (*prim. prev.*)

** Duhovnoj, (*prim. prev.*)

*** Postoje dva perioda u preobrazbi čoveka od prirodnog u duhovnog: prvi je popravak ili reformacija, kada od istine gleda na dobra, to jest tada se pokorava istini i tada se uklanjaju spoljna zla iz poslušnosti prema istini; a drugi period je preporod ili regeneracija, kada iz ljubavi prema istini i dobru čovek čini dobro i tada gleda od dobra ka istinama, (*prim. prev.*)

**** Ovo se vidi iz Duhovnog sveta, naime, čovek gledan *odozgo* na svetu vidi se u kojem pravcu *gleda*, to jest da li na njega utiču pakao ili nebo. Slično tome, čovek se vidi kao da je potonuo ili se izdigao iznad tla, prema tome da li je više u paklu ili u nebu. Naime, dobri duhovi tako mogu da vide ljude na zemlji, (*prim. prev.*)

ono što hoće, a ono što hoće iz ljubavi, to i misli. Naime, čovek se odvaja od zala tako što se opire i bori protiv zala kao od sebe, a u isto vreme uvodi se u ljubav prema istini i dobru, te on tada sve što hoće i čini, to i misli i govori. (*Otkr. Obj. 1168*)

65. U čoveku su dve sposobnosti potrebne za život: jedna se zove razum a druga volja. Te dve sposobnosti sasvim se razlikuju, ali su bile stvorene da budu jedno, a kada čine jedinstvo, tada se zovu um; one su, međutim, samo u početku odvojene, a kasnije su ujedinjene. One se razlikuju kao svetlost i toplota; jer razum dolazi od svetlosti neba koja je u suštini Božanska Istina ili Božanska Mudrost. Dok je na svetu, čovekov razum vidi od ove svetlosti*; njegovo razumevanje, mišljenje i zaključivanje dolaze od nje. Čovek ništa ne zna o ovoj svetlosti i njenom poreklu. Sada, pošto razum vidi od svetlosti neba, to je jasno da je on predmet i prijemnik ove svetlosti kao i mudrosti koja od nje dolazi. A pošto volja voli od toplote neba, to je jasno da je ona predmet i prijemnik dobra odnosno ljubavi. Iz svega ovoga vidi se da se ove dve životne sposobnosti kod čoveka razlikuju kao svetlost i toplota, istina i dobro, mudrost i ljubav.

Može jasno da se vidi kako su ove dve sposobnosti u čoveku u početku odvojene, tako da čovek može da razume istinu, a od istine i dobro, te da ga potvrđuje i da ga čini bez obzira na to da li ga hoće ili ne. Jer on razume šta je istina, a iz toga i šta je dobro, kada je čuje ili čita; a onaj koji savršeno razume, taj može i da besedi i da piše. Međutim, kada je sam sa sobom i kada misli iz svoga duha, on tada može da vidi da neće istinu i da upravo želi da postupa protivno njoj; i da to i radi kad se ne plaši (posledica). Takav je karakter onih koji govore razumno, a žive suprotno tome. Na to se misli kada se kaže

* Ne bi mogao da misli ili da nešto razume da nema nebeske svetlosti koja se uliva u dubinu njegovog razuma, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

da čovek vidi jedan zakon u svom duhu a drugi u svojim udovima, jer duh je razumevanje, a udovi su volja. Ovo neslaganje primećuje onaj koji želi da se popravi, a mnogo manje onaj koji to ne želi. To je razlog što se kod čoveka razum ne razara, a to nije slučaj s voljom. Jer razum je kao svetlo na svetu gde čovek može da vidi podjednako jasno i zimi i leti; volju možemo uporediti s toplotom na svetu koja može da bude sa svetlošću ili bez nje; jer ona (toplota) ne postoji zimi a postoji leti. Ali volja može da sruši razum kao što odsustvo toplote dovede do uništenja semenskih klica u zemlji.

Volja razara razum kod onih koji su u zalima života kada volja i razum deluju složno, ali ne i u drugim slučajevima. Oni deluju složno kada čovek misli sam iz svoje vlastite ljubavi, ali tako ne deluju kada je on u društvu s drugima; jer u tom slučaju on prikriva i tako odstranjuje ljubav svoje vlastite volje, a kada se odstrani, razum se uzdiže u višu svetlost.* Sledeće iskustvo to će potvrditi. U više prilika video sam duhove kako razgovaraju međusobno, a i sa mnom, tako mudro da ni anđeo ne bi tako mogao da govori, pa sam iz toga pretpostavljao da će oni za kratko vreme da se podignu u nebo; međutim, posle kraćeg vremena video sam ih sa zločestima u paklu. To me je iznenadilo, ali mi je tada bilo dozvoljeno da ih čujem kako govore sasvim drugačije, ne u prilog istina kao pre nego protivu njih, a razlog je bio to što su tada bili u ljubavi svoje stvarne volje i razuma, što ranije nije bio slučaj. Isto tako bilo mi je dozvoljeno da vidim kako se čovekovo *ja (proprium)* razlikuje od onoga što *nije ja (non proprium)*, jer se to vidi u svetlosti neba. *Ja (proprium)* obitava u unutrašnjim delovima (uma), a *ne-ja (non proprium)* u spoljašnjim, i tako ovo poslednje zakriviljuje i sakriva ono prvo, pa se tako ne vidi dok se

* Zato je od duhovne koristi biti u društvu pobožnih ljudi koji se otklanjaju od zla i tako se čuvaju da se ne povežu za stalno sa zlom odnosno s paklom, (*prim. prev.*)

veo ne odmakne, što je slučaj sa svim (ljudima) posle smrti. Isto tako sam video kako su se neki zapanjili kada su to čuli i videli, ali to su oni koji sude o čoveku prema njegovim razgovorima i pisanju, ne uzimajući u obzir njegova dela koja dolaze od njegove stvarne volje. Iz toga se vidi da su ove dve životne sposobnosti kod čoveka u početku odeljene.

Sada će se nešto reći o njihovom jedinstvu. One (sposobnosti) se sjedinjuju kod onih koji se popravljaju, a to je kada se to jedinstvo ostvaruje kroz borbu protivu zala volje; jer kada se ova odstrane, volja za dobro deluje u jedinstvu s razumevanjem istine. Iz toga sledi: kakva je volja, takvo je i razumevanje; ili, što je isto, kakva je ljubav, takva je i mudrost. Razlog što je ono poslednje isto kao i ono prvo jeste to što je ljubav koja pripada volji *biće (esse)* čovekovog života, dok je mudrost koja pripada čovekovom životu njena manifestacija (*existere*). Dakle, ljubav koja pripada volji oblikuje se u razumu, a oblik onoga što prima naziva se mudrost; kako imaju isto biće (esenciju), to je jasno da je mudrost forma (manifestacija) ljubavi ili oblikovana ljubav. Kada se ove dve sposobnosti ujedine kroz obnovu (duhovnu), ljubav volje raste svakoga dana kroz duhovnu hranu koja je razumevanje*; jer u razumu postoji privlačnost prema istini i dobru, što je kao apetit koji traži i želi hranu.**

Iz svega što je izloženo vidi se da volja prvo treba da bude popravljena (reformisana), i koliko se više popravljaja, toliko bolje vidi i raste u mudrosti; jer razum može da se razruši ali ne i volja, kao što je rečeno. Međutim, volja i razum čine jedno i kod onih koji se ne popravljaju ili koji su zli, ako ne dok su na svetlu, a to svakako

* Istine i dobra, (*prim. prev.*)

** To je unutarnje značenje Gospodovih reči apostolima: *Vi ste so zemlje* (Mateja, 5:13), kako autor piše u *Nebeskim Tajnama* (br. 9325), gde *so* odgovara težnji istine da se spoji s dobrom, i želji dobra da mu se otkrije viša istina, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

posle smrti; zato što posle smrti čoveku nije dozvoljeno da misli osim od ljubavi njegove volje, jer se svi dovode u ovakvo stanje; i kada se to desi, tada zla ljubav njegove volje dobija oblik u razumu, a taj oblik je ludilo (duhovno), jer je to forma zla od obmane.* (*Otkr. Obj. 1170*)

66. Na to ćemo dodati i ova opažanja:

1) Pre reformacije (popravka) svetlo razuma je kao svetlost meseca, već prema tome kakvo je poznavanje istine i dobra, a posle reformacije (popravka) ono je kao svetlost sunca, prema tome kako čovek pretvara u dela znanja istine i dobra u svom životu.

2) Razlog što nije dozvoljeno da se razum razruši jeste to što čovek mora i dalje da bude u stanju da razume istine i da pomoću njih vidi zla svoje volje; i kada ih vidi, da je u stanju da im se odupre kao od sebe i da se tako popravi.**

3) Pa ipak, čovek se ne popravlja snagom svog razuma, nego snagom razumnog priznavanja istine koja čini da vidi zla; jer Gospodovo Božansko Providenje deluje na ljubav čovekove volje, a iz ove ljubavi (deluje) na razum, a tek onda iz razuma na ljubav njegove volje.

4) Već prema tome kakva je, ljubav njegove volje daje inteligenciju***; prirodna ljubav, čije je poreklo duhovno, daje inteligenciju u građanskim i moralnim stvarima; dok duhovna ljubav u prirodnoj ljubavi daje inteligenciju u duhovnim stvarima. Međutim, čisto prirodna ljubav, kao i lukavstvo koje je prati, ne daju inteligenciju u duhovnim

* Prema autoru, nema efikasnog pokajanja posle smrti, to jest čovek ostaje kakav je bio na svetu, iako se ponekad ponaša drugačije iz straha od kazne, (*prim. prev.*)

** Čovek ne gubi razum sve dok ima nade da mu razum služi da shvati istinu i da ne čini zlo; ali kada nema više te nade, onda ga gubi, a to je kada nastanjuje paklene dubine gde jedva da i postoji, a izgleda kao kostur posut crnom bojom, pa tako nema ni misli ni želja, što je pomenuto u prethodnom tekstu, (*prim. prev.*)

*** Viši oblik razuma, (*prim. prev.*)

stvarima, nego moć da (čovjek) potvrđuje sve što mu prija, tako da posle ovakve potvrde čovek postane nadmen*, pa mu se čini da je obmana istina, a da je zlo dobro. Pa ipak, ova ljubav ne oduzima sposobnost da se istine vide u njihovom vlastitom svetlu; samo se oduzima za ono vreme kada se ta ljubav (ka zlu) upražnjava, što znači kada postoji a ne kada je nema.

5) Kada se čovek popravi i kada mudrost njegovog razuma postane deo ljubavi njegove volje, to jest kada mudrost postane ljubav ka istini i dobru, tada je čovek sličan vrtu u proleće, kada se toplota sjedini sa svetlošću te daje život klicama. Duhovne klice su dela mudrosti (koja potiče od ljubavi), tako da u svakoj klici kao da postoji duša te ljubavi, a klica kao da je obučena u mudrost. Volja je prema tome kao otac, a razum je kao majka.

6) Takav je tada čovekov život, ne samo život njegovog uma (*animus*), nego i život njegovog tela, jer život uma deluje jednoglasno sa životom tela po saobraznostima (korespondencijama). Jer život volje ili ljubav saobrazna je životu srca, dok je život razuma ili mudrosti saobrazan delovanju pluća; to su dva izvora života tela. Ovo nije poznato; a to je uzrok što zao čovek ne može živeti u nebu niti dobar u paklu. Svako od njih postaje kao mrtav ako nije među onima čiji život volje i razuma čine jedinstvo (s njegovim životom); samo među sličnima njegovo srce kuca a pluća dišu slobodno. (*Otkr. Obj. 1171*)

67. Deveti zakon Božanskog Proviđenja je u tome da Gospod „*ne naučava istine neposredno Sam ili preko anđela, nego preko Reči, kroz besede, čitanje, razgovore, te kroz razmišljanje svakog ponaosob; i da se čovek tada prosvetljuje prema tome kakvo je njegovo osećanje prema istini, koje se temelji na primeni (tih istina u životu); bez toga, on ne bi delovao kao od sebe.*“

* Zamišlja se snažnim, (*prim. prev*)

Emanuel Swedenborg

Ovo sledi iz zakona Božanskog Proviđenja koji su već navedeni, a to je da čovek mora da bude slobodan i da postupa po svom razumu; da mora da misli kao od sebe, te da postupa po svojoj volji slobodno; i dalje, da se ne povodi za čudima ili vizijama da bi verovao ili nešto radio. Ovi zakoni se ne mogu promeniti jer su to zakoni Božanske Mudrosti, a u isto vreme i Božanske Ljubavi; ovi zakoni bili bi poremećeni ako bi čovek učio (istine i dobra) neposredno kroz uticaj (*influx*) ili govor; (ali kada se radi o čovekovom unutarnjem umu) Gospod utiče (neposredno) u čovekovo unutarnje biće (*interiora*), pa tek onda u njegovo spoljašnje biće (*exteriora*); isto tako, u osećaj njegove volje, a preko njega i u misli njegovog razuma, a ne obrnuto, to jest kroz misli razuma u osećaj volje. Uticanjem u unutarnje čovekovog uma, a kroz to u njegovo spoljašnje, puštaju se koreni a od korena rast, pošto su koreni unutrašnje a rast (biljke) spoljašnje. Opet, uticaj u osećaj volje, a kroz ovaj u misli razuma, daje život duši a onda i svemu ostalom; jer je osećaj volje kao duša iz koje se oblikuju misli razuma. Takav je uticaj iz unutarnjeg u spoljašnje, uticaj koji je stvaran.

Čovek ništa ne zna o ovom uticaju u njegovo unutarnje biće, niti bilo šta zna o onome što ulazi u osećaj njegove volje; on veruje da uticaj ulazi u njegov spoljašnji um, kao i u misli njegovog intelekta; ali ako bi bilo tako, ne bi se moglo stvoriti nešto što ima koren i dušu. Svako može videti da bi to bilo protivno Božanskom Redu, pa bi sledstveno tome bilo razgrađivanje a ne građenje. Iz toga se jasno može videti istina o ovom zakonu Božanskog Proviđenja. (*Otkr. Obj. 1173*)

68. Međutim, samo se iz duhovnog sveta može saznati kako Gospod ulazi uticajem i kako se sledstveno tome čovek vodi. U tome svetu je čovek svojim duhom, a to znači svojim osećanjima i mislima; jer misli i osećanja sačinjavaju duh čoveka. To je (njegov duh) koji misli, a

ne telo. Čovekova osećanja, od kojih potiču njegove misli, prostiru se u društva duhovnog sveta u svim pravcima, u veći ili manji broj društava, već prema jačini i osobinama njegovih osećanja. Čovek je svojim duhom povezan s tim društvima kao konopcima koji ograničavaju prostor u kojem on hoda*. I kako se menjaju njegova osećanja, tako on prelazi iz jednog u drugo društvo, i u kojem god da je društvu, iz toga društva se kao iz središta šire njegova osećanja i misli u druga društva, to jest u njihove obode. Ta društva su u stalnoj vezi sa osećanjem u središtu, te čovek misli i govori iz tog osećanja.

Čovek stiže za sebe ovu sferu – a to je sfera njegovih osećanja i misli – dok je na svetu; ako je ona zla (sfera), on je u paklu, ako je dobra, on je u nebu. On toga nije svestan, jer ne zna da sve to postoji. Kroz ova društva čovek se kreće svojim umom slobodno, iako je vezan (kao konopcima), a u stvari Gospod ga vodi na svakom koraku. Međutim, tako je uređeno da čovek misli da je potpuno slobodan; dozvoljeno je da on bude ubeđen da je tako, jer je to po Božanskoj Providnosti da se čovek vodi tamo kuda ga vode njegova osećanja. Ako je njegovo osećanje zlo, on je vođen kroz paklena društva, a ako uz to ne gleda na Gospoda, on se uvodi u njih dublje, iako ga Gospod vodi kao rukom, tako da mu popušta ili ga zaustavlja koliko je čovek voljan da ga sledi (Gospoda). S druge strane, ako gleda na Gospoda**, on postupno izlazi iz tih (paklenih) društava, sve prema njihovom redu i povezanosti; a ovaj red i ove povezanosti (paklenih društava) poznati su samo Gospodu. Na taj način čovek se izvodi korak po korak iz pakla nagore prema nebu, pa i u nebo.

Ovo Gospod izvodi bez čovekovog znanja, jer ako bi ovaj bio toga svestan, poremetio bi taj proces i postao sam sebi vođa. Čoveku je dovoljno da nauči istine iz Reči,

* Gde se kreće njegov duh, (*prim. prev.*)

** Ako veruje u Gospoda i ako očekuje od njega pomoć, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

i da preko istina upozna dobra, a opet preko istina i dobara da sazna šta su zla i obmane, te na taj način istine deluju na njega, pa tako zla i neistine više nemaju uticaja na njega. Dozvoljava mu se da zna šta su zla i obmane pre nego sazna šta su istine i dobra, ali ne može da ih vidi i opaža; samo se na taj način čovek vodi iz jednog u drugo osećanje u slobodi i kao od sebe. Ako priznaje Božansko Providenje u svemu, on je vođen u skladu sa svojim osećajem za istinu i dobro, ali ako ne priznaje Božansko Providenje Gospodovo, on se vodi u skladu sa svojim osećajem za zlo i obmanu, po dozvoli*. Samo na taj način prima inteligenciju koja odgovara osećanju, i to je prima onoliko koliko se iz istina bori protivu zala kao od sebe. Nužno je da se ovo otkrije jer se ne zna da Božansko Providenje neprestano deluje, kako u najsitnijim tako i u najkrupnijim stvarima čovekovog života. (*Otkr. Obj. 1174*)

69. Posle navedenoga biće objašnjena priroda osećanja, a zatim i zašto Gospod vodi čoveka pomoću osećanja a ne pomoću misli, pa će na kraju biti pokazano zašto se čovek ne može spasti ni na koji drugi način.

1) Šta je priroda osećanja? Osećanje je slično ljubavi, s tom razlikom što je ljubav kao izvor, a osećanja su kao potoci koji iz njega ističu; pa su tako ona nastavak (ljubavi). Ljubav je kao izvor u čovekovojoj volji; njegova osećanja, koja su kao potoci, ulivaju se neprekidno u njegov razum, i tu uz pomoć svetlosti iz istina grade misli, upravo onako kako toplota u vrtu prouzrokuje rast semenci uz pomoć sunčevih zraka. Po svom poreklu ljubav je toplota neba, a istine su sunčevi zraci, dok su misli rast biljaka, gde su toplota i svetlost sjedinjene. Iz ovakvog jedinstva potiču sva društva neba, koja su nebrojena i koja su u suštini osećanja; ona su iz topline, koja je ljubav, i

* Od Gospoda, (*prim. prev.*)

iz mudrosti, koja je svetlost što ističe iz Gospoda kao sunce*. Iz tog razloga društva osećaja za dobro i istinu stoje u srazmeri s toplinom sjedinjenom sa svetlošću, i sa svetlošću sjedinjenom s toplinom. To je poreklo misli svih onih koji nastanjuju nebo. Iz ovoga je jasno da društva nisu misli nego osećanja, pa je jasno i da, kad kažemo kako čoveka vode društva, to znači da ga vode osećanja, a kada ga vode osećanja, da ga u stvari vode društva, pa ćemo ubuduće umesto društva koristiti izraz osećanja.

2) Sada ćemo pokazati zašto Gospod vodi čoveka preko njegovih osećanja, a ne preko njegovih misli. Kada Gospod vodi čoveka kroz njegova osećanja, On može da ga vodi po zakonima Njegovog Božanskog Providenja, a to ne može ako ga vodi preko njegovih misli. Osećanja čovek ne opaža, ali misli čovek opaža. Dalje, osećanja uzrokuju misli, a misli ne uzrokuju osećanja; čini se kao da misli imaju tu moć, ali to je obmana. A pošto osećanja stvaraju misli, ona stvaraju i sve što pripada čoveku, jer ona sačinjavaju njegov život. Ovo je poznatu u svetu. Jer ako održavate čoveka u njegovom osećanju, on vam se pokorava i možete ga voditi kuda god hoćete, i tada jedan razlog deluje kao i hiljadu (razloga); ali ako ga ne održavate u njegovom osećanju, razlozi ne vrede ništa**;

jer u tom slučaju osećanje koje se ne slaže s razlozima, te razloge izvrće, odbacuje ili ruši. Slično bi bilo kada bi Gospod vodio čoveka pomoću njegovih misli neposredno, a ne preko osećanja. Takođe, kada ga Gospod vodi preko osećanja, čoveku se čini da je slobodan u mislima, te da govori i postupa slobodno. Stoga Gospod ne poučava čoveka neposredno, nego za to koristi sredstva, a to su Reč, učenja i besede iz Reči, zatim razgovorima i druženjem s drugim (ljudima); jer tada čovek misli slobodno kao od sebe.

* U nebu se Gospod vidi kao sunce koje neprestano sija, (*prim. prev.*)

** Osećanja su jača od razuma, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

3) Iz onoga što smo rekli o zakonima Božanskog Proviđenja, kao i iz toga što misli ne stvaraju osećanja, postaje jasno da se čovek ne može spasti ni na koji drugi način. Jer i kada bi znao sve što je u Reči, ceo nauk, pa i tajne mudrosti koje su poznate samo anđelima, a da i pored toga oseća požude za zlom, Gospod ga ne bi mogao izvesti iz pakla. Stoga je očigledno da bi, kada bi čovek bio vođen uticajem u njegove misli, to bilo isto kao kada bismo bacali seme na drum, ili u vodu, ili na sneg, ili u vatru. (*Otkr. Obj. 1175*)

70. Međutim, upravo zbog toga što Božansko Proviđenje deluje na osećanja koja pripadaju čovekovoj ljubavi i volji, i što ga vodi preko njegovih vlastitih osećanja iz jednog u drugo, već prema njihovoj bliskosti, pri tome poštujući čovekovu slobodu tako da to čovek i ne opaža, mnogi ljudi odriču Proviđenje i utvrđuju se u tome (odricanju). Na to ih navode mnoge stvari u svetu; kao na primer veštine i podvale koje pomažu zlim ljudima da uspevaju; da bezbožni ljudi odnose pobedu; da postoji pakao, da su ljudi slepi za duhovne stvari, i da postoje tolika krivoverja zbog toga, koja kao da izvire iz jedne glave te se šire po skupštinama i po narodima i postaju trajna – kao što su papstvo, luteranstvo, kalvinizam, melanktonizam, arijanstvo, socinijanstvo, kvekerizam, entuzijanizam (pantekostalci), pa čak i judaizam; a ovde spadaju i naturalizam i ateizam. Izvan Evrope kroz nekoliko kraljevstava preovlađuju muhamedanstvo i paganstvo, gde ima raznih vrsta bogostovlja, a u nekim slučajevima njega i nema. Svi oni koji o ovome ne misle iz Božanske Istine, kažu u svom srcu da Božansko Proviđenje ne postoji, ili kao da ga nema. Kada se i jednima i drugima kaže da Božansko Proviđenje deluje u svim najmanjim i najvećim ljudskim poslovima, oni se ne osvrću na to ili mu ne pridaju nikakvu važnost. Takvi kao da sve to bacaju iza sebe i idu dalje (svojim putem), pa i kada okrenu lice da vide ima li nečega,

ako nešto i vide, oni samo kažu: „Tako se govori“. A poneki potvrđuju (da postoji Providenje), ali samo usnama ali ne i srcem.

Sada, pošto je važno da znanje zameni slepilo, to jest da se gust mrak prouzrokovan neznanjem rastera, dozvoljeno nam je da vidimo:

1) Da Gospod ne uči nikoga neposredno, nego posredstvom onoga što čovek može da čuje i vidi.

2) Da i pored toga Gospod čini mogućim čovekove popravak i spasenje preko onoga što čovek usvaja iz svoje religije.

3) Da se Gospod stara o tome da se ljudi iz svakog naroda mogu spasti. (*Otkr. Obj. 1176*)

71. *Gospod ne uči nikoga neposredno, nego preko onoga što je dostupno čoveku, a to je preko sluha i preko vida.* Ovo sledi iz onoga što je prethodno rečeno. Tome treba dodati da ne postoji neposredno otkrivenje, osim onoga koje je dato u Reči, kod proroka i jevandelista, i u istorijskim delovima Reči*. Njena priroda (priroda Reči) je takva da svaki čovek iz nje može da uči, već prema osećanjima svoje ljubavi i mislima koje proističu iz tog osećanja. Oni koji nisu u dobru života mogu da nauče vrlo malo; ali oni koji jesu** mogu da nauče mnogo, jer primaju prosvetljenje od Gospoda.

A priroda prosvetljenja je ova: Svetlost spojena s toplotom ulazi kroz nebo od Gospoda. Ova toplota, koja je Božanska Ljubav, utiče na volju iz koje potiče čovekov osećaj prema dobru. Ova svetlost, koja je Božanska Mudrost, utiče na razum iz kojega potiču istinite misli. Ova dva izvora – volja i razum – utiču na sve što pripada čoveku, ali se prosvetljenje daje samo za one predmete koji se razmatraju. Ono (prosvetljenje) daje Gospod kroz Reč,

* Pisaca Jevandelja, (*prim. prev.*)

** U dobru života, to jest koji su dobri ljudi, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

u kojoj sve ono što ima duhovno poreklo stoji u vezi s nebom*; Gospod ulazi influksom kroz nebo i prosvetljava ono što je predmet čovekovog razmatranja. Uticaj je neprekidan i sveopšti, prostirući se kod čoveka u najmanjim pojedinostima (njegovog života). To je slično toploti i svetlosti sunca na svetu, koje utiče na sve što raste na svetu, zajedno i pojedinačno, i čini da sve raste već prema tome kakvo je seme i kako ga zemlja prima. A kakva li su tek toplina i svetlost Božanskog Sunca iz kojega sve živi!

Biti prosvetljen kroz nebo iz Gospoda isto je što i biti prosvetljen od Duha Svetoga; jer Sveti Duh je Božansko koje proističe iz Gospoda kao Sunca, od kojega je i nebo. Iz ovoga je jasno da Gospod naučava čoveka crkve preko Reči, a u skladu s ljubavlju njegove volje koju ovaj stiče preko svog života, i kroz razumevanje koje prima iz svoje ljubavi preko poznavanja (*scientia*) vere; isto tako je jasno da se ono (prosvetljenje) ne može dati nikojim drugim putem, jer je takav Božanski red uticaja (influksa). To je razlog što je hrišćanska religija izdvojena na crkve i na jeresi unutar njih, uopšte i pojedinačno. S druge strane, oni koji su van granica hrišćanskog sveta i kojima nije dostupna Reč, takođe se naučavaju na sličan način; jer se i oni uče preko svoje religije koja je njima umesto Reči i koja je donekle izvedena iz nje.

Religija muhamedanaca je u ponečemu izvedena iz Reči, kako Starog tako i Novog Zaveta. Kada je reč o ostalima, njihova religija je izvedena iz drevne Reči koja se zatim izgubila. Kod nekih religijsko verovanje potiče iz drevne crkve, koja je posedovala tu drevnu Reč, a prostirala se preko većeg dela azijskog kontinenta i bila podeljena među mnogim narodima, koji su vremenom postali idolopoklonici. Takve Gospod naučava kroz njihovu religiju na sličan način kao što naučava hrišćane preko Reči.

* Kroz saobraznosti ili korespondencije, *prim. prev.*)

To Gospod izvodi preko neba, kao što je već rečeno, i tim putem On pokreće njihovu volju i razum. Ali prosvetljenje koje oni primaju nije isto kao ono koje se prima kroz Reč. Kod prvih je to nalik večeri, kada mesec sija s manje ili više sjaja, a kod drugih je nalik suncu koje sija od jutra do podneva. Stoga Gospodova crkva, koja se prostire po celom svetu, liči na sunčevu svetlost – koja je Božanska Mudrost – od podneva do večeri i sve do noći; kao i na sunčevu toplotu – koja je Božanska Ljubav – cele godine, od proleća do jeseni, pa sve do zime. (*Otkr. Obj. 1177*)

72. (2) *Gospod se postarao da se čovek može popraviti i spasti preko onoga što usvaja iz svoje religije kao izvora.*

Po celom svetu, gde god postoji neka religija, nju čine dve stvari: da postoje Bog i čovek, i da postoji veza među njima. Postoje i dve stvari koje čine vezu, a to su dobro iz ljubavi i istina iz vere, tako da se prvo daje neposredno, a drugo posredno od Gospoda. Pomoću dobra iz ljubavi Gospod vodi čoveka, a u isto vreme čovek je vođen istinama vere.* Ovo se slaže s onim što je do sada rečeno. Čoveku istina vere izgleda kao da mu pripada jer je stiže kao od sebe. Tako se Bog povezuje s čovekom preko dobra ljubavi, dok se čovek povezuje s Bogom preko istine vere. I pošto je ta veza takva, Gospod se poredi s mladoženjom i mužem, a crkva s nevestom i ženom. Gospod utiče u čoveka neprekidno preko uticaja (influksa) s punim dobrom ljubavi, a preko istine vere u onoj meri u kojoj čovek ima vere, a to se menja. Ova potpunost (uticaja) može da postoji u zemljama gde je Reč poznata, ali ne i u onima gde Reč nije poznata; međutim, to se razlikuje od jednog do drugog slučaja, već prema poznavanju vere i života prema veri. Zbog toga ta potpunost može da

* Preko znanja koje stiže iz Reči posredstvom roditelja, staratelja i učitelja vere, sveštenika, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

bude veća u zemljama gde je Reč nepoznata, nego u onima koje imaju Reč.

O tome kako se dešava povezivanje Boga s čovekom i čoveka s Bogom, uči se iz dveju tablica napisanih Božjom rukom, nazvanim *Tablicama sporazuma, svedočanstva i zakona*. U jednoj Tablici je Bog, a u drugoj je čovek. Ovakve tablice postoje kod svih naroda koji imaju neku religiju. Iz prve Tablice znaju da Boga treba priznavati, da ga treba voleti i klanjati Mu se. Iz druge Tablice znaju da je krađa zabranjena, kako otvorena tako i podmuklim i tajnim načinom; da se ne sme vršiti preljuba niti ubijati, bilo nasiljem bilo mržnjom; da se ne sme lažno svedočiti, pred sudom ili pred svetom; i još, da čovek ne sme da žudi za ovim zalima*. Iz svoje Tablice čovek zna kojih zala treba da se kloni, a onoliko koliko ih se kloni i onoliko koliko ih poznaje i odbacuje kao od sebe**, toliko Bog vezuje čoveka za Sebe, pa ga tako osposobljava da radi i ono što Njegova Tablica nalaže, a to je da voli Boga i da mu se klanja. Takođe, daje mu moć da ne želi zlo, a isto tako daje mu sposobnost da upozna istine. Na taj način se te dve Tablice povezuju u čoveku, tako da je Božja Tablica postavljena iznad čovečje, i stavljene su u kovčeg kao jedna, a iznad njih je sedište milosti, koje je Gospod, a iznad sedišta milosti su dva Heruvima, koja su Reč i koja su iz Reči, u kojima Gospod razgovara s čovekom kao što je razgovarao s Mojsijem i Aronom između Heruvima.

Pošto se povezivanje Gospoda s čovekom dešava na taj način, to je očito da je spasen svako ko je s tim upoznat i koji živi po građanskom, moralnom i Božanskom zakonu; što znači svako u svojoj religiji, bilo da je hrišćanin ili muhamedanac, bilo neznabožac. Štaviše, čovek koji utelovljuje ova načela u svom životu iz religijske namere,

* Koja su zabranjena, (*prim. prev.*)

** Bez prinude, (*prim. prev.*)

iako na svetu nije znao za Gospoda ili za Reč, ipak je u pogledu duha u tom stanju da želi da postane mudar. Tako njega posle smrti poučavaju anđeli i on priznaje Gospoda; isto tako on prima istine i postaje anđeo. Svi takvi slični su čoveku koji je umro kao dete, jer njega Gospod vodi a vaspitavaju ga anđeli. Dakle, svi koji ne znaju ni za kakvo religijsko bogoštovlje, a u takvom su neznanju jer žive u takvoj zemlji, isto se poučavaju kao mala deca, pa se spasavaju preko građanskog i moralnog zakona* Video sam takve osobe koje u početku nisu imale izgled čoveka (odraslog); ali sam ih posle video kao ljude i čuo kako govore prema zapovestima iz Dekaloga**. Za anđele je ovo poučavanje najveća radost. Iz toga je jasno da Gospod nalazi načina da se može spasti svaki čovek. (*Otkr. Obj. 1170*)

73. (3) *Gospod se stara da u svakom narodu postoji neki način da se čovek spase.*

Iz onoga što je već rečeno vidi se da se čovek može spasti bez obzira na to kojoj religiji pripada. Jer zna šta su zla, a iz toga zna šta su obmane i da ih se treba kloniti, a kada ih se kloni, upoznaje se s dobrima koja treba činiti i sa istinama u koje treba verovati. Pre nego što počne da se kloni zala i pre nego što prestane da veruje u obmane, dobra koja čini nisu dobra u sebi***, jer nisu iz Gospoda nego iz čoveka. Razlog što to nisu dobra u sebi je to što još nisu oživela u čoveku. Čovek koji je upoznat sa svim dobrima i istinama što se mogu znati, ne zna ništa (na duhovni način) ako se ne kloni zala; jer njegova zla kao da ih upijaju i izbacuju, te on postaje lud, ne na svetu, nego posle (smrti).

* Po kojem žive, (*prim. prev.*).

** Tablica deset zapovesti Božjih, (*prim. prev.*)

*** Prava ili istinita dobra, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

Dakle, pošto je svak po svojoj religiji upoznat s tim šta su zla i obmane kojih se treba kloniti, i pošto tako upoznaje dobra koja treba činiti i istine koje treba verovati, to je jasno da se Gospod stara da u svakom narodu koji ima neku religiju postoji i način da se čovek spase. To postoji u potpunosti kod hrišćana; tako isto postoji, iako ne potpuno, kod muhamedanaca i neznabožaca; sve drugo što ih razlikuje jeste stvar ceremonije*, pa nema značaja, ili je reč o dobrima koja se mogu činiti ali ne moraju, ili je pak reč o istinama koje se mogu verovati ali ne moraju, te se i pored toga čovek spasava.

Čovek vidi svojstva dobra i istine tek onda kada ukloni zlo**: hrišćani (vide) iz Reči, muhamedanci iz Kurana, a neznabošci iz svoje religije. Hrišćani vide iz Reči da je Bog jedan; da je Gospod Spasitelj sveta; da su svako dobro i istina, kada su to stvarno i po sebi, iz Boga a ništa iz čoveka; da postoje Krštenje i Sveta večera; da ima neba i pakla; da postoji život posle smrti, te da onaj koji čini dobro ulazi u nebo, a onaj koji čini zlo ide u pakao. Ovo on (čovek) veruje iz istine i čini sve to iz dobra, ako nije u zlu. Može da izostavi sve ostalo što se ne slaže s Dekalogom (Deset zapovesti). Muhamedanci vide iz Kurana da je Bog jedan; da je dobro iz Boga; da je Gospod Sin Božji,** da je sve dobro iz Boga, da postoje nebo i pakao; da postoji život posle smrti, i da se zla naznačena u Deset zapovesti moraju odbacivati. Ako postupa po slovu i veruje ono što smo naveli, i on je spasen. Neznabožac vidi iz svoje religije da postoji Bog i da mu se treba klanjati i voleti ga, i da je dobro iz Njega, da postoje nebo i pakao; da postoji život posle smrti; i da se treba kloniti zala koja su pomenuta u Deset zapovesti.****

* Rituala, (*prim. prev.*)

** Iz svog života, (*prim. prev.*)

*** Ovde je autor pogrešio: oni veruju da je On Sin Marijin i prorok, a ne Sin Božji, (*prim. prev.*)

**** I tzv. neznabošci veruju u Boga, ali ne na isti nači kao oni koji

Ako on postupa tako*, i ako u to veruje, on je spasen. A pošto većina neznabožaca zamišlja Boga kao Čoveka, a Gospod je Bogo-Čovek, to oni posle smrti, poučeni od anđela, priznaju Gospoda**, te posle od Njega primaju istine koje su im do tada bile nepoznate. To što nemaju Krštenje ni Svetu večeru, nije osnova za osudu, jer su ovi namenjeni onima što poseduju Reč iz koje se zna za Gospoda; jer su ova dva (sakramenta) simboli Njegove crkve, te su i svedočanstvo i potvrda da će oni koji veruju i žive po Gospodnjim zapovestima biti spaseni. (*Otkr. Obj. 1180*)

74. Sada ćemo nešto reći o duhovima koji govore s čovekom. Mnogi veruju da Gospod može da naučava preko duhova koji bi razgovarali s ljudima. No oni koji to veruju i koji to žele, ne znaju da na taj način dovode u opasnost svoje duše. U pogledu svoga duha, sve dok je na svetu, čovek je među duhovima, a da duhovi ne znaju da su kod čoveka niti je on svestan da je s njima. Razlog je to što su oni neposredno vezani kroz osećanja svoje volje, a posredno kroz misli svog razuma. Jer čovek misli prirodno, a duhovi misle duhovno; a prirodna i duhovna misao jesu jedno samo po saobraznosti (korespondenciji); to je ono što sprečava ljude i duhove da nešto znaju jedni o drugima. Ali čim počnu da govore s čovekom, duhovi izlaze iz svog duhovnog stanja i ulaze u čovekovo prirodno stanje, i pošto postaju svesni da su kod čoveka, povezuju se s mislima njegovog osećanja, te iz tih misli govore s njim. Oni mogu ući samo u njegovu prirodno stanje, jer slično osećanje, zajedno s mislima koje su iz njega, dovodi do povezivanja u svim slučajevima, a različita osećanja uzrokuju odvajanje.

imaju Reč ili Otkrivenje, koje je pisano i koje se može čitati i razumeti, (*prim. prev.*)

* Kako mu nalaže njegova religija, (*prim. prev.*)

** Za Boga, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

Zbog toga, kada govori s čovekom, duh ima ista načela kao i čovek s kojim razgovara, bilo da su (načela) istinita ili lažna; i dalje, on pokreće ta načela, pa spajajući ih sa svojim, još ih i pojačava. Iz toga je jasno da se samo duhovi slični čoveku povezuju s čovekom, to jest deluju na njega; a njihovo delovanje slaže se s govorom. Stoga samo zanesenjački duhovi govore sa zanesenjacima; duhovi kvekeri samo s kvekerima, a moravijanci s moravijancima. A takav slučaj je i s arijancima, socinijancima i ostalim jericima. Svi duhovi koji govore s čovekom jednom su i sami bili ljudi na svetu, i tada su bili sličnoga karaktera. Da je tako, bilo mi je dato da iskusim više puta. I smešno je to što kad čovek misli da Sveti Duh razgovara s njim ili da na njega deluje, onaj duh koji s njim razgovara isto veruje da je i sam Sveti Duh. To se redovno dešava s duhovima zanesenjacima.

Iz ovoga je očito kakvoj je opasnosti izložen čovek kada razgovara s duhovima, ili kada otvoreno oseća njihovo delovanje. Čovek ne poznaje svoje osećanje, da li je dobro ili loše, niti zna s kojim drugim osećanjima je povezano, pa ako je ponosan na svoju inteligenciju, duh povlađuje svaku misao koja dolazi od toga osećanja. Isti je slučaj kada je čovek vatreno pristrasan nekim načelima, što se dešava kada ono što veruje ne potiče iz čistih osećanja. Jer kada duh sličnih osećanja povlađuje čovekovim mislima ili načelima, tada jedan vodi drugoga kao što slep vodi slepoga, sve dok zajedno na padnu u jamu.*

Takvi su bili pitonisti u stara vremena, kao i magovi u Egiptu i Vavilonu; njih su (ljudi) nazivali mudrima zato što su razgovarali s duhovima i što su na sebi osećali njihovo delovanje. I tako se klanjanje Bogu pretvorilo u klanjanje demonima, pa je tako crkva nestala. Stoga je uz pretnju smrtnom kaznom Izraelcima bilo zabranjeno da ovako razgovaraju (s duhovima). (*Otkr. Obj. 1182*)

* Iz ovakvih odlomala vidi se da Swedenborg nije odobravao nekromantiju odnosno spiritizam, (*prim. prev.*)

75. Drugačije je s onima koje vodi Gospod; a On vodi one koji vole i hoće istine od Njega. Ovi primaju prosvetljenje dok čitaju Reč, jer je Gospod u Njoj i govori sa svakim prema njegovim sposobnostima. Ako ovi i čuju govor duhova, njih taj govor ne vodi, nego su vođeni po providenju tako da su svoji*. Jer, kao što je rečeno, svakog čoveka Gospod vodi preko njegovih osećanja, iz kojih on misli slobodno kao od samog sebe. Kada ne bi bilo tako, čovek se ne bi mogao obnoviti niti bi mogao da primi prosvetljenje. Međutim, ljudi primaju prosvetljenje na razne načine, već prema prirodi svojih osećanja i inteligencije koja ishodi iz njih. Oni koji duhovno osećaju istinu, uzdižu se u svetlo neba toliko da opažaju** to prosvetljenje. Meni je bilo dato da opažam to prosvetljenje, pa da po njemu razlikujem ono koje dolazi od Gospoda od onoga koje dolazi od anđela; ono što je od Gospoda, bilo je napisano, ono od anđela nije bilo napisano (*Quod a Domino, hoc scriptum est, et quod ab angelis non scriptum*). Štaviše, meni je bilo dozvoljeno da govorim s anđelima kao čovek s čovekom, kao i da vidim stvari koje su u nebesima i one koje su u paklu. Razlog je to što se približava kraj sadašnje crkve i što počinje nova koja će biti Novi Jerusalim. Nužno je da se o ovoj crkvi objavi da Gospod upravlja svemirom, kako nebom tako i svetom; da postoje nebo i pakao i kakva je njihova priroda; da ljudi žive kao ljudi posle smrti, u nebu oni koje je Gospod vodio, a u paklu oni koji su sami sebe vodili, da je Reč (Božja) Samo Božansko Gospodovo na zemlji; da je Poslednji Sud završen da ljudi ne bi stalno očekivali da se odigra na zemlji, kao i mnogo toga što je povezano sa svetlošću, koja se sada pokazuje posle tame (duhovne). (*Otkr. Obj. 1183*)

* Da su slobodni, (*prim. prev.*)

** Čulno, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

76. Deseti zakon Božanskog Proviđenja je da *kada položaj (društveni) i bogatstvo vode krivim putem, tada čovek sam sebe vodi svojom pameću k njima (ka društvenim položajima i bogatstvu), jer njega Božansko Proviđenje vodi ne na krivi put, nego k onome što služi njegovom večnom životu. Naime, Božanska Promisao gleda na ono što je večno, jer Život koji je Bog, a od kojega je čovek, jeste Večan.*

Na čovekov um (*animus*) najviše utiču dve stvari: položaj (u društvu) i bogatstvo. Prvome je poreklo u ljubavi prema slavi i počastima, a drugome u ljubavi prema novcu i posedima. Oni tako utiču na um, jer pripadaju prirodnom čoveku*, pa stoga ljudi koji su samo prirodni misle da su oni stvarni blagoslovi koji dolaze od Boga, iako u stvari oni mogu da budu prokletstva, što se vidi iz toga što mogu da ih poseduju kako dobri tako i loši ljudi. Video sam ljude koji su bili na visokim položajima i bogati (na svetu), i u nebu i u paklu. Dakle, ako položaj i bogatstvo ne vode na loš put, tada dolaze od Boga, ali kada vode na loš put, tada su iz pakla.

Razlog što čovek na svetu ne razaznaje da li oni (tzv. Blagoslovi) dolaze od Boga ili od pakla jeste u tome što to ne može da vidi čovek čiji je prirodni čovek odvojen od duhovnog čoveka (u njemu samom); njih može da razlikuje duhovni čovek koji je u prirodnom čoveku, ali teško, zato što je prirodni čovek vaspitan od detinjstva da se ponaša kao da je duhovan. Stoga on ne samo što tvrdi nego i ubeđuje sebe da veruje kako usluge koje čini crkvi, svojoj zemlji, društvu i sugrađanima, dakle bližnjemu, čini radi njih samih, iako ih verovatno čini sebe i sveta radi. Čovek je u ovom stanju slepila ako nije odbacio zla iz svoga života kroz borbu protivu njih; jer sve dok su tu, on ne može ništa da vidi iz Duhovnog u svom Prirodnom (čoveku). On je kao čovek koji sanja da je budan, ili kao

* Za razliku od duhovnog čoveka, (*prim. prev.*)

noćna ptica koja tamu vidi kao da je svetlost. Takav je prirodni čovek kad su vrata zatvorena za nebesku svetlost, a ona je duhovno načelo koje prosvetljava prirodnog čoveka. Stoga je od velikog značaja da (čovek) zna da li su položaj i bogatstvo ciljevi ili sredstva – jer ako su ciljevi, onda su prokletstva, ali ako su sredstva, onda su blagoslovi; stoga ćemo prvo govoriti o ciljevima i sredstvima. (*Otkr. Obj. 1185*)

77. Cilj, srednji uzroci i efekti mogu se nazvati i načelni (početni) cilj, posredni ciljevi i krajnji cilj. Oni se nazivaju ciljevima jer načelni ili početni cilj, koji je sve u njima – kako *esse* (esencija) tako i duša – sve njih ostvaruje.* Početni cilj je ljubav čovekove volje, a međuciljevi su podređenije ljubavi, dok je krajnji cilj ljubav volje, koja postoji kao neka slika. Pošto je načelni cilj ljubav volje, to sledi da su posredni ciljevi, kao potčinjene ljubavi, predviđeni, pripremljeni kroz razum, i da je poslednji cilj u stvari svrha ili korist (*usus*). Sve ovo je trebalo navesti da bi se shvatilo kako počasti i bogatstvo mogu da budu blagoslovi, ali i prokletstva. (*Otkr. Obj. 1186*)

78. Pošto cilj, koji je ljubav čovekove volje, sebi kroz razum privlači sredstva koja vode konačnom cilju, i pošto sve vodi nekoj svrsi (*usus*), to sledi da cilj voli sredstva koja vode nekoj koristi, a ako to ne vodi toj svrsi, tada ona odbacuje ta sredstva, i privlači ili pribavlja druga. Iz ovoga je jasno kakav je čovek ako su njegovi početni ili načelni ciljevi položaj u društvu i bogatstvo; i ako on smatra da sve ostalo treba da se potčini glavnom cilju koji je svrha ili korist njemu samome. Uzmimo kao primer sveštenika kome je glavni cilj ljubav prema novcu ili prema posedima. Za njega su služba (Bogu), Reč, njegova učenost i besede zasnovane na toj učenosti, kao i

* Naime, prvobitni cilj ili svrha glavni su pokretači ili uzroci da se nešto ostvari, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

pouka koju daje članovima crkve i njihove obnova i spašenje, samo sredstva*. Ova sredstva on ceni prema vrednosti cilja koji ostvaruje, ali ih ne voli – iako kod nekih izgleda kao da ih voli – a bogatstvo je predmet njegove ljubavi, i ovaj cilj je sadržan u svim sredstvima kojima se služi. Zaista, on kaže da mu je želja da članovi crkve prime pouku, te da se poprave i spasu; ali pošto to kaže dok mu je na umu bogatstvo kao svrha ili cilj, to ona (ova sredstva) nisu deo njegove ljubavi; ona mu služe da preko njih stekne ugled i dobit. Sličan je slučaj sveštenika kome je cilj da se istakne (među drugima). Neka se dobit i počasti odvoje od onoga čime se on služi da ih postigne, tada ćete videti (kakav je on).

Sasvim je drugi slučaj ako su pouka, popravak i spašenje glavni (načelni) cilj, a položaj (u društvu) i bogatstvo sredstva; jer tada je karakter sveštenika sasvim drugačiji. U prvom slučaju je duhovan, dok je u drugom prirodan**. Kod sveštenika koji je duhovan – bogatstvo i položaj su blagoslovi, dok su kod onoga koji je prirodan – prokletstva. Da je tako, dokazano mi je iskustveno u duhovnom svetu. Video sam mnoge koji su mi rekli da su naučavali, pisali i vodili druge ka (duhovnom) preporodu, ali kada se pokazalo šta je bio cilj ili ljubav njihove volje, bilo je jasno da su u svemu postupali radi sebe i sveta, a nika-ko radi Boga i blišnjega, i da su, uistinu, kleli Boga i vređali blišnjega. Na takve se misli kod Mateje (7:22, 23) i kod Luke (13:26, 27). (*Otkr. Obj. 1187*)

79. Uzmimo kao primer kralja, princa, upravitelja ili službenika, čiji je glavni cilj ljubav za vladanjem, a ono što rade jesu sredstva. Službe koje oni obavljaju nisu radi dobrobiti kraljevstva, zajednice, zemlje, društva ili sugrađana, nego radi uživanja u vladanju, a to znači radi sebe. Te službe nisu to same po sebi, nego služe njihovom ponosu,

* Preko kojih dolazi do novca i poseda, (*prim. prev.*)

** Duhovan znači preporoden, a prirodan nepreporoden, (*prim. prev.*)

a oni ih obavljaju da bi sami sebe istakli, ne što ih vole; oni te službe uzdižu (pred drugima), dok se u sebi njima podsmevaju kao što neki gospodari rade sa svojom poslu- gom. Takve osobe video sam posle njihove smrti i bio iz- nenađen.* Video sam ih kao đavole u plamenu**; jer kada je ljubav ka vladanju glavni cilj, tada je to pakle- na vatra. Ali zato sam video i druge, kod kojih ljubav ka vladanju nije bila glavni cilj, nego ljubav prema Bogu i bližnjemu, a to je ljubav prema službama***; ovi su bili anđeli kojima je bilo dato da upravljaju u nebesima. Iz svega ovoga vidi se da položaj može da bude kako blagoslov tako i prokletstvo; kada je blagoslov, tada je od Gospoda, a kada je prokletstvo, tada je od đavola. Pri- roda ljubavi za vladanjem, kada je glavni cilj, predstavlje- na je u Reči o Vavilonu, gde se kaže da je njegov presto u nebu iznad Gospoda i da traži svu vlast za sebe. Stoga je on (Vavilon) uklonio klanjanje Bogu kako se ono propi- suje u Reči, a uveo klanjanje demonima, klanjajući se ži- vim i mrtvim ljudima, grobovima, kao i leševima i kostima. To je kraljevstvo predstavljeno Luciferom kod Isaije (14:4- 24); takvi koji su vršili vlast iz te ljubavi predstavljeni su Luciferom, ali ne i ostali. (*Otkr. Obj. 1188*)

80. Pošto ljubav ka vladanju i ljubav prema bogat- stvu preovlađuju u hrišćanskom svetu, i pošto su te ljuba- vi danas tako snažno ukorenjene da ih je teško prepoznati, od velike je važnosti da se zna šta je njihova priroda. One zavode svakog čoveka koji se ne kloni zala kao grehova; jer onaj koji se ne kloni zala, taj se ne plaši Boga i stoga ostaje prirodan. I pošto ljubav ka vladanju i novcu pripada prirodnom čoveku, on nije u stanju da na unutarnji način

* Ovde autor misli na osobe koje je poznavao u prirodnom svetu i koje je posle video u duhovnom svetu, (*prim. prev.*)

** Plamen se zaista vidi, ali nije stvaran jer je on samo prezentacija ljubavi prema samom sebi, (*prim. prev.*)

*** Radi njih samih, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

uoči ove ljubavi u sebi. Ako se ne popravi, on ih i ne vidi, a može se popraviti samo kroz borbu protivu zala. Veruje se da se čovek popravlja verom; ali vera u Boga ne postoji kod čoveka pre nego što on povede borbu protivu zala. A kada se čovek popravi na ovaj način, tada svetlost ulazi i utiče od Gospoda kroz nebo, dajući mu osećanje i sposobnost da vidi kakva je priroda ovih ljubavi odnosno da li one vladaju njime ili su mu potčinjene, to jest da li su na prvom ili na drugom mestu, jer su one kao stopala. Ako vladaju i ako su na prvom mestu, one tada zavode (na krivi put) i postaju prokletstva, ali ako su potčinjene i ako su na drugom mestu, tada ne zavode i postaju blagoslovi.

Svečano izjavljujem da su iznutra đavoli svi oni kod kojih ljubav prema vladanju zauzima prvo mesto. Ova ljubav se prepoznaje po tome što pruža uživanje koje prevazilazi svako drugo u čovekovom životu. Ona kao da neprestano izdiše iz pakla, a ta isparenja izgledaju kao vatra iz velike peći i uspaljuju srca onih ljudi koje Gospod ne štiti. A Gospod štiti sve one koji se poprave. No i pored toga, Gospod vodi i one druge, ali u paklu, iako to radi preko spoljnih stega, kao što su strah od kazne ili strah od gubitka ugleda, časti ili dobitka i zadovoljstava koja pružaju, tako isto i nagradama. On ne može da ih izvede iz pakla, jer ljubav ka vladanju ne prihvata unutarne (duhovne) stege, a to su strah od Boga i osećaj za dobro i istinu, pomoću kojih Gospod vodi u nebo i u nebu sve one koji idu za Njim. (*Otkr. Obj. 1189*)

81. Sada ćemo reći ponešto o tome kako Božanska Promisao ne vodi nikada čoveka krivim putem, već ga vodi uvek na način koji njemu služi u odnosu na večni život; jer se i to odnosi na položaj i bogatstvo. Da je tako, jasno je iz onoga što sam video u nebesima. Nebesa su izdeljena u društva, a u svakom ima (ljudi duhova) koji su zauzimali položaje i bili bogati (na svetu); prvi su u takvoj

slavi, a drugi u takvom bogatstvu, da se nikakva slava i bogatstvo na svetu ne mogu s tim uporediti. Prvi su mudri, a drugi obiluju znanjima; prvi vode (druge) mudročću, a drugi prevazilaze ostale znanjima (*scientia*). Položaj i bogatstvo mogu se steći bilo da je čovek mudar bilo da nije. Onaj koji ima mudrost voli je radi koristi (bližnjemu). Voleti mudrost znači voleti znanja (*cognitiones*) o dobrom i istinitom radi koristi koje ona čine (bližnjemu). Kada se ta korist voli više od sebe samoga i sveta, i kada se znanja o istini i dobru stiču da bi bila korisna drugima, tada su te koristi (službe) na prvom, a položaj i bogatstvo na drugome mestu. To je slučaj sa svima onima koji su u nebesima; oni od mudrosti gledaju na položaje, a od znanja na bogatstvo, kao što čovek gleda na svoju odeću. (*Otkr. Obj. 1190*)

82. Opisaćemo i slavu i bogatstvo anđela u nebu. U nebu postoje upravljači višega i nižega ranga, koje Gospod raspoređuje i postavlja u skladu s njihovom mudročću i inteligencijom. Najviši među njima, a to je onaj koji se ističe mudročću, obitava u sredini, u palati s kojom se ništa na svetu ne može porediti. Njena arhitektura je tako zadivljujuća da uistinu mogu reći kako se ne može opisati prirodnim jezikom, čak ni njen stoti deo, jer je to Umetnost sama.

Unutar palate nalaze se stanovi i odaje, a u njima nameštaj i ukrasi koji sjaje kao zlato i drago kamenje, u oblicima koje nijedan umetnik na svetu ne može oponašati ni slikom ni skulpturom. I ono što je začuđujuće, svaka pojedinačna stvar do u tančine je prilagođena nekoj svrsi (*usus*). Svako ko uđe, vidi svrhu kojoj su te stvari namenjene, i kao da to opaža (čulno) kroz njihove oblike. Niko ko je mudar a ulazi (u tu palatu), ne gleda te oblike, već upravlja svoju misao na svrhu (kojima te forme služe), jer one čine da takav uživa u svojoj mudrosti. Oko palate su portici, rajski vrtovi i manje palate, od kojih je svaka

Emanuel Swedenborg

za sebe stanište nebeskog uživanja i koje imaju svoje oblike lepote. Pored tih i ostalih izvanrednih stvari, tu su i stražari u odeći koja sija. Upravljači potčinjeni glavnom vladaru uživaju u sličnom sjaju, prema stepenu svoje mudrosti. A njihova mudrost meri se stepenom njihove ljubavi prema službama koje vrše. To nije slučaj samo sa onima koji imaju vlast, nego i sa svima koji tu obitavaju i koji vole službu, a vrše je tako što se bave raznim zanimanjima.

Međutim, samo mali broj stvari moguće je opisati, ali je bezbroj onih koje se ne mogu opisati. Ove poslednje su duhovne po svojem poreklu i ne ulaze u ideju prirodnog čoveka, pa se kao takve ne mogu opisati rečima, jedino može da se kaže kako tu mudrost gradi svoj stan i prilagođava ga sebi, tako što sve ono što je sakriveno u znanjima kao da dolazi da joj pomogne i da prima njene naloge. Sve ovo je rečeno da bi se znalo kako se sve u nebesima odnosi na položaj i bogatstvo; položaj na mudrost a bogatstvo na znanja; i da je to ono k čemu čoveka Gospod vodi kroz Božansku Promisao. (*Otkr. Obj. 1191*)

83. Sada će se reći nešto o službama (*usus*) kroz koje ljudi i anđeli postaju mudri. Voleti službe jeste isto što i voleti bližnjega, pošto službe u duhovnom smislu označavaju bližnjega. Ovo se vidi iz toga što svaki čovek voli drugoga (čoveka), ne radi njegovog lica ili osobe, nego radi onoga što taj hoće i što razume, jer on voli onoga koji voli dobro i koji shvata dobro, a ne voli onoga koji ne želi dobro i koji ne shvata dobro. I stoga što se neko voli zbog tih osobina, sledi da nije svaki čovek čovek, u stvari bližnji, i da to nije njegova duhovna priroda. Stavite pred sebe deset ljudi ne bi li među njima izabrali jednog da radi s vama u kancelariji ili u nekoj trgovini; nećete li prvo ispitati i odabrati onoga koji je najbliži onom čemu treba da služi? Tako bi taj bio vaš bližnji, kojega biste pretpostavili ostalima i kojega biste voleli. Ili, ako se približite desetini devojaka da biste jednu odabrali za svoju suprugu,

zar ne biste ispitali osobine svih pa, ako dadu pristanak, verili onu koju zavolite? Tako bi ona bila vaš bližnji među svima ostalima. Ako biste rekli: „Svi ljudi su moji bližnji i treba da se vole bez obzira na razlike među njima“, u tom slučaju trebalo bi voleti đavola kao što se voli anđeo u ljudskom obliku ili javnu žensku kao devicu.

Razlog što se neko voli nije samo to što svakog čoveka treba ceniti i voleti, niti je to zbog njegove volje i razuma, već je i radi službe (*usus*) koju vrši odnosno koju bi mogao vršiti. Vredan čovek je onaj koji obavlja neku službu, a onaj koji ne obavlja nikakvu službu kao da i nije čovek. Ovakvog Čoveka zajednica podnosi dok je na svetu gde živi od svoga *ega* (*proprium*), ali kada posle smrti postane duh, dospeva u pustinju. Čovek je, dakle, onakav kakva je njegova služba (*usus*). A službe su mnogostruke, bilo da su nebeske bilo da su paklene. Nebeske službe su one koje su korisne crkvi, otadžbini, društvu i sugrađanima, i koje oni (ljudi ili duhovi) vrše manje ili više, bliže ili dalje od svrhe kojoj služe. Nasuprot ovima, paklene službe su one u kojima čovek služi samo sebi (*ego* ili *proprium*) i onima koji su s njim povezani; a kada takvi i služe crkvi, svojoj zemlji, društvu ili sugrađanima, to nije radi svrhe, već radi njih samih. Međutim, (prirodna) svrha svakoga čoveka treba da bude da sebi i onima koji od njega zavise pribavi sve što je potrebno za život.

Kada čovek voli službe koje obavlja na prvome mestu, a svet i sebe na drugome, tada je prvo njegovo duhovno, a drugo njegovo prirodno načelo (princip); u ovom slučaju duhovno vlada, a prirodno služi. Iz toga se jasno vidi šta je duhovno a šta prirodno. Na to se odnose Gospodove reči kod Mateje:

Ištite prvo carstvo nebesko i njegovu pravdu, a sve drugo će vam se dodati. (Mateja, 6:33)

Carstvo nebesko su Gospod i Njegovas crkva, a pravda je duhovno, moralno i građansko dobro; kao i svako dobro

Emanuel Swedenborg

koje se tvori iz ljubavi prema tim službama. Razlog što će sve ostalo biti dodato jeste to što Gospod od Koga je svako dobro, kada je služba na prvome mestu, udeljuje sve ono što vodi večnom životu i sreći jer, kao što je primećeno, sve ono što se odnosi na Gospodovo Božansko Proviđenje, odnosi se i na ono što je večno. To što će se dodati, odnosi se na hranu i odeću, jer hrana znači sve ono što je unutrašnje, koje hrani dušu, dok odeća znači sve ono što je spoljašnje, koje služi unutrašnjem kao što telo služi duši. Sve unutrašnje odnosi se na ljubav i mudrost, a sve spoljašnje na bogatstvo i položaj (u društvu). Iz ovoga se vidi što znači voleti službu radi službe i iz kojih službi potiče čovekova mudrost – ona mudrost iz koje i prema kojoj svako ima položaj i bogatstvo u nebu. (*Otkr. Obj. 1193*)

84. Pošto je Čovek stvoren da bi bio koristan (da obavlja službu, *usus*), a to je da voli bližnjega, stoga svi oni koji dolaze u nebo, ma koliko da ih ima, moraju da budu korisni (da obavljaju službu). Prema službi i prema ljubavi za službu svi stanovnici neba primaju užitek i blaženstvo, tako da nebeska radost dolazi samo iz toga izvora. Mnogo se vara svako ko misli da se takva radost može uživati u besposlici; ni u paklu se ne trpe uzaludni duhovi, jer tamo postoje radionice, i sudije koje nalažu tamošnjim stanovnicima šta da rade svakog dana. Oni koji ne rade to što im je naloženo, ne primaju ni hranu ni odeću, već stoje gladni i nagi, pa su tako prinudeni da rade. Razlika je u tome što se u paklu služba vrši iz straha, a u nebu iz ljubavi; ne strah, već ljubav donosi radost.

Pa ipak, dozvoljeno je da se rad (zanimanja) ponekad zamene zabavama u društvu ostalih, jer su i te zabave od neke koristi. Bilo mi je dopušteno da vidim mnogo toga u nebu i na svetu, kao i u ljudskom telu, te da razmišljam o službama, pa mi je bilo otkriveno da sve u njima služi nečemu; a ako nešto više ne služi ničemu, to se odbacuje i osuđuje. (*Otkr. Obj. 1194*)

ČETVRTO POGLAVLJE

Stvaranje

85. Reći ćemo nešto ovde o životu životinja, a posle toga i o duši biljaka. Ceo svet sa svim u njemu, u opštem i u posebnom, postoji i održava se po Gospodu, Tvorcu svemira. Postoje dva sunca, jedno je Sunce duhovnog sveta, a drugo je sunce prirodnog sveta. Sunce duhovnog sveta je Gospodova Božanska Ljubav; sunce prirodnog sveta je čista vatra. Od Sunca koje je Božanska Ljubav počeo je rad na stvaranju, a pomoću sunca koje je vatra, on je završen.* Sve ono što proističe od Sunca, koje je Božanska Ljubav, naziva se duhovnim, a sve ono što potiče od sunca, koje je vatra, naziva se prirodnim. Ono što je duhovno potiče iz samog sebe, a ono što je prirodno nema života od sebe; i zbog toga sve u svemiru postoji i održava se iz ova dva izvora, a iz toga sledi da Duhovno i Prirodno postoje u svemu što je stvoreno u ovom svetu, gde je Duhovno kao duša a Prirodno kao telo; ili Duhovno (postoji) kao unutrašnje, a Prirodno kao spoljašnje; ili Duhovno kao uzrok a Prirodno kao posledica.

Svaki mudar čovek svestan je da se ove dve stvari ne mogu odvojiti; jer ako odvojite uzrok od posledice, posledica nestaje; ako odvojite unutrašnje od spoljašnjeg, ovo poslednje nestaje, isto kao kada se duša odvoji od tela. Do sada nije bilo poznato da takva povezanost postoji u svim pa i u najsitnijim delovima prirode; a to je bilo zbog neznanja o duhovnom svetu, o Suncu u tome svetu, o toploti

* Iz ovoga bi se reklo da je prvo stvoren Duhovni svet, pa tek onda prirodni, u kojem kao da duhovni počiva, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

i svetlosti (u tome svetu), a i zbog ludila čulnih ljudi koji sve pripisuju prirodi a retko šta Bogu, iako nema ničega u prirodi u čemu ne postoji i Duhovno. Postojanje toga (Duhovnog) u svemu što postoji u tri prirodna carstva biće dokazano na sledećim stranicama, kao i njegove osobine. (*Otkr. Obj. 1196*)

86. Gledajući na sve subjekte i objekte u tri prirodna carstva, koja obuhvataju sve u svetu, mogu se rasvetliti i potvrditi sledeće tačke – a to je da je Duhovno sjedinjeno sa svim što je Prirodno u svemu što postoji na svetu, kao što je duša sjedinjena s telom u svim njegovim delovima, ili kao što uzrok postoji u svakoj posledici. Da takvo jedinstvo duhovnog i prirodnog postoji u svim subjektima i objektima životinjskog carstva zajedno i pojedinačno, vidi se iz izvanrednih činjenica koje su opazili učeni ljudi i (učena) društva, a što su oni izneli ne bi li to ispitali svi oni koji vole da pronađu uzroke (stvari koje postoje).

Mnogima je poznato da životinje svih vrsta, kako velike tako i male, kako one koje hodaju tako i one koje puze po zemlji, lete vazduhom ili plivaju u vodi, po urođenom nagonu koji se naziva instinktom znaju kako da se množe, kako se odgajaju i hrane mladi po rođenju i koja im hrana odgovara. Tako isto oni znaju svoju hranu po njenom izgledu, mirisu i ukusu, kao i to gde je treba tražiti i prikupiti. Dalje, znaju svoja staništa i mesta gde prebivaju, gde se njihovu parovi mogu naći po njihovim glasovima i po razlikama u tonovima, kao i šta žele. Znanje o svemu tome je po svojoj prirodi duhovno, kao i osećanje iz kojega to znanje potiče. Njihovo pokrivalo je od prirode, kao što je od prirode i njihovo razmnožavanje.

Štaviše, životinje su slične ljudima po organima, udovima i utrobi u telu, kao što su slične i njihove službe (funkcija, *usus*). Imaju oči i vid kao čovek; uši i sluh; nozdrve i njuh; usta, jezik i ukus; kao i čulo dodira sa svim varija-

cijama. A kada je reč o unutrašnjim delovima tela, one (kao i čovek) imaju utrobu, dva mozga, srce i pluća, želudac, jetru, pankreas, žuč, creva, kao i organe koji proizvode krv i koji čiste sistem, i organe po kojima se razlikuju i rađaju. Isto tako slične su čoveku po živcima, krvnim sudovima, mišićima, koži, hrskavici i kostima; a sličnost je takva da je u tim stvarima čovek životinja. U *Nebeskim tajnama* bilo je pokazano da sve ove stvari kod čoveka imaju svoje saobraznosti (korespondencije) sa društvima u nebu; a tako je i sa životinjama. Iz ove saobraznosti vidi se da Duhovno deluje na Prirodno, i to tako da je prvo uzrok a drugo posledica. Međutim, ovo su samo opšti znaci i oni svedoče o povezivanju koje postoji u tome carstvu. (*Otkr. Obj. 1197*)

87. Posebne oznake koje svedoče o sličnostima brojne su i izvanredne, a kod nekih vrsta životinja jesu takve da čulni čovek, čije su misli povezane s materijalnim stvarima, izjednačava moći koje imaju životinje sa čovečjim moćima. Na osnovu te zablude on zaključuje da je stanje njihovog života (čoveka i životinje) slično posle smrti, navodeći da, ako on živi posle smrti, onda žive i one, ili ako one umiru, tada i on umire. Znakovi koji svedoče u korist verovanja čulnog čoveka jesu to što kod nekih životinja postoje slični oprez i lukavstvo, slična bračna ljubav, slično prijateljstvo, ponekad čak i slične ispravnost i dobronamernost, jednom rečju, imaju moralnu prirodu nalik na čovekovu. Na primer, prema urođenom svojstvu i mentalnoj sposobnosti psi znaju da verno stražare. Psi znaju šta gospodar hoće i po najmanjem znaku kojim se izražava osećanje; mogu da ga pronađu po mirisu stopala ili odeće; znaju da se orijentišu u oblasti u kojoj žive i brzo nađu put svojoj kući, čak i tamo gde nema staza i kroz gustu šumu. Iz svega toga čulni čovek zaključuje da pas ima slično znanje, kao i inteligenciju i mudrost. A ovome se ne treba čuditi ako se zna da on sve takve sposobnosti

Emanuel Swedenborg

koje ima pas pripisuje prirodi. Drugačije je s duhovnim čovekom; on vidi da u svemu ima nešto duhovno što sve vodi, i da je to sjedinjeno s prirodnim.

Posebni znaci opažaju se kod ptica. One znaju kako da sagrade gnezdo, kako da nose jaja i sede na njima, kako da izlegu mlade i da ih, iz ljubavi koja postoji između roditelja i potomstva, greju ispod krila i hrane iz svojih kljunova, sve dok ne odrastu i ne steknu krila, i dok ne steknu ista znanja kao i roditelji, tako da mogu da se brinu o sebi, a to je sve posledica duhovne stvari koja je u njihovoj duši. A posebni znaci vide se u sadržaju jaja, u kojima postoje začeci nove ptice, okruženi svim onim što služi oblikovanju fetusa, počev od glave pa do svih delova tela. Može li sve to da bude od prirode? Jer ovde nije reč samo o množenju nego i o stvaranju, a priroda ne stvara. Šta priroda ima zajedničko sa životom, osim to što se život oblači u prirodu, te se pojavljuje i ima oblik životinje?

Među posebnim znakovima su larve (iz kojih se legu leptiri). Kada one počnu da se menjaju, okruže se kao nekakvom matericom, kao da će se ponovo roditi. Tako se pretvaraju u nimfe i krisalide, i posle određenog vremena izlegu se lepi leptiri i polete u vazduh kao u svoje nebo, gde se mužjaci i ženke igraju kao venčani supruzi. Oni se hrane mirišljivim cvećem i polažu jajašca brinući se da ostave potomstvo. Duhovan čovek u ovome vidi sličnost sa čovekovim preporodom. A to i jeste predstava njegovog uskrsnuća, a to znači nečeg duhovnog.

Još upečatljiviji znaci vidljivi su kod pčela, koje imaju oblik upravljanja sličan ljudskom. One sebi grade ćelije od voska po umetničkim pravilima u pravilnim nizovima, s pogodnim prolazima kroz koje izlaze i ulaze; pa ih tada ispunjavaju medom koji sakupljaju s cveća. One postavljaju nad sobom kraljicu, iz koje kao iz zajedničkog roditelja potiče njihova buduća rasa. Ona boravi iznad svog naroda, okružena stažarima, a ovi je slede kada treba da postane majka, od ćelije do ćelije, dok polaže jajašca u

svaku od njih. Ona to ponavlja bez prestanka sve dok se ne isprazni, a onda se vraća kući, da bi ponovila isti proces iznova. Njeni stražari, koji nemaju druge dužnosti nego da njoj služe, osim možda da je nadahnjuju ljubavnom željom, tada postaju beskorisni, pa da ne bi ušli (u košnicu) i potrošili plod rada drugih, bivaju izbačeni i lišeni krila. Na taj način zajednica se oslobada svojih beskorisnih članova. Posle, kada poraste nov naraštaj, njime kao da upravlja opšti glas koji se čuje nalik na brujanje, da odu i nađu sklonište i hranu za sebe. One (nove pčele) odlaze i okupljene kao roj ustanovljuju isti poredak u svom novom prebivalištu.

Ove i slične pojedinosti koje su istraživači objavili, ne razlikuju se mnogo od kraljevstava i republika koje se zasnivaju na ljudskim inteligenciji i mudrosti, a prema zakonima pravde i rasuđivanja. Pčele, isto kao i ljudi, kad osete da se približava zima, pripreme zalihe, da ne bi uginule (od gladi). Ko će poreći da to ima duhovno poreklo? Meni su sve te pojave ubedljiv dokaz da postoji duhovni uticaj (*influx*) iz duhovnog u prirodni svet; a začuden sam kada vidim kako se sve te pojave smatraju delovanjem same prirode, kao što misle neki ljudi koji su ispunjeni svojom vlastitom inteligencijom. (*Otkr. Obj. 1198*)

88. Niko ne razume prirodu života zemaljskih zveri, nebeskih ptica i morskih riba ako ne zna kakva je njihova duša (*animus*). Da svaka životinja ima dušu, poznata je činjenica. Jer životinje žive, a život je duša; stoga se one u Reči nazivaju živim dušama. Da je ova duša u svom poslednjem obliku, koji je telesan i koji se vidi kao telesan (oblik), a da je ta duša životinja, najbolje se vidi u duhovnom svetu. Jer u duhovnom svetu, baš kao i u prironom, vide se zveri, ptice i ribe svih vrsta, i to takvog oblika da se ne razlikuju od onih na zemlji. Ali razlika je u tome što one (životinje) u duhovnom svetu prividno postoje iz osećanja anđela i ljudi, te su one samo prividi osećanja.

Emanuel Swedenborg

Iz tog razloga one nestanu kada duh ili anđeo ode, ili kada prestane to osećanje. Stoga je jasno da njihova duša nije ništa drugo (nego to osećanje), pa prema tome ima onoliko vrsta i klasa životinja koliko ima vrsta i klasa osećanja.*

U onome što sledi videće se da osećanja koja se u duhovnom svetu pokazuju kao životinje, nisu unutrašnja duhovna osećanja već spoljašnja duhovna osećanja, koja se nazivaju prirodnim; dalje, da svaku dlaku ili vlakno vune na nekoj životinji, ili pero na ptici, ili peraje i krljušt na ribi oblikuje njihova duša, a to znači da nije od Duhovnog pokrivenog prirodnim. No sada ćemo reći nešto o životinjama koje se pojavljuju u nebu i paklu, kao i u svetu duhova koji je između neba i pakla. (*Otkr. Obj. 1199*)

89. Pošto su celo nebo, ceo pakao i ceo svet duhova podeljeni u društva prema klasama i vrstama osećanja, i pošto su životinje predstave tih osećanja, stoga se jedna klasa sa svojim vrstama životinja pojavljuje u jednom društvu, a druga u drugom. U nebeskim društvima pojavljuju se blage i čiste životinje; u paklenim društvima divlje i nečiste zveri, a u svetu duhova životinje izmešanih vrsta. Često sam ih video i tada sam znao kakvi anđeli i duhovi tu obitavaju; kakvi su (anđeli i duhovi) zna se po onome što se pojavljuje pored i oko njih, to jest njihova osećanja se prepoznaju kako po predmetima tako i po životinjama. U nebesima se vide jaganjci, ovce i koze, potpuno slični onima na svetu; zatim gugutke, golubovi, rajске price i mnoge druge ptice lepih oblika i boja; ribe u vodi, samo što su ove u nižim delovima neba. S druge strane, u paklu se vide psi, lisice, vuci, tigrovi, svinje, miševi i mnoge druge divlje i nečiste zveri, pored mnogih vrsta zmija otrovnica, pa onda vrane, sove i noćne ptice. A u svetu duhove vide se kamile, slonovi, konji, magarci, volovi, jeleni, lavovi, leopardi, medvedi, a i orlovi, ki-

* Autor govori o životinjskoj duši kao o potpuno zavisnoj od čovekove duše, (*prim. prev.*)

tovi, svrake, paunovi i jarebice. A video sam i sastavljene (kombinovane) životinje, kao one koje su videli proroci i koje su opisane u Reči, kao i u *Otkrivenju (Jovanovom, 13:2)* i drugde.

Kako postoji tolika sličnost između životinja koje se pojavljuju u tome svetu i onih u ovome svetu da se uopšte ne razlikuju; i pošto ove postoje kao predstave osećanja anđela u nebu i požuda duhova u paklu, iz toga sledi da su prirodna osećanja i požude njihova duša (duša životinja), i da su životinje u stvari saobraznosti (korespondencije) tih osećanja. Na ovome mestu nećemo objašnjavati koje osećanje ili koja požuda oblikuju dušu ove ili one životinje, da li zemaljske zveri ili dnevne ili noćne ptice, ribe koje žive u bistroj ili mutnoj vodi. Životinje se često pominju u Reči i imaju značenja koja se slažu s njihovim dušama (*animus*). Šta predstavljaju ovce, koze, jarci, jaganci, golubice, volovi, kamile, konji, magarci, jeleni, kao i ptice, objašnjeno je u *Nebeskim Tajnama (br. 1200)*.

90. Pošto smo izneli prethodno, sada ćemo objasniti šta je duša (*animus*) životinja. Gledano po sebi, duša životinja je duhovne prirode; jer osećanje bilo koje vrste, dobre ili zle, jeste duhovno jer potiče od neke ljubavi i dolazi od svetlosti i toplote koje proističu od Gospoda kao Sunca; a sve što proističe od toga – jeste duhovno. Da su loša osećanja, nazvana požudama (pohotama), duhovnog porekla, jasno je iz onoga što je prethodno rečeno o zlim ljubavima i bezumnim požudama paklenih i zlih duhova. Divlje zveri čije duše predstavljaju slična zla osećanja, kakvi su miševi, zmije otrovnice, krokodili, gušteri i njima slične vrste, kao i škodljivi insekti, nisu bile stvorene u početku, već imaju poreklo u paklu, u močvarama, zagađenim i smrdljivim vodama, kao i na mestima gde se nalaze izmet i mokraćna isparenja*, koja su povezana s paklenim društvima.

* Na ovom svetu, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

Bilo mi je dozvoljeno da sam iskusim kako takav odnos postoji. Tako isto u svemu što je duhovno postoji pokretljiva sila koja se oseća gde god se u prirodi nalaze takva isparenja, a postoji tako isto i sila razmnožavanja, koja stvara ne samo organe za kretanje već i organe za razmnožavanje kroz utrobu (*uterus*) i jaja.* Dakle, u početku su stvorene samo korisne i čiste životinje čije su duše (*animus*) dobra osećanja. Međutim, treba dodati da duše životinja nisu duhovne u istom stepenu kao ljudske duše, ali su duhovne u nižem stepenu; jer postoje stepeni u duhovnim stvarima. I o osećanjima nižeg stepena, iako su duhovna, treba govoriti kao o prirodnim, jer su slična osećanjima prirodnog čoveka. U čoveku postoje tri stepena prirodnih osećanja, a tako isto i u životinjama. U najnižem stepenu su insekti raznih vrsta; u višem stepenu su ptice, a u najvišem su zemaljske životinje, koje su bile stvorene u početku. (*Otkr. Obj. 1201*)

91. Razlika između ljudi i životinja nalik je onoj između budnog stanja i sna, ili između svetlosti i senke. Čovek je duhovan ali u isto vreme i prirodan. Čovek ima volju i razum, gde je volja prijemnik toplote iz neba, a razum prijemnik nebeske svetlosti, koja je mudrost. S druge strane, životinja nema ni volju ni razum, već umesto volje (ima) osećanje, a umesto razuma znanje (*scientia*). Kod čoveka volja i razum deluju kao jedno, ali mogu i da ne deluju kao jedno; jer čovek može da iz razuma misli nešto što nije iz njegove volje, to jest on može da misli ono što neće**; kao i obratno, on može da hoće nešto čemu se njegove misli protive. A kod životinje osećanje i znanje čine jedno i ne mogu se odvojiti, jer je

* Ovde autorova misao nije sasvim jasna: da li samo hoće da kaže kako nečista mesta na zemlji *korespondiraju* lošim osećanjima i požudi, ili želi da kaže kako mesta gde se skuplja nečistoća (ljudskog porekla) na zemlji *privlače* paklene duhove, (*prim. prev.*)

** Što se protivi njegovoj volji, (*prim. prev.*)

kod nje znanje ograničeno osećanjem, a osećanje se uvek povodi za znanjem*. Ali nije tako sa čovekom. Njegove dve životne sposobnosti, razum i volja, mogu se odvojiti, kao što je već primećeno; dakle, čovek može da razruši red svoga života tako što može da misli protivno onome što hoće, i da hoće ono čemu se protivi njegov razum, te ga u tome slučaju razara. Stoga je rođen u potpunom neznanju, tako da se on preko znanja uvodi u red kroz razumevanje (razum). Red u kojem je čovek bio stvoren bio je da voli Boga iznad svega a bližnjega kao samog sebe, ali stanje u koje je sebe doveo pošto je srušio taj red, jeste da sebe voli iznad svega a svet kao samoga sebe. Ali pošto čovek ima duhovni um koji je iznad prirodnog (uma), on ima moć da razmatra ono što se odnosi na nebo i na crkvu, kao i ono što se odnosi na moral i na zakone, i kako se ovi odnose na istine i dobra, koji se nazivaju duhovnim, moralnim i građanskim – pored prirodnih znanja (*scientiarum*) – ali i na suprotno kao što su laži i zla, stoga čovek ima moć ne samo da misli analitički i da zaključuje već i da prima uticaj (*influx*) od Gospoda kroz nebo, te da tako postane pametan i mudar. Nijedna životinja nema ovakvu moć zato što njeno znanje, koje ne dolazi od razuma, jeste znanje koje pripada njenom osećanju – koje je njena duša. Ovo znanje koje pripada osećanju postoji u svemu što je duhovno, jer Duhovno koje proističe od Gospoda kao Sunca jeste svetlost sjedinjena s toplotom, ili mudrost sjedinjena s ljubavlju. A znanje (*scientia*) pripada mudrosti, dok osećanje pripada ljubavi, ali ono (postoji) i u stepenu koji se naziva prirodnim.

Pošto čovek ima i duhovni i prirodni um, s tim što je prvi iznad drugoga, i pošto je u čovekovoј prirodi da može da razmatra i voli istine i dobra u svakom stepenu, bilo u vezi s prirodnim umom bilo odvojeno od njega,

* Misli se na nagonsko znanje, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

to sledi da je čovekovo unutarnje (biće), koje je pripojeno i jednom i drugom umu, u stanju da se uzdigne ka Gospodu po Gospodu, i da se poveže s Njim; iz tog razloga čovek večno živi. Ovo nije slučaj sa životinjom; ona nema duhovni um već samo prirodni, pa se stoga njeno unutrašnje (biće) ne može uzdići ka Gospodiu i vezati se za Njega, pa stoga životinja ne živi posle smrti. Istina, životinju vodi jedna vrsta duhovnog uticaja koji se uliva u njenu dušu, ali se njen duhovni deo ne može uzdignuti; taj deo samo može da se spušta nadole. Stoga ovaj duhovni deo može da gleda samo na ono što se odnosi na osećanja, a ova se odnose samo na ishranu, stanište i razmnožavanje, te ih može prepoznati pogledom, mirisom i ukusom, koji su povezani sa čulima.

Kako čovek, zato što ima duhovni um, može da misli razumno, to on ima i sposobnost govora; jer govor pripada misli koja potiče iz razuma, i može da vidi istinu u duhovnom svetlu; a životinja ne može da razumno misli, već samo može da poznaje prema osećanju, te može samo da odaje zvuke koji se razlikuju prema njenim potrebama. (*Otkr. Obj. 1202*)

92. Sada ćemo nešto reći o biljnom carstvu, a to znači o biljnoj duši, pošto se u svetu ne zna da je i ova duša duhovna. Pod biljnom dušom misli se na napor (energiju) kojim se iz semena stvara biljka, kroza sve postupne faze, sve do novih semenki, te se tako množe kroz godine u beskonačnost. Čini se kao da u svakoj biljci postoji ideja Beskrajnog i Večnog; pošto se jedno seme može umnožiti kroz godine sve dok ne napuni celu zemlju, sve iz semena u seme u beskrajnom nizu. Jer ova sila, po kojoj (biljka) raste od korena preko izdanka, stabljike, zatim preko grana, lišća, cveta i plodova sve dok ne dođe do novog semena, (ova sila) nije prirodna već duhovna. Ova duhovna sila na sličan način se pokazuje i u životinjskom carstvu. Tako biljke postaju od semena; u njima

je nagon da se razmnožavaju; da daju stabljiku kao svoje dete, stablo kao telo, grane kao ruke, vrh kao glavu, koru kao kožu, a lišće kao pluća; da odrastaju tokom godina; da cvetaju kao devojke pre udaje, te da se posle njihove utrobe i jaja šire donoseći plod kao potomstvo; da je u ovome plodu opet seme iz kojega se kao i u životinjskom carstvu semenke šire u vrste i porodice. Ove i slične pojedinosti, koje su posmatrali botaničari i primetili sličnost između ta dva carstva, pokazuju da ova stvaralačka sila nije iz prirodnog nego iz duhovnog sveta. Iz onoga što sledi videće se da je živa sila kao početni uzrok duhovna, i da je mrtva sila kao instrument prirodna. (*Otkr. Obj. 1203*)

93. Način na koji se duhovno uliva u biljke i deluje na njih, a koji se pokazuje kao napor ili delovanje, ne može se shvatiti ako se ne objasne ovi stavovi:

1) Sve u prirodi postoji i održava se iz Duhovnog i pomoću njega.

2) Sama po sebi priroda je mrtva, pošto je bila stvorena u takvom redu da se u nju Duhovno oblači kao u oblike, koji služe nekoj svrsi i gde se ona (svrha) završava.

3) Postoje dve glavne forme: duhovna koja pripada životinjama i prirodna koja pripada biljkama.

4) Postoje tri sile u svemu što je duhovno: aktivna (delujuća), kreativna (stvaralačka), i formativna (oblikujuća).

5) Biljke i životinje – kako one koje se pojavljuju u nebu, tako i one na svetu – postoje od Duhovnog i pomoću tih (duhovnih) sila.

6) Oba (carstva), i životinje i biljke, imaju isto poreklo, pa prema tome i istu dušu; razlika je u oblicima u kojima se prima uticaj*.

7) Poreklo je u svrsi (*usus*).

* Iz Duhovog sveta, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

Samo ako se ovi stavovi razjasne, mogu se shvatiti uzroci ovih divnih pojava u biljnom carstvu. (*Otkr. Obj. 1204*)

94. 1) *Sve u prirodi postoji iz Duhovnog (sveta) i pomoću njega.*

Ovome je razlog to što ništa ne može da postoji ako nije iz nečega što mu prethodi, pa tako na kraju (postoji) od Njega koji jeste i postoji u Njemu; a On je Bog. Prema tome, Bog se zove *Esse* (Biće) i *Existere* (Postojanje): *Jah od Esse*, a *Jehova od Esse* i *Existere*, u Njemu. Razlog što ništa u prirodi ne može postojati a da nije iz Duhovnog (sveta) jeste u tome što ništa ne može postojati ako nema dušu, jer sve što je suština naziva se dušom. Jer ono što u sebi nema suštinu, to ne postoji, to je ništa, jer nema *esse* (biće) iz kojega izvodi svoje postojanje; takav je slučaj s prirodom; njena suština, od koje postoji, jeste Duhovna, jer ona u sebi ima Božansko *Esse*, kao i Božansku Silu – aktivnu, kreativnu i formativnu – kao što će se videti u onome što sledi. Ova suština može se nazvati i dušom, jer sve što je duhovno, to živi; a kada ono što živi deluje na ono što ne živi – kao što je to u slučaju kada deluje na prirodno – tada ili živi od sebe ili samo ima izgled života; prvo je slučaj sa životinjama a drugo s biljkama. Razlog što sve u prirodi postoji od Duhovnog (sveta ili principa) jeste to što nema posledice bez uzroka. Sve što postoji u obliku posledice, potiče iz uzroka, pošto se odvaja sve ono što ne potiče iz nekoga uzroka. A to je slučaj s prirodom; sve pojedinačno i posebno što pripada prirodi jesu posledice uzroka, koji mogu biti prvi ili unutarnji i viši uzrok, a koji proističu neposredno od Boga. Jer pošto postoji duhovni svet, koji je prvi, unutarnji i viši od prirodnog sveta, stoga je uzrok sve ono što pripada prethodnom, a sve što pripada poslednjem jeste posledica. Nastanak jednog iz drugog jeste razvoj u prirodnom svetu, ali je to iz uzroka koji postoje u duhovnom svetu; jer gde je uzrok jedne posledice, tamo treba naći

i uzrok ostalih posledica. Jer svaka posledica postaje uzrokujuća posledica* sve do poslednje, gde uzročna sila prestaje. Ali to neprekidno deluje iz Duhovnog sveta jer jedino u njemu postoji ova sila; iz tog razloga sve u prirodi dolazi iz Duhovnog i pomoću njega.

U prirodi postoje dva posredna (srednja) uzroka koji čine posledicu, bilo da se radi o stvaranju bilo o oblikovanju. Ova dva posredna uzroka jesu svetlost i toplota; svetlost oblikuje supstanciju, a toplota podstiče delovanje (akciju), gde snaga u oba slučaja dolazi od sunca. Prisustvo sunca koje se vidi kao svetlost deluje na sve sile ili supstance svih pojedinačnih stvari, i to prema obliku u kojem postoje od stvaranja – a to je uobličavanje (modifikacija). S druge strane, prisustvo sunca koje se opaža kao toplota širi svaku pojedinačnu stvar, stvarajući i aktivnu i pasivnu silu, i to prema obliku, izazivajući posledicu koju ona nosi u sebi od stvaranja. Ovaj napor (energija), koji kao toplota postaje sila i koji deluje i u najsitnijim oblicima u prirodi, dolazi iz Duhovnog (sveta) delujući u njima i na njih (oblike). (*Otkr. Obj. 1206*)

95. 2) Sama po sebi priroda je mrtva, jer je bila stvorena u takvom redu da se u nju oblači Duhovno (Duhovni svet) kao u oblike, koji služe nekoj svrsi i gde se (svrha) završava (u prirodi).

Priroda i život su dve različite stvari; prirodi život daje sunce u svetu, dok život ima svoj početak u Suncu neba. Sunce u svetu je čista vatra, dok je Sunce neba čista ljubav; ono što proističe iz prvog naziva se priroda, a ono od drugog život. Ono što proizlazi iz čiste vatre jeste mrtvo, a ono što proizlazi iz čiste ljubavi jeste živo; tako je jasno da je priroda po sebi mrtva. Da priroda služi kao pokrivač Duhovnom, vidi se po dušama životinja, jer su one duhovna osećanja obučena u materiju u svetu;

* Posledica kao uzrok, *causa efficiens*, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

dobro je poznato da su njihova tela kao i tela ljudi materijalna, kao i da je svemu što postoji u prirodi, bilo da je u atmosferi i vodi bilo na zemlji, u svim pojedinostima, uzrok Duhovan. Posledice deluju kao jedno sa uzrocima, u potpunoj slozi, a prema aksiomu da nema posledice bez uzroka. Ali je razlika u tome što je uzrok živa sila, jer je on duhovan, dok je posledica mrtva, jer je prirodna. Zbog toga se kaže da je priroda stvorena da bude ogrtač (odelo) za Duhovno u oblicima koji služe toj svrsi. Da je priroda stvorena da bi se Duhovno u njoj završavalo, to sledi iz onoga što je već rečeno, a to je da su predmeti u duhovnom svetu uzroci, dok su predmeti u prirodnom svetu posledice, a posledice su granice. Gde postoje početne, tu postoje i poslednje stvari, a u poslednjim se sve završava zajedno, tako da sa onim što je poslednje delo stvaranja dostiže savršenstvo. Sunce ovoga sveta bilo je stvoreno s tim ciljem, a kroz sunce i priroda, i na kraju zemaljska kugla, da bi na njoj postojale materijalne stvari u kojima se sve završava i na čemu sve počiva. Drugi ciljevi su da se delo stvaranja tu učvrsti i da tu traje – a taj rezultat postiže se kroz pokolenja ljudi i životinja, i kroz neprekidno razmnožavanje biljaka; da se sve svari kroz njih vraćaju Prvom Izvoru – a to se postiže preko čoveka. Da ono što je posredno postoji u poslednjem, jasno je po aksiomu da nema ničega u posledici što nije bilo u uzroku, a to važi za sve uzroke i posledice, od Prvog do poslednje. (*Otkr. Obj. 1207*)

96. 3) *Postoje dve glavne forme: duhovna koja pripada životinjama i prirodna koja pripada biljkama.*

Prema ovome stavu sledi to da sve stvari u prirodi, osim sunca, meseca i atmosfere, oblikuju (formiraju) tri carstva: životinjsko, biljno i mineralno; i da je mineralno carstvo samo skladište, u kojem su sadržane i iz kojega se uzimaju supstance što sačinjavaju oblike životinjskog i biljnog carstva. Oblici životinjskog carstva, koji se nazivaju

životinjama, slažu se s tokom duhovnih supstanci i sila. A ovaj tok (*fluxus*), po naporu koji je usađen u oblike, teži k ljudskom obliku u svim njegovim delovima, od glave do stopala; stoga taj napor teži da proizvede organe dodira i pokreta, kao i organe za ishranu i razmnožavanje. To je razlog što celo nebo ima ljudski oblik, kao (što ga imaju) i anđeli i duhovi (u nebu), kao i svi ljudi na svetu; i dalje, da sve zveri, ptice i ribe teže tome (obliku), jer i one imaju slične organe. Ova životinjska forma izvodi taj napor da proizvodi takve posledice iz Prvog (uzroka), po kojem sve postoji, a koji je Bog, jer je On Čovek. Taj napor i ta težnja ne mogu da postoje ni iz kojeg drugog izvora; jer to postoji u najvećim i u najmanjim stvarima, kako prvim tako i poslednjim, u duhovnom svetu, a iz toga i u prirodnom; ali u različitom stepenu savršenstva. Drugi oblik, prirodni, kojem pripadaju sve biljke, potiče iz nagona i toka prirodnih sila, a to su atmosfere koje se zovu eteri. U ovima nagon, shodno uticaju duhovnih sila, ide ka životinjskom obliku i, shodno neprekidnom delovanju na prirodne sile koje su eteri, ide k materijalnim zemaljskim supstancijama od kojih su sačinjene biljke. Da je poreklo (prirodnog oblika) ovakvo, jasno je iz onoga što je rečeno, a to je da kod biljaka postoji očita sličnost sa životinjskim oblikom. Iz mnogih činjenica jasno se pokazuje da se sve stvari u prirodi udružuju ne bi li ostvarile taj oblik, i da je to usađeno u etere iz Duhovnog sveta. Na primer, pomenimo vegetaciju na površini cele zemlje; posle vegetacije minerale u sličnim oblicima u rudnicima i u svim (zemaljskim) otvorima, kao i biljnu supstanciju koja liči na kreč u koralima na dnu mora, kao i oblike snežnih pahuljica, koji kao da oponašaju pahuljice iz biljnog života. (*Otkr. Obj. 1208*)

97. 4) Postoje tri forme u svemu što je duhovno: aktivna (delujuća), kreativna (stvarajuća) i formativna (oblikujuća).

Postojanje *aktivne sile* je jasno, jer duhovno proističe iz prvog izvora svih sila, a to je Sunce u nebu koje je

Emanuel Swedenborg

Gospodova Božanska Ljubav; a pošto je ljubav bitni agens Žive sile, to i život proističe iz nje.

Kreativna (stvaralačka) sila je ta koja stvara uzroke i posledice od početka do kraja, sve od Prvog (uzroka), preko posrednih, do poslednjih. Prvi (uzrok) je samo Sunce u nebu, koje je Gospod, posredni (uzroci) su duhovne stvari, posle toga prirodne stvari, a onda zemaljske stvari od kojih počinje novi proces. Sila stvaranja prostire se na sličan način da bi se proces neprestano odvijao, a bez nje bi prestao. Jer Prvo uvek gleda na ono što je poslednje kao na cilj; jer ako Prvo ne bi iz sebe pripremalo poslednje, preko posrednih (uzroka), a prema redu koji postoji od stvaranja, sve bi nestalo. Taj proces množenja (reprodukcije), uglavnom kod životinja i biljaka, jeste nastavak stvaranja. Ništa se ne menja time što se to nastavlja preko semena; i tu deluje ista kreativna sila.

Formativna (oblikujuća) sila je poslednja sila u poslednjim (stvarima); jer je to sila koja stvara životinje i biljke iz poslednjih supstanci u prirodi, sakupljenih u zemlji. Sile u prirodi koje potiču iz ovoga izvora, a to je sunce na svetu, nisu žive nego mrtve. One se malo razlikuju od sila toplote u ljudima i životinjama, koja (toplota) održava telo u takvom stanju da volja kroz osećanja i razum kroz misli, koje su duhovne, mogu ući kroz uticaj (*influx*) i dovesti do procesa razmnožavanja. One su slične sili svetlosti u oku, koje čini da um, koji je duhovan, vidi kroz svoj organ; jer nije da svetlost na svetu vidi, nego je to um (koji vidi) pomoću svetlosti iz neba. Isto je i s biljkama. Vraća se onaj koji veruje da se delovanje toplote i svetlosti ne završava otvaranjem i pripremanjem prirode da primi uticaj iz duhovnog sveta. (*Otkr. Obj. 1209*)

98. 5) Biljke i životinje, kako one koje se pojavljuju u nebu, tako i one u svetu, postoje od Duhovnog (sveta), a pomoću ovih (duhovnih) sila.

Razlog što ovi oblici (biljke i životinje) postoje i u nebu jeste u tome što su usađeni u Duhovni (svet), kako u najveće i najmanje, tako i u početne i završne (stvari); a stoga i u sve ono što je duhovno i u nebu i u svetu, pri čemu su počeci u nebu a završeci u svetu. Jer postoje stupnjevi duhovnih stvari, a svaki stupanj se razlikuje od ostalih, gde je prvi viši ili savršeniji od sledećeg ili nižeg. Ovo se vidi po svetlosti i toploti u nebesima, i po mudrosti anđela koja od ovih dolazi*. Svetlost u najvišem ili trećem nebu, budući kao plamen, hiljadu puta je blistavija od podnevne svetlosti na svetu. U srednjem ili drugom nebu svetlost je manje blistava, ali je još uvek sto puta blistavija od podnevne na svetu. U poslednjem ili prvom nebu svetlost je slična podnevnoj na svetu. Tako isto postoje stepeni toplote, koja je u nebu ljubav, a prema kojoj anđeli imaju mudrost, inteligenciju i znanje. Sve što je duhovno pripada svetlosti i toploti, koje proističu od Gospoda kao Sunca. A od ovih (svetlosti i toplote) proističu mudrost i inteligencija. Postoje i mnogi stepeni duhovnih stvari ispod nebesa, to jest u prirodi, koji su niži. To se vidi po čovekovom prirodnom umu, a tako isto i po njegovima razumu i čulima. Razumni (racionalni) ljudi su u prvom, čulni (puteni) u poslednjem, a neki u srednjem stepenu. Pored toga, svaka misao i svako osećanje prirodnog uma jesu duhovnog (karaktera). Ova tri oblika: aktivni, kreativni i formirajući, usađeni su u Duhovno, u svaki njegov stepen, s tim što se razlikuju po savršenosti. Međutim, pošto ne postoji ništa što se ne završava u svom poslednjem, gde se završava i zaustavlja, tako i Duhovno**; a njegovo poslednje su zemlje i vode na svetu. Iz tog poslednjeg Duhovno stvara biljke svih vrsta, od drveta do vlati trave. U njima ono (Duhovno) ostaje pokazujući se po nekoj sličnosti sa živim bićima, o čemu je već bilo govora. (*Otkr. Obj. 1210*)

* Od svetlosti i toplote neba, (*prim. prev.*)

** Ima svoje poslednje, (*prim. prev.*)

99. A sada ćemo nešto reći o biljkama u nebu, pošto je o životinjama već bilo reči. U nebesima, kao i na zemlji, postoje biljke svih vrsta. Ima čak i onih koje ne postoje na zemlji; jer postoje složene forme vrsta i podvrsta, s bezbroj različitosti. Ovo svojstvo dolazi im iz njihovog izvora, o kojem će biti govora malo niže. Klase i vrste biljaka u nebesima razlikuju se isto kao klase i vrste životinja (u nebesima), o čemu je već bilo govora.

One se tamo pokazuju, već prema stupnju svetlosti i toplote, kao rajski vrtovi, šumarci, polja i doline, a u njima su rastinje, livade i cvetne leje. U najvišem ili trećem nebu (pojavljuju se) šumarci s drvećem od čijih plodova se prave ulja; postoje leje cveća čiji se miomiris širi oko, a semenke su ukusne, mirišu i luče mirisna ulja; kao i livade koje imaju sličan miomiris. U srednjem ili drugom nebu, isto tako, pokazuju se šumarci drveća iz čijih plodova ističe vino; i leje cveća koje odaje miomiris i čije seme ima izvanredan ukus; a takođe i livade koje su isto takve. U najnižem ili trećem nebu pokazuju se stvari kao i u najvišem i u srednjem nebu, samo s manje prijatnosti i čari. A u najvišem ili trećem nebu ima plodova i semenki od čistoga zlata; u srednjem nebu su iste stvari, samo od srebra; a u najnižem od bakra; a ima i cveća od dragoga kamenja i kristala. Sve to niče iz tla koje se tamo nalazi. I tamo kao i kod nas postoje zemlje*, samo što se tamo ništa ne stvara od semena koje se seje, već od semena koje je stvoreno i gde je stvaranje samo od sebe**, i koje nekada traje duže a nekada kraće***; jer one potiču iz svetlosti i toplote Sunca neba, koje je Gospod, bez pomoći svetlosti i sunca na svetu. Materijalne stvari na zemlji su utvrđene, a razvoj (biljaka) je neprekidan, ali materije ili supstance na zemljama koje su u nebesima

* U geografskom smislu, (*prim. prev.*)

** Spontano, pošto ono odslikava stanja duša koje obitavaju u tim nebesima, (*prim. prev.*)

*** U zavisnosti od promena stanja duša, to jest anđela, (*prim. prev.*)

nisu utvrđene niti je razvoj stalan. Sve je tamo duhovno iako ima prirodan izgled, a sasvim je drugačije u zemljama gde vlada sunce našega sveta.

Sve ovo smo dodali da bismo potvrdili kako u svemu što je duhovno, bilo u nebu bilo na svetu, postoje tri sile: aktivna (delujuća), kreativna (stvarajuća) i formativna (oblikujuća), koje teže onome što je poslednje, gde se završavaju i gde traju; i to ne samo u prvim već u i poslednjim (stvarima). Iz ovoga razloga i postoje zemlje u nebesima, gde su one u stvari te sile u njihovim poslednjim (stvarima).^{*} Razlika je u tome što su zemlje tamo duhovne po poreklu, dok su ovde prirodne, pri čemu je stvaranje na našim zemljama iz Duhovnog (sveta) preko prirode kao posrednika. (*Otkr. Obj. 1211*)

100. 6) I životinje i biljke imaju isto poreklo, a otuda i istu dušu; razlika je samo u formi u kojoj se prima uticaj.**

Već je pokazano da je poreklo životinja duhovno osećanje, koje pripada čoveku u njegovom prirodnom (umu). A jasno je i to da i biljke imaju poreklo u istim osećanjima, osobito biljke u nebesima; naime, da se one tamo pojavljuju u skladu s osećanjima anđela, i da ih one predstavljaju (ta osećanja); i to tako da ih anđeli posmatraju i uče iz njih, kao iz svojih slika, o svojim osećanjima; i da to isto postižu posmatrajući njihove promene (na biljkama); samo što to rade kada su izvan svojih društava. Jedina razlika je u tome što se životinje pojavljuju kao saobraznosti emocija (anđela) u njihovom srednjem (stepenu), dok se biljke pojavljuju kao saobraznosti u njihovom poslednjem

^{*} Ovde se pod zemljama misli pre svega na zemlju kao plodno tlo na kojem raste bilje i na kojem žive ljudi-duhovi, ali se ne isključuju ni zemlje kao geografski pojmovi, jer u duhovnom svetu postoje replike svega što je na svetu. Autor je u objavljenim delima, na primer, pominjao šetnju po Stokholmu i Londonu u duhovnom svetu, *prim. prev.*)

^{**} Iz Duhovnog sveta, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

(stepenu). Jer je Duhovno, od kojega potiču, živo u njegovom srednjem (stepenu), ali nije živo u posljednjem stepenu, gde samo ima sličnost sa životom zadržavajući (od života) jedino to da reprodukuju sebi slične (biljke). Sličan je slučaj i s ljudskim telom; čije je poslednje živo, iako mu je poreklo Duhovno, a čine ga samo hrskavica, kosti, zubi i nokti, što dolazi od duše koja se u njima završava. Na prvi pogled ne pokazuje se da biljna duša ima isto poreklo kao i duša zemaljskih zveri, nebeskih ptica i morskih riba, i da kao posledica toga jedni žive (životinje) a drugi ne (biljke). Da je tako, vidi se iz toga što se i životinje i biljke javljaju i u nebesima i u paklu. U nebesima se pojavljuju lepe životinje i biljke; a u paklu škodljive životinje i biljke. Po izgledu (svojstvima) životinja i biljaka poznaju se i anđeli i duhovi; pošto postoji savršeno slaganje njihovih osećanja i izgleda (životinja i biljaka); slaganje je takvo da se jedna životinja može pretvoriti u biljku, a isto tako biljka u životinju. Anđeli u nebu prepoznaju stepen osećanja koji je predstavljen jednima i drugima. Ja sam i čuo i video da je to tako. Bilo mi je dozvoljeno da poznam prirodu saobraznosti (korespondencije) između životinja i biljaka, s jedne strane, i društava u nebu i paklu, s druge strane; jer društva i osećanja u duhovnom svetu čine jedinstvo. To je razlog što se u Reči toliko puta pominju vrtovi, šumarci, šume i drveće, kao i razne biljke; i da oni označavaju duhovne predmete u vezi s njihovim poreklom, i da se svi odnose na osećanja. Razlika između biljaka u duhovnom svetu i onih u prirodnom svetu jeste samo u tome što se u prvom (duhovnom) – kako seme tako i rast – pojavljuju u jednom trenutku, a u skladu s osećanjima anđela i duhova koji su tamo; dok se u drugom (prirodnom) seme sadi i raste ponovo svake godine. Pored toga, postoje dva svojstva prirode, a to su vreme i njegovo proticanje, i prostor i njegovo širenje, koji ne postoje kao nešto posebno u duhovnom svetu; oni (vreme i prostor) su stanja života kod

onih koji su tamo. Stoga na tome zemljištu, čije je poreklo duhovno, biljke niču u trenutku, a isto tako i nestanu u trenutku. Međutim, ovo se događa samo kad se anđeli povuku, ali ako ostanu, i biljke ostaju. Takva je razlika između biljaka u duhovnom i prirodnom svetu. (*Otkr. Obj. 1212*)

101. Ovome je uzrok svrha. Razlog je u tome što se osećanja odnose na svrhu (*usus*); pošto je svrha ta koja pokreće osećanje. Jer čovek ne može da oseća ako nešto ne deluje na njega. A to nešto je svrha. Sada, pošto svako osećanje podrazumeva svrhu, a biljna duša je osećanje koje je po svom poreklu duhovno, kao što je rečeno, to je i biljna duša svrha. Stoga je svrha usadena u svaku biljku, i to duhovna svrha u duhovnom svetu, a prirodna svrha u prirodnom svetu; duhovna svrha su razna stanja uma, a prirodna (svrha) su razna stanja tela. Poznato je da duhovi (u Duhovnom svetu ili *animi*) živnu, da se osećaju osveženima i ojačanima, a isto tako da se uspavljaju, osećaju tužnima i kao bez snage, pod uticajem mirisa i ukusa biljaka; poznato je i to da se iz biljaka prave lekovi ili otrovi. Osvežavanje uma je njihova spoljašnja svrha u nebesima; a unutrašnja (svrha) je u tome što one predstavljaju Božanske stvari u njima (nebesima), kao i to što uzdižu um. Jer mudriji anđeli u njima vide osobine svojih osećanja u nizovima; raznovrsnost cveća i njegov raspored, promene boja cveća i njegov miris čine da se ispolje njihova osećanja kao i sve ono što leži prikriveno u njima. Jer svako prirodno osećanje, koje je u osnovi duhovno, jeste onakvo kakvo je unutrašnje osećanje, koje je povezano s inteligencijom i ljubavlju. A ovima je opet poreklo u ljubavi prema svrsi. Jednom rečju, nijedna druga biljka ne cveta u nebesima osim one koja ima svrhu, jer je duša biljke svrha (kojoj služi). I pošto je svrha duša biljke, na onim mestima u duhovnom svetu, koja se nazivaju pustinjama i gde obitavaju oni koji su na svetu

Emanuel Swedenborg

odbacivali milosrde, a to je suštinska svrha, stoga se ne pojavljuju ni trava ni bilje, već se pojavljuju samo šljunak i pesak. Po svrhama koje cvetaju u nebesima misli se na sve dobro koje aktivno deluje, a ovo proističe od Gospoda kroz ljubav prema Njemu i prema bližnjemu. Svaka biljka tu predstavlja oblik svrhe; i sve ono što se u njoj pokazuje, od prvog do poslednjeg, od poslednjeg do prvog, od semena do cveta i od cveta do semena, sve to predstavlja razvoj i širenje osećanja i njegove svrhe, od jednog do drugog kraja. Poznavaoi botanike, hemije, medicine i farmacije upoznaju se posle smrti s duhovnim svrhama biljaka u duhovnom svetu; oni neguju to (znanje) koje im pričinjava veliko zadovoljstvo. S njima sam razgovarao i od njih čuo divne stvari.* (*Otkr. Obj. 1214*)

102. Iz svega onoga što je do sada pokazano o životu koji proizlazi od Gospoda, kao i o postojanju svega u svemiru iz toga, svaki čovek koji je mudar u srcu može videti da priroda ništa ne stvara sama od sebe, već je samo sredstvo (instrumentalni uzrok) koje služi Duhovnom (stvaranju), a ono proizlazi iz Sunca u nebu, koje je Gospod, kao što posredni uzrok služi prvom uzroku, ili kao što mrtva sila služi živoj sili. Iz ovoga se vidi koliko se varaju oni ljudi koji rađanje životinja i rast biljaka pripisuju prirodi; to je kao kada bi velika (umetnička) dela pripisivali alatki a ne umetniku, ili kao kada bi se klanjali klesanom liku umesto Bogu. To je izvor nebrojenih zabluda u duhovnim, moralnim i građanskim stvarima; jer zabluda je izvrnuti red; to je kao sud oka a ne uma, zaključak izveden iz privida a ne iz suštine stvari. Razmišljati iz zabluda o svetu i onome što ima na svetu stoga je kao kada bismo smatrali da je tama svetlost; ili da je

* Swedenborg je na svetu prijateljevao s Lineom, koji je prvi klasifikovao sve poznate biljke. Ali sigurno nije razgovarao s Lineom u Duhovnom svetu, nego s nekim drugim botaničarem, jer je ovaj umro 1778, a to je šest godina posle Swedenborga, (*prim. prev.*)

Živo ono što je mrtvo, ili da telo utiče u dušu, a ne obrnuto. A večna je istina da je uticaj (*influx*) duhovan, a ne fizički; to jest da utiče iz duše, koja je duhovna, u telo, koje je prirodno, iz duhovnog sveta u prirodni; i dalje, da je to Božanski (red) od Njega; i da, pošto je On sve stvorio služeći se onim što proističe iz Njega, On i održava sve stvari; i na kraju, da je održavanje neprekidno stvaranje, pošto je održavanje neprekidno postojanje. (*Otkr. Obj. 1215*)

103. Govorili smo o Beskonačnosti i o Večnosti, a tako isto i o Providenju i Svemoći, koji pripadaju Gospodu; sada treba da govorimo o Sveprisustvu i Sveznanju, koji takođe pripadaju Njemu. U svim religijama priznaje se da je Bog sveprisutan i sveznajući. To je razlog što Mu se ljudi mole da ih usliši, da ih pogleda i da im se smiluje. To oni ne bi činili kada ne bi verovali u Njegove sveprisustvo i sveznanje. Ovo verovanje dolazi od uticaja iz neba kod onih koji su religiozni; jer kod religija se ne postavlja pitanje da li se veruje ili ne. Ali pošto se u sadašnje vreme, osobito u hrišćanskom svetu, broj prirodnih ljudi, koji ne priznaju Boga i koji ne veruju ako ne vide, uvećao – a kada i izjavljuju da veruju, to je iz neke dužnosti, slepog neznanja ili licemerja – stoga, da bi oni poverovali, dozvoljeno je da se o predmetima koji se odnose na Boga govori iz duhovne svetlosti, i da razum može da vidi iz toga izvora. Jer svakom čoveku, čak i kada je potpuno prirodan i čulan, data je sposobnost da uzdigne svoj razum u svetlost neba, i da tako uoči i shvati duhovne pa i Božanske stvari. Međutim, njegov razum je sposoban za to samo kada on o tome sluša, ili kada čita o tome, ili kada se toga seća, ili kada o tome govori; jer on nije u stanju da to radi onda kada misli na unutarnji način od sebe. Razlog je to što je njegov razum, dok sluša ili čita, odvojen od njegovih osećanja, i kada je ovako odvojen, on je u svetlosti neba; ali kada misli u sebi od sebe, tada je

Emanuel Swedenborg

njegov razum spojen s osećajem njegove volje, koji ga ispunjava i zadržava, tako da on (njegov razum) ne može da pobjegne.* Pa ipak, stvar stoji tako da razum može da pobjegne od osećanja, ako taj čovek ima i osećaj za istinu i ako se nije utvrdio u obmanama.** Međutim, to se postiže s mukom kada nema osećaja za istinu, jer su takvi odbacili Božanske stvari, ili su se utvrdili u obmanama. Kod ovih kao da postoji tamna prepreka između duhovne i prirodne svetlosti; pa ipak, kod nekih je ona providna. Pošto svaki čovek, čak i onaj koji je telesno čulan, može da razume ono što se odnosi na Boga kada sluša ili čita, i da to pamti, da o tome govori, da uči (druge), te da o tome piše, važno je da se delo (knjiga) o Božanskim atributima nastavi kao što je započeto. Tako ćemo sada govoriti o Božanskom Sveprisustvu i Božanskom Svežnanju, kako ni čisto prirodan čovek, koji misli da za to nema nikakvu moć, ne bi sumnjao u postojanje Božanskih stvari. (*Otkr. Obj. 1216*)

* Ovde se misli na osećaje sebičnog i nepreporodenog čoveka, čiji razum kao da je zarobljen njegovim negativnim osećanjima, (*prim. prev.*)

** To je slučaj s onima koji čine zlo verujući u obmane, pa im zlo postane druga priroda, (*prim. prev.*)

PETO POGLAVLJE

Svemoć i Sveznanje

104. Kako Gospod može da bude prisutan kod svih koji su u nebu i na celoj zemlji, i da zna sve, do najsitnijih stvari, u vezi s njima, i u sadašnjosti i u budućnosti, može se shvatiti samo ako se razume sledeće:

1) Da u prirodnom svetu postoje prostor i vreme, ali su oni u duhovnom svetu samo prividi.

2) Da bi ljudi shvatili Gospodovu svemoć i sveznanje o svemu sadašnjem i budućem, treba ukloniti iz misli prostor i vreme.

3) Svi anđeli neba i svi ljudi na zemlji koji sačinjavaju crkvu jesu kao jedan Čovek, a Gospod je život toga Čoveka.

4) Stoga, kako postoji život u svim, pa i u najmanjim, delovima Čoveka, i kako taj život poznaje celovito stanje, tako je Gospod (prisutan) u svim pojedinačnim i najsitnijim (stvarima), i anđela u nebu, i ljudi u crkvi.

5) Kroz intelektualnu sposobnost čovekovu, kao i kroz ono što je protivno, Gospod je prisutan kod svih onih koji su izvan neba i crkve, kao i kod onih koji su u paklu ili će ići u pakao, i poznaje celo njihovo stanje.

6) Ako se Gospodovi svemoć i sveznanje ovako shvate, razum nam može pomoći da vidimo kako je On Sve i svemu što je u nebu i crkvi, i kako smo mi u Njemu, i On u nama.

7) Gospodovi svemoć i sveznanje mogu se shvatiti i iz toga kako je stvoren svemir; jer je bio tako stvoren da je On i u prvim kao i u poslednjim (stvarima), u središtu kao i na obodu, a sve ono u čemu je On, ima neku svrhu.

Emanuel Swedenborg

8) Pošto Božanska Ljubav i Božanska Mudrost pripadaju Gospodu, to i Božanska Sveprisutnost i Božansko Sveznanje tako isto pripadaju Njemu; prvo proizlazi uglavnom iz Božanske Ljubavi, a drugo uglavnom iz Božanske Mudrosti. (*Otkr. Obj. 1217*)

105. *U prirodnom svetu postoje prostor i vreme, dok su oni u duhovnom svetu samo prividi.*

Ovome je razlog to što sve što se pojavljuje u duhovnom svetu nastaje neposredno od Sunca neba koje je Gospodova Božanska Ljubav; dok sve ono što se pojavljuje u prirodnom svetu postoji iz istog izvora, samo pomoću sunca ovoga sveta, koje je čista vatra. Čista ljubav, od koje nastaju sve stvari neposredno od Gospoda, jeste nematerijalna; dok je vatra, kroz koju sve postoji posredno u prirodnom svetu, materijalna. Iz toga razloga sve ono što postoji u duhovnom svetu jeste duhovno po svom poreklu; a sve ono što postoji u prirodnom svetu jeste po svom poreklu materijalno. Materijalne stvari su po sebi utvrđene, određene i merljive. Utvrđene su jer, ma kako da se čovekova stanja menjaju, one (materijalne stvari) i dalje traju, kao zemlje, planine i mora. Određene su jer se neprekidno ponavljaju, kao vremenski periodi, rast biljaka i razmnožavanje životinja. One su merljive jer se svaka stvar može izmeriti, kao prostor koji se meri miljama, a ove opet stopama ili jardima; a vreme danima, sedmicama, mesecima i godinama. A u duhovnom svetu sve stvari kao da su utvrđene, određene i merljive, ali to nisu u stvarnosti; one nastaju i traju shodno stanjima anđela, tako da čine jedinstvo s njihovim stanjima; tako se one menjaju kao što se i ta stanja menjaju. Međutim, ovako je uglavnom u svetu duhova, u koji čovek dolazi odmah posle smrti; ali to nije slučaj u nebu ili paklu. Razlog što se to tamo dešava jeste to što svaki čovek (u tome svetu) prolazi kroz promene dok se priprema za nebo ili za pakao. Samo, duhovi ne razmišljaju o ovim stanjima i promenama,

jer su duhovni pa stoga imaju i duhovne ideje, a to znači da sve predmete zajedno opažaju kao jedinstvo; a razlog je i to što su odvojeni od prirode, iako vide kao što su videli na svetu: i zemlju, i planine, i doline, vode, vrtove i šume, biljke, palate i kuće, odeću u koju se oblače, i hranu kojom se hrane, a pored toga i životinje, kao i ljude kakvi su i sami. Oni sve to vide u jasnijoj svetlosti nego što su videli na svetu, tako da ih dotiču sa instančanim čulom dodira. Odatle čovek posle smrti nije svestan da je odložio svoju materijalnu odeću i da je prešao iz sveta svog tela u svet svoga duha.* Slušao sam mnoge (u duhovnom svetu) kako govore da nisu mrtvi, niti da razumeju kako je bilo koji deo njihovog tela mogao biti bačen u grob; a to je zato što su svi predmeti u duhovnom svetu slični (onima u prirodnom svetu). Oni nisu svesni da to što vide nije materijalno nego supstancijalno i da je duhovnog porekla, i da su i oni sami stvarni, jer su istoga porekla kao i stvari u prirodnom svetu. Jedina razlika je u tome što im je bila data dodatna odeća (pokrivač), da tako kažemo, od sunca na svetu, i da su stoga bili materijalni, utvrđeni, određeni i merljivi. Mogu da tvrdim da su stvari u duhovnom svetu stvarnije nego one u prirodnom svetu, jer ono što je dodato duhovnom, to je mrtvo i nije uzrok stvarnosti, nego je samo umanjuje. Da je reč o umanjenju, vidi se kada se uporedi stanje anđela u nebu sa stanjem onih koji žive u svetu. (*Otkr. Obj. 1218*)

106. Pošto u nebesima postoje stvari slične onima u našem svetu, to postoje i prostor i vreme, osim što je tamo prostor, kao što su zemlje i sve u njima, samo pojava, jer se pojavljuje u skladu sa stanjima anđela; to se odnosi na njihovu veličinu i na rastojanja koja su u skladu sa sličnostima i različitostima tih stanja. Pod stanjima se misli na stanja ljubavi i mudrosti, ili na stanja osećanja i

* Gete je rekao da se slaže sa Svedenborgom u tome da je život posle smrti eksteriorizacija čovekovog umnog života, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

stanja misli koja potiču iz tih osećanja, a ona su mnogostruka i različita; prema njima su i razdaljine od jednog do drugog anđeoskog društva u nebesima, razdaljine između neba i pakla, kao i između društava u njima. Bilo mi je dopušteno da vidim kako sličnosti stanja prouzrokuju spajanje i smanjuju razdaljinu ili prostor; i kako razlike prouzrokuju odvajanje i dovode do povećavanja razdaljina i širenja prostora. Oni koji su tamo, iako su udaljeni milju jedan od drugoga, mogu u trenutku da se nađu zajedno kada ih na to pokrene ljubav; i obratno, oni koji razgovaraju, mogu da se u trenu udalje ako se javi osećanje mržnje. Da su prostori u duhovnom svetu samo prividni, pokazano mi je time što su oko mene bile mnoge osobe iz udaljenih zemalja, kao i iz raznih kraljevstava u Evropi, pa i iz Afrike i Indije, ali i stanovnici drugih planeta. I pored svih razlika, prostori u nebesima izgledaju isto kao i na našoj zemljinoj kugli. Ali pošto je njihovo poreklo duhovno, a ne u isto vreme i prirodno, te se pokazuju u skladu sa stanjima anđela, stoga anđeli nemaju ideje o prostoru nego samo o svojim stanjima. Jer kada su stanja promenljiva, javlja se ideja o njihovom duhovnom poreklu, to jest da je to prema sličnosti i različitosti osećanja i misli koje potiču od tih osećanja. Sličan je slučaj i s vremenskim periodima; jer je prostor sličan vremenu; promene u prostoru praćene su promenama u vremenu. Razlog što su ovo samo prividi stanja jeste to što Sunce neba, koje je Gospod, nije uzročnik promena prostora i vremena kao što je to sunce na svetu; stoga je u nebesima neprekidno svetlo, kao neprekidno proleće; stoga vreme nije utvrđeno i postavljeno ni merljivo. Pošto se vremenski periodi slažu s trajanjem osećanja i misli anđela – jer su oni kratki i skraćeni kada je neko osećanje zadovoljeno, a dugi i produženi kada je obrnut slučaj – stoga anđeli nemaju ideje o vremenu prema prividima, nego ideju o stanjima koja dolaze od onoga što je uzrok prividu. Iz ovoga je jasno da anđeli u nebu nemaju ideju o prostoru i vremenu,

pošto je njihova ideja duhovna jer je ideja o stanju. Ali ideja stanja, kao i ideja privida prostora i vremena, postoji samo u poslednjim i od poslednjih (stvari) prilikom stvaranja (u duhovnom svetu), a to su zemlje (*terrae*) u kojima obitavaju anđeli. U njima* su prividi prostora i vremena, a ne u samim duhovnim stvarima iz kojih su stvorene poslednje stvari. Drugačije je u prirodnom svetu, gde su prostor i vreme utvrđeni, određeni i merljivi, pa kao takvi ulaze u ljudske misli ograničavajući ih i time uzrokujući razliku između tih misli i duhovnih misli anđela. To je glavni razlog što čovek s teškoćom shvata Božansku Sveprisutnost i Božansku Svemoć; čak i kada ima volju da ih shvati, on lako pada u zabludu da je Bog nešto najunutarnjije u prirodi, pa je na taj način sveprisutan i svemoćan. (*Otkr. Obj. 1210*)

107. *Da bi se shvatili Gospodova Božanska Sveprisutnost i Njegovo Sveznanje, treba odstraniti kod ljudi ideju prostora i vremena.*

Pošto se prostor i vreme teško odstranjuju iz misli prirodnog čoveka, bolje je da obični ljudi ne razmišljaju o Božanskim Sveprisustvu i Svemoći; njima je dovoljno da o tome misle jednostavno, kako im religija nalaže. A ako i razmišljaju, neka priznaju u svom vlastitom umu da oni (Sveprisustvo i Svemoć) postoje, jer pripadaju Bogu, pošto je Bog svuda i pošto je beskonačan; a i zato što Reč tako uči. A ako i misle o njima od prirode, a to je od prostora i vremena u prirodi, neka priznaju u svom umu da je njihovo poreklo čudo. Ali pošto je u naše vreme naturalizam preplavio crkvu, i pošto se može odagnati samo racionalnim argumentima koji će pomoći čoveku ne bi li uvideo da je tako, stoga će ovi Božanski (atributi) biti pokazani u njihovom svetlu, i biće očišćeni od tame kojima ih je priroda prekrila. Ovo je moguće jer, kao što je već

* Poslednjim stvarima stvaranja, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

rečeno, čovekov razum može se uzdignuti u unutrašnju svetlost neba, pod uslovom da voli da upozna istine. Ceo naturalizam je uzrokovan time što se o Božanskim stvarima misli po onome što se zna o prirodi (iz osobina prirode), da su to materija, prostor i vreme. Um koji se čvrsto drži ovih atributa prirode i koji nije spreman da poveruje u bilo šta što ne razume, (takav um) zamračuje svoje shvatanje. Pa tako on, iz duboke tame u koju je utonuo, poriče da postoji nešto kao Božansko Providenje, i tvrdi postojano da svemoć, sveprisustvo i sveznanje ne postoje. Međutim, ovi atributi su upravo onakvi kako to religija uči; naime, oni su unutar i iznad prirode, ali se ne mogu shvatiti razumom ako se prostor i vreme ne odstrane iz ideja i mišljenja o tome; jer su ovi atributi materije na neki način usađeni u svaku ideju misli. Stoga, ako se ne odstrane, ne može se drugačije misliti nego da sve postoji samo od sebe, da je život sam od sebe, da je u prirodi Bog ono što je u njoj najdublje, a da je sve ostalo maštarenje. Znam da će ljudi biti začuđeni kada čuju da nešto može da postoji tamo gde nema vremena i prostora; da Božansko postoji odvojeno od njih; i da duhovna bića nisu u njima, već samo i njihovim prividima – iako su Božanske stvari suština svega što je postojalo i što postoji – i da su prirodne stvari kao tela bez duša, koja postaju leševi. Svaki čovek čiji je um postao naturalistički ostaje takav i posle smrti; on sve predmete koje vidi u duhovnom svetu naziva prirodnim, jer liče na one u prirodnom svetu. Međutim, ovakvi primaju prosvetljenje i pouku anđela, da ti predmeti nisu prirodni nego da samo tako izgledaju, pa na kraju uvide da je tako. Ipak, oni opet padaju (u staru obmanu) i klanjaju se prirodi kao što su to radili na svetu, da bi se na kraju odvojili od anđela i pali u pakao, iz kojega se ne mogu nikada izbaviti (*in aeternum*). Razlog je to što njihove duše nisu više duhovne nego su prirodne kao kod životinja, s tom razlikom što mogu da misle i da govore jer su rođeni kao ljudi. Kako je u dana-

šnje vreme pakao više nego ikada pre ispunjen ljudima ove vrste, od važnosti je da se duboka tmina, što zatvara i zaključava ulaz u čovekov razum, ukloni uz pomoć razumske svetlosti koja dolazi od duhovne (svetlosti). (*Otkr. Obj. 1220*)

108. *Svi anđeli neba i svi ljudi na zemlji koji su u crkvi, jesu kao jedan Čovek, a Gospod je život toga Čoveka.*

Dokaz za to može se naći u delu *Nebo i pakao* pod ovim brojevima:

1) Da se celo nebo zajedno odnosi na jednog Čoveka (59-67); 2) Da se svako društvo u nebu odnosi na jednog Čoveka (68-72); 3) Da stoga svaki anđeo ima savršen ljudski oblik (73-77); 4) Da se nebo u celini i u delovima odnosi na jednog Čoveka (78-87); 5) Da postoji saobraznost (saglasje ili korespondencija) između svih stvari u nebu sa svim (stvarima) kod Čoveka (87-102); 6) Da se isto to može reći i za Gospodovu crkvu na zemlji (57). Iz iskustva sam naučio, a to mi i razum kaže, da je nebo kao jedan Čovek.

Iz iskustva – Bilo mi je dopušteno da vidim jedno društvo od hiljada anđela kao Čoveka srednjeg rasta; i društva s manje anđela slično tome. Međutim, ovo nije očito anđelima u svakom društvu, nego onima koji su izvan njega i koji su udaljeni od njega, kao i u vreme kada jedno društvo želi da se iz njega odstrane strani*. Kada se to dogodi, svi oni koji su sačinjavali život toga društva jesu u tome Čoveku i u njemu ostaju, a ostali su van toga (Čoveka); ovi potonji se odstranjuju dok prvi ostaju. Sličan je slučaj i sa celim nebom u prisustvu Gospoda. Iz ovog, i samo ovog, razloga sledi to da su svaki anđeo i svaki duh čovek, i da imaju oblik sličan onome koji je čovek imao kada je bio na zemlji. Nisam video, ali sam čuo, da je crkva na zemlji pred Gospodom kao jedan Čovek,

* Anđeli ili duhovi, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

i da se deli na društva; i da je svako društvo Čovek; i dalje, da su svi oni unutar neba, a oni koji su izvan (crkve) da su unutar pakla. Razlog je već naveden, a to je da je svaki čovek koji je u crkvi, u isto vreme i anđeo neba, jer postaje anđeo posle smrti. Štaviše, crkva na zemlji, zajedno s anđelima neba, oblikuje ne samo čovekovo unutarnje (biće) nego i njegovo spoljašnje (biće), a to su hrskavica i kosti. Crkva to oblikuje zato što je čoveku na zemlji dato telo, u kojemu je njegovo unutarnje duhovno (biće) odeveno u prirodno (telo), a to povezuje nebo sa crkvom, i crkvu s nebom.

Iz razuma – Jedini razlog što su nebo i crkva Čovek u najvećem i u najmanjem, jeste to što je Bog Čovek, pa stoga Božansko koje iz Njega proističe tako isto je Čovek u najmanjem i najvećem. Jer, kao što smo rekli, Božansko nije u prostoru niti se proteže, već je uzrok prostora i prostiranja u poslednjim stvarima Njegovog stvaranja, i to u nebesima samo po izgledu (prividno), a na svetu i stvarno. Pa ipak, prostor i prostiranje nisu to pred Bogom, jer je Njegovo Božansko svuda. To se jasno vidi po tome što je celo nebo, zajedno sa crkvom, kao jedan Čovek u prisustvu Gospoda. Isti slučaj je i s društvom od hiljada anđela, iako se njihove nastambe prostiru u prostoru. Iz ovoga je očito da se celo nebo, kao i celo jedno društvo u nebu, mogu videti, kada se to sviđi Gospodu, kao jedan Čovek, veliki ili mali, džin ili dete. Ali tako se ne vide anđeli, već ono što je u njima od Gospoda; jer su anđeli samo prijemnici, dok Božansko u njima oblikuje njihov anđeoski izgled i nebo. I pošto je tako, to je jasno da je Gospod život toga Čoveka, to jest neba i crkve. (*Otkr. Obj. 1222*)

109. *Stoga što postoji život u celini i u svim delovima čoveka, to je Gospod u celini i u svim delovima i anđela neba i čoveka crkve.*

Razlog što život postoji i u čovekovo celini i u svim njegovim delovima jeste u tome što razne i različite stvari

kod njega, kao što su udovi, organi i utroba, ma koliko da su brojni, čine takvo jedinstvo da se njemu (čovjeku) čini kako je on prosto a ne mnogostruko biće. Da postoji život u najmanjim čovečjim delovima, jasno je iz onoga što sledi. Iz samog svog života on vidi, čuje, miriše i kuša, a to ne bi bio slučaj kad organi ovih čula ne bi živeli od života njegove duše. Cela površina njegovog tela oseća dodir. Sve mišiće (damare) ispod kože kontroliše život njegovih volje i razuma, i pokreće kako hoće; i ne samo što se tako kreće njegovo celo telo, nego i jezik, usne, lice i glava. Ni jedno ni drugo ne potčinjava se telu, već životu koji dolazi od volje i razuma, a to se odnosi i na život u njegovim udovima. Isti slučaj je i sa svim tkivima u telu; svako tkivo vrši svoj zadatak delujući u poslušnosti, po zakonima reda koji su upisani na njima. U stvari, život je taj koji, mada je Čovek nesvestan toga, pokreće ovo delovanje, kroz pokrete u svakom delu srca i pluća; kao i pomoću oseta u raznim delovima (tela), od malog mozga (*cerebelluma*). Razlog što postoji život i u celini i u delovima čoveka jeste to što je on živi oblik, o kojem je bilo govora, sam oblik života. Jer život iz svog prvobitnog izvora, koji je Sunce neba ili Gospod, jeste u neprekidnom naporu da oblikuje sliku i priliku sebe, a to znači čoveka, a od čoveka i anđela. Dakle, od poslednjih stvari koje stvara, on (život) dodaje sebi supstance pogodno po obliku, po kojima čovek postoji, i u kojima može da živi. Stoga je jasno da život postoji u celini i u svim delovima čoveka; i da svaki deo u kojem nema života odmah umire, i biva odbačen. Pošto tako i ljudi i anđeli nisu život, već prijemnici života od Gospoda, i pošto je celo nebo u celini i delovima pred Gospodom, zajedno sa crkvom, kao jedan Čovek, to je očigledno da je Gospod Život toga Čoveka, to jest neba i crkve, a tako isto da je On sveprisutan i svemoćan u svemu što postoji kod anđela neba i ljudi crkve. Pošto je celo nebo zajedno sa crkvom pred Gospodom kao jedan Čovek, veliki ili mali, kako On

Emanuel Swedenborg

hoće, to je očito da život ili Duhovno koje proističe od Gospoda, nije u prostoru niti kod anđela, pa prema tome prostor i vreme treba ukloniti iz ideja, ne bi li se Gospodovi sveprisustvo i svemoć mogli shvatiti. (*Otkr. Obj. 1223*)

110. 5) *Da je Gospod preko sposobnosti mišljenja prisutan kod svakog čoveka, ali i preko onoga što je tome suprotno i kod onih koji su izvan neba i crkve, kao i kod onih koji su u paklu ili će ići tamo, i da zna njihovo celokupno stanje.*

Svaki čovek ima tri stupnja života; najniži je zajednički sa životinjama; to nije slučaj sa ostala dva stepena u čoveku; oni su zatvoreni kod zlih, a otvoreni kod dobrih*. Međutim, oni nisu zatvoreni za svetlost iz neba, a to je mudrost koja proističe od Gospoda kao Sunca; ali su zatvoreni za toplotu (iz neba), a to je ljubav koja proističe iz istoga izvora. Iz tog razloga svi ljudi, i oni zli, imaju sposobnost razumevanja, ali ne i sposobnost htenja iz nebeske ljubavi; jer volja je prijemnik toplote, to jest ljubavi; a razum je prijemnik svetlosti, a to je mudrost od ovog Sunca. Razlog što svaki čovek nije razuman i mudar jeste u tome što neki ljudi svojim životom zatvaraju prijemnik ove ljubavi; a kada je ovaj zatvoren, čovek neće da razume ništa osim onoga što voli; jer on to hoće i voli kao predmet svojih misli, a stoga i svoga razuma. Pošto svi ljudi, čak i zli, imaju sposobnost razumevanja, a ona dolazi zbog uticaja svetlosti od Sunca neba koje je Gospod, to je jasno da je Gospod prisutan i kod onih koji su izvan neba i crkve, i koji su ili u paklu ili će ići tamo. Po toj sposobnosti čovek može da misli i da razume razne stvari; životinje to ne mogu; i zbog ove sposobnosti čovek uvek živi. Drugi dokaz Gospodovog Sveprisustva u paklu jeste u tome što se ceo pakao, isto kao i celo nebo, pokazuje pred Gospodom kao jedan Čovek;

* Ljudi ili duhova, (*prim. prev.*)

samo što je to u ovom slučaju Čovek-đavo ili Čudovište (*monstrum*). Kod ovoga je sve suprotno onome što je u Božanskom Čoveku-anđelu, pa se iz toga može (po suprotnosti) znati šta je u prethodnom; a to je da se iz neba može znati šta ima u paklu.* Jer od dobra se zna zlo**, a od istine obmana; tako svaka osobenost potonjeg (se poznaje) iz osobenosti prethodnog. Postoje tri neba i tri pakla; i onako kako je prvo izdvojeno u društva, tako je i drugo. Svako društvo u paklu je saobrazno, po suprotnosti, jednom društvu u nebu, onako kako se saobražavaju (korespondiraju) loša i dobra osećanja. Stoga, kao što je svako društvo u nebu, kako je rečeno, pred Gospodom kao jedan Čovek-anđeo po sličnosti osećanja, tako isto je i svako društvo u paklu pred Gospodom kao jedan Čovek-đavo po sličnosti osećanja. Bilo mi je dopušteno da to vidim. Ova poslednja (paklena) društva imaju izgled Čoveka, ali čudovišnog oblika. Video sam tri vrste: vatrene, crne i blede; svi imaju izobličene crte (lica), hrapav glas, spoljni*** govor i odgovarajuće ponašanje. Svi su pohotni i nečedni; uživanja njihove volje su zla, a uživanja njihovog razuma su obmane. (*Otkr. Obj. 1224*)

111. 6) *Iz ovako shvaćenog Gospodovog sveprisustva i sveznanja može se videti kako je On Sve i u svemu neba i crkve, i da smo mi u Njemu i On u nama.*

Pod svim što pripada nebu i crkvi misli se na Božansku Istinu i na Božansko Dobro; prvo je iz svetlosti Sunca neba, koja je mudrost; drugo je iz njegove toplote, koja je ljubav. U meri u kojoj su anđeli prijemnici (sasudi) ovih****, u toj meri su i nebo u opštem, kao i nebesa

* Ako je u nebu svetlost, u paklu je mrak; ako je u nebu toplo, u paklu je hladno; ako u nebu svi vole sve, u paklu svi mrze sve itd. (*prim. prev.*)

** U psihologiji se govori o asocijacijama po suprotnosti, (*prim. prev.*)

*** Nemisaon ili površan, (*prim. prev.*)

**** Istine i dobra, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

u posebnom (obliku); a u meri u kojoj su ljudi prijemnici (sasudi) ovih, u toj meri su crkva uopšte i crkve pojedinačno. Nijedan anđeo ne poseduje ništa od onoga što oblikuje nebo u njemu, a tako isto nijedan čovek ne poseduje bilo šta što oblikuje crkvu u njemu, osim što mu pripada Božansko Proizlazeće iz Gospoda*. Jer dobro je poznato da su sve istine vere i sva dobra ljubavi od Gospoda, i da ništa od toga ne pripada čoveku. Iz ovoga je očito da je Gospod Sve i u svemu neba i crkve. Gospod uči kod Jovana da smo mi u Njemu i On u nama; Isus reče:

Ko jede Moje telo i pije Moju krv, u Meni prebiva, i Ja u njemu. (6:56)

Opet:

U taj dan ćete znati da ste u Meni, i ja u Vama. (14:20, 21)

I na drugom mestu se kaže:

Jer u njemu živimo, i krećemo se, i jesmo. (Dela apostolska, 17:28)

Svi anđeli neba i svi ljudi crkve jesu u Gospodu i Gospod u njima kada su u onom Nebeskom Čoveku, o kome je bilo govora**. Anđeli i ljudi su u Gospodu, jer su prijemnici (sasudi) života od Njega, pa su tako u Njegovom Božanskom; i Gospod je u njima, jer je On život u prijemnicima (sasudima). Iz ovoga je očito da oni koji su u prirodnoj ideji, o Gospodu i o Njegovom Sveprisustvu misle kao o nekom mentalnom pojmu, iako je ono stvarno kao što je stvarno prisustvo Svetoga Duha, koje je proističuće Božansko. (*Otkr. Obj. 1225*)

* A to je nazvano Duhom Svetim u *Novom Zavetu*, (*prim. prev.*)

** U Velikom Čoveku, *Homo Maximus* ili Makrokozmos, (*prim. prev.*)

112. 7) *Gospodovo sveprisustvo i sveznanje mogu se razumeti ako se razmišlja o stvaranju svemira; jer ga je On tako stvorio da On bude u prvim i poslednjim (stvari-
ma), u središtu kao i na obodu, i da sve što je stvorio bude nečemu korisno.*

Ova istina je očita kada se razmatra stvaranje svemira, čovekovog života i suština korisnih službi (*usus*).

a) *Kada se razmatra stvaranje svemira...* Ovo se ne može videti nigde bolje nego po oblicima u nebesima, gde je stvaranje neprekidno i trenutno. Jer u duhovnom svetu zemlja se pojavljuje u trenutku, i na njoj rajski vrtovi u kojima ima drveća s plodovima, raznog rastinja, cveća i bilja svih vrsta. Kada ih posmatra, mudar čovek u njima vidi saobraznosti (korespondencije) onih korisnih službi gde su anđeli, kojima su ove (stvari) date kao nagrada. Anđelima se poklanjaju kuće, bogato nameštene i ukrašene, kao i odeća, pa onda i ukusna hrana, sve prema (njihovim) korisnim službama. Pored toga, oni vode međusobno prijatne razgovore, koji su korisni jer služe rasonodi. Sve te stvari daju im se bez novca ili cene, a zbog službi koje vrše. Jednom rečju, nebo je puno korisnih službi, pa se može nazvati i carstvom korisnih službi. Ali s druge strane, oni koji ne vrše korisne službe, izgone se u pakao, gde ih sudije primoravaju da rade razne poslove. Ako odbiju, ne dobijaju hranu ni odeću, a ni postelju, nego samo pod, pa im se njihovi drugari smeju i vredaju ih kao što to gospodari rade s robovima. Sudija ponekad dozvoljava da budu robovi svojim drugarima; a ako ostale odgovaraju od posla, bivaju strogo kažnjeni. Prema njima se postupa na oba načina sve dok ne popuste. A one koji ne popuste, bacaju u pustare, gde im se daje malo hleba svakoga dana, i vode da piju, i gde provode vreme usamljeni u kolibama i pećinama. Pošto ne rade ništa korisno, zemljište je neplodno, a na poljima se retko vidi trava. U ovakvim pustarama u paklu video sam mnoge ljude plemenitog porekla, koji su na svetu provodili vreme u besposlici, ili

Emanuel Swedenborg

su tražili službe i dužnosti koje su vršili ne zato što su ih voleli, nego radi počasti ili dobiti, a to su bile jedine službe koje su tražili. Službe koje vrše oni u nebesima i razni poslovi koje rade oni u paklu, donekle su slični onima na svetu. Međutim, najveći broj korisnih službi je duhovan i ne može se opisati prirodnim jezikom; o njima se ne može ni misliti* – čemu sam se često divio; ali takva je priroda svega što je duhovno u mnogo slučajeva. Stvaranje celog sveta sa zemljama može se zamisliti kao neprekidno i trenutno stvaranje svih stvari u nebesima, gde sve ima svoju svrhu. Uzeto uopšte, jedno carstvo je stvoreno radi drugoga; mineralno carstvo radi biljnog; biljno radi životinjskog, a oba carstva radi ljudskog roda, da bi njegovi članovi služili Gospodu tako što su korisni bližnjemu.

b) *Kada se razmatra čovekov život...* Jer ako se život čovekov posmatra sa stanovišta svega što u njemu postoji, da nijedan deo ne postoji a da nije prilagođen nekoj svrsi, od najmanjih tkiva i ćelija u mozgu, u čulnim organima, u utrobi, u mišićima i u svemu ostalom, sve to postoji radi neke svrhe, uopšte i posebno, ali ne sebe radi nego radi celine i radi saradnje svih delova. Tako isto veći oblici, kao što su udovi, stomak i creva, ispleteni su zajedno i sređeni po tkivima i ćelijama; a sve to dolazi od službe i radi službe, toliko da se sve to može nazvati službama od kojih je sazdan ceo čovek, pa je izvor svega služba. Da je svaki čovek stvoren na sličan način i da je rođen da nečemu služi, jasno je kada se vidi da i u njemu sve nečemu služi i kada se posmatra njegovo stanje posle smrti, koje je takvo da se, ako ne vrši neku službu, on smatra beskorisnim i biva bačen u paklene tamnice ili na pusta mesta. Čovekov život jasno pokazuje da je on bio stvoren da bi služio nečemu; jer čovek koji voli da bude koristan sasvim je različit od čoveka koji se odaje

* Na svetu, (*prim. prev.*)

besposličanju, pod čime se misli na društvo, svetkovine i zabave.

Život ljubavi prema službi znači kako ljubav prema javnom dobru, tako i prema bližnjemu. A to je ujedno i ljubav prema Gospodu; jer Gospod je koristan čoveku na taj način što su ljudi korisni jedni drugima. Stoga je život ljubavi prema službama duhovni Božanski život, a po tome Gospod voli svakog čoveka, a anđeli primaju s radošću svakoga ko voli da bude koristan*. A život besposličnja je život ljubavi prema sebi i prema svetu; stoga je to čisto prirodan život, koji ne drži čovekove misli na okupu, nego su one uperene na ništavosti, odvrćajući čoveka od uživanja u mudrosti i bacajući ga u telesne i svetske užitke, koji su blisko povezani sa zalima**. Stoga se takav čovek posle smrti šalje u pakleno društvo s kojim je bio udružen dok je bio na svetu, a tamo je prinuđen da radi zbog gladi i oskudice u hrani. Pod korisnim službama u nebesima i na zemlji misli se na pozive***, funkcije (društvene), usluge, kao i na fizički rad, pa prema tome na sve ono što je suprotno besposličanju i lenjosti.

c) *Kada se posmatra suština službi...* Suština službi (*usus*) je javno dobro, što za anđele u najširem smislu znači dobro čitavog neba, u užem smislu dobro društva, a u najužem smislu dobro sugrađana. Za ljude je suština službi u najširem smislu kako duhovno tako i građansko dobro celog ljudskog roda; u užem smislu dobro njihove zemlje; u posebnom smislu dobro društva; a u pojedinačnom smislu dobro sugrađana; pa zato što oblikuje njihovu suštinu, ljubav je njihov život, pošto sve dobro potiče od ljubavi, a u ljubavi je život. Svako je u ovoj ljubavi ako uživa u službi u kojoj je radi same službe, bilo da

* Da vrši dobre službe, (*prim. prev.*)

** Pod tim se misli na dela koja su protivna Božjim zapovestima, (*prim. prev.*)

*** Da se bude sveštenik ili lekar ili narodni tribun, (*prim. prev.*)

Emanuel Swedenborg

je kralj, upravitelj, sveštenik, službenik, general, trgovac bilo radnik (težak). Svako ko nalazi zadovoljstvo u služanju svome pozivu radi same službe, voli zemlju i svoje sugrađane; ali onaj koji ne uživa u službama radi njih samih, već ih vrši radi sebe, ili počasti ili bogatstva samo, taj u srcu ne voli svoju zemlju ili sugrađane, nego samoga sebe i svet. Razlog je to što Gospod ne može držati nikoga u ljubavi prema bližnjemu ako taj ne voli javno dobro u nekom stepenu; niko nije u ovakvoj ljubavi ako ne voli službe radi njih samih, a to znači (da ih voli) od Gospoda. Sada, pošto je sve, zajedno i pojedinačno, bilo stvoreno za neku svrhu, i pošto Gospod od postanja gleda na ljudski rod kao na jednog Čoveka, gde je svaki član određen za neku službu, i pošto je Gospod život toga Čoveka*, kao što je već rečeno, to je jasno da je svemir bio tako stvoren da je Gospod u prvim i poslednjim stvarima, a tako i u središtu kao i na obodu, to jest usred svih stvari; i da je sve ono u čemu je On – svrha. Iz svega navedenoga mogu se shvatiti Gospodovi sveprisustvo i sveznanje. (*Otkr. Obj. 1226*).

113. 8) *Pošto Božanska Ljubav i Božanska Mudrost pripadaju Gospodu, to Božansko Sveprisustvo i Božansko Sveznanje, koji potiču od njih, pripadaju Njemu; prvo uglavnom proističe iz Božanske Ljubavi, a drugo uglavnom iz Božanske Mudrosti.*

Ljubav i mudrost u Gospodu nisu dve nego jedno; a ovo jedno je Božanska Ljubav koja se pred anđelima neba pokazuje kao Sunce. Ali ljubav i mudrost, koje proizlaze od Gospoda kao Sunca, pokazuju se kao dve odvojene stvari; ljubav (se pokazuje) kao toplota, a mudrost kao svetlost; ali pošto potiču od Sunca, obe deluju kao jedno. Međutim, one su odvojene kod anđela neba i kod ljudi Crkve. Neki koji primaju više ljubavi, koja je toplota, nego

* *Homo Maximus, (prim. prev.)*

mudrosti, koja je svetlost, nazivaju se nebeskim anđelima i (nebeskim) ljudima; a drugi koji primaju mudrost, koja je svetlost, više nego ljubav, koja je toplota, nazivaju se duhovnim anđelima i (duhovnim) ljudima. Ovo se može videti jasnije ako se napravi poređenje sa suncem na svetu, u kojemu su vatra i svetlost jedno – a to jedno je vatreno svojstvo sunca.

Iz ovoga potiču toplota i svetlost, koji se pokazuju kao dve posebne stvari, ali koje zbog zajedničkog porekla deluju kao jedna; ovo jedinstvo delovanja je očigledno na zemlji u godišnjim dobima kao što su proleće i leto. Međutim, oni postaju dve odvojene stvari već prema položaju Zemlje u odnosu na Sunce, a tako isto u zavisnosti od upravnog ili iskošenog primanja*. Neka ova saobraznost (korespondencija) služi kao ilustracija. Sličan slučaj je i sa sveprisustvom i sveznanjem; oni su jedno u Gospodu, ali proističu iz Njega kao dva različita atributa; prvo se odnosi na ljubav, a drugo na mudrost; ili, što je isto, prvo se odnosi na dobro, a drugo na istinu, jer sve dobro ima poreklo u ljubavi, a sva istina u mudrosti. Razlog što se Gospodovo sveprisustvo odnosi na ljubav i dobro jeste to što je Gospod prisutan u čoveku u dobru njegove ljubavi; a razlog što se njegovo sveznanje odnosi na mudrost i istinu jeste to što je Gospod kod čovekovog dobra sveprisutan u istinama njegovog razuma; a to sveprisustvo zove se sveznanje. Isti slučaj je kod svih ljudi uopšte i kod svakog čoveka pojedinačno. (*Otkr. Obj. 1228*)

* Svetlosti i toplote, (*prim. prev.*)

Bibliografija

Srpski prevodi Svedenborgovih dela:

Nebo i Pakao (prevod Risto Rundo)

Nauk Novog Jerusalima o Gospodu (prevod Risto Rundo)

Božanska promisao (prevod Mirjana Papić)

Novi Jerusalim i njegovo nebesko učenje (prevod Biljana Batanović)

Bračna Ljubav (prevod Zdenka Tomić)

O Svedenborgu:

Džordž Trobridž “**Život Emanuela Svedenborga**” (prevod Aleksandar Nedeljković)

Helen Keler “**Moja religija**” (prevod Risto Rundo)

Kontakt adrese

swedenborgbg@yahoo.com

revrundo@yahoo.com

www.svedenborgbg.rs

www.thelordsnewchurch.org

Emanuel Swedenborg
BOG, PROMISAO, STVARANJE

Prevod
Risto Rundo

Izdavač
IP NEVEN

Za izdavača
Miko Jeremijević

Glavni i odgovorni urednik
Nenad Maksimović

Slog i prelom
Svetlana Stamenić

Lektura
Svetlana Jugović

Korektura
Filip Maksimović

Štampa
NEVEN
Zemun, Gajeva 14

Tiraž
500 primeraka